

T.C.

TOKAT GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

**SİĞINMACI ÖĞRENCİLERİN SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE
YAŞADIKLARI SORUNLAR**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Rüveyde ERTEN ÖZALP

TOKAT

Temmuz, 2019

T.C.
TOKAT GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

SIĞINMACI ÖĞRENCİLERİN SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE
YAŞADIKLARI SORUNLAR

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Rüveyde ERTEN ÖZALP

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Fadime SEÇGİN

TOKAT
Temmuz, 2019

ETİK SÖZLEŞME

Bu belge ile bu tezdeki bütün bilgi toplama ve raporlaştırma sürecinin Gaziosmanpaşa Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliğine, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Tez Yazım Kılavuzuna, genel akademik kurallara ve etik ilkelere uygun olarak gerçekleştirildiğini; bu tez çalışmasını “intihali engelleme” programı ile taradığımı, bana ait olmayan tüm bilgi, düşünce ve bulgulara atıf yaptığımı ve kaynağını gösterdiğimi beyan eder, sorumluluğun tarafıma ait olduğunu kabul ederim.

Tarih:/...../.....

Rüveyde ERTEN ÖZALP

İmza

JÜRİ İMZA SAYFASI

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğüne,

Rüveyde ERTEN ÖZALP'ın Sığınmacı Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersinde Yaşadıkları Sorunlar adlı çalışması 27.06.2019 tarihinde jürimiz tarafından Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Eğitimi Yüksek Lisans Programında yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Adı Soyadı

İmza

Başkan: Dr. Öğr. Üyesi Selman ABLAK

Üye (Tez Danışmanı): Dr. Öğr. Üyesi Fadime SEÇGİN

Üye : Doç. Dr. Ömer Faruk SÖNMEZ

İmza

Onay

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

ÖNSÖZ

Göç kimi zaman gönüllü kimi zaman ise mecburi olarak gerçekleşen bir eylemdir. Ancak özellikle kitlesel göçlerin son senelerde artan iç savaşlar ile beraber dünyanın gündeminde yer aldığı görülmüştür. Türkiye’de son yıllarda göç ve sığınma sonucu ülke topraklarına yerleşenlerin sayısı ciddiye alınması gereken bir oranda olduğu bilinmektedir. Temel insan hakkı olan eğitim, geleceği belirsizlik altında olan, hayatları birçok açıdan sekteye uğramış çocuklar için geleceğe yönelik bir umut edinmede tek sığınaktır. Sığınmacı çocukların ilerde iş hayatında kendilerine yer edinebilmesi, toplumda saygın bir birey olarak var olabilmesi için eğitim almaları zorunluluğu üzerinde yoğunlaşmıştır. Bu anlamda sosyal bilgiler dersi özellikle bireyleri sosyal yaşama uyum sağlama ve etkin vatandaş olabilmesi için gerekli bilgi, beceri ve değerlerin kazandırılmasıyla beraber onu hayata hazırlama açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

Bu araştırmada sığınmacı öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde yaşadıkları sorunları tespit etmek ve bu sorunlara ilişkin çözüm önerileri getirmek amaçlanmıştır. Bu nedenle yapılan çalışma sayesinde sığınmacı öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde yaşadıkları sorunlar hem sığınmacı öğrenciler hem de sosyal bilgiler öğretmenlerinin gözlemlerinden yola çıkılarak ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda sığınmacı öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde yaşadıkları problemlerin tespit edilmesi ve bu problemlerin çözümü için önerilerde bulunulmasının alan yazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans eğitimine başladığım günden itibaren başta tez yazım aşamasında verdiği destek ve öneriler ile değerli vaktini ayırarak tezimin yazılmasında çok büyük katkıları olan, hocam Dr. Öğr. Üyesi Fadime SEÇGİN'e teşekkürlerimi sunarım. Tez çalışmam hakkında değerli vakitlerini ayırarak görüşlerini sunan Dr. Öğr. Üyesi Selman ABLAK'a, Öğr. Gör. Gülsüm TABAK'a ayrıca teşekkür ederim.

Çalışmam esnasında hiç tanınamalarına rağmen görüşme önerilerimi geri çevirmeyen, değerli vakitlerini benim için ayıran, sorulara içten bir şekilde cevap veren ve araştırmamın ilerlemesini sağlayan değerli sosyal bilgiler öğretmenlerine ve kalbi yüzlerinden güzel olan sığınmacı öğrencilere çalışmama katkılarından dolayı teşekkürlerimi sunarım.

Tez çalışma sürecinde her türlü desteği sağlayan, hayat arkadaşım Ramazan ÖZALP'a ve hayatımın her aşamasında olduğu gibi bu süreçte de dualarını eksik etmeyen annem Tülay ERTEN'e ve emektar babam Necati ERTEN'e teşekkürlerimi sunarım.

Yüksek lisans eğitimi döneminde dünyaya gelen, hayatıma anlam katan neşe kaynağım kızım Zümra Ülkü ÖZALP'a ayırmam gereken zamanı tez çalışmam dolayısıyla azalttığım için özür diliyorum.

Rüveyde ERTEN ÖZALP

ÖZET

SİĞINMACI ÖĞRENCİLERİN SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE YAŞADIKLARI SORUNLAR

Erten Özalp, Rüveyde

Yüksek Lisans, Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Fadime Seçgin

Temmuz 2019, xv + 129 Sayfa

Göç ve sığınma olayları tarih boyunca coğrafyamızda sık karşılaşılan bir durumdur. Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının nüfusu içerisinde son yüz-yüz elli yılda göç ve sığınma sonucu ülke topraklarına yerleşenlerin sayısı azımsanmayacak bir orandadır. Temel insan hakkı olan eğitim, geleceği belirsizlik altında olan, yaşamları birçok açıdan sekteye uğramış ve yaşadıkları yerleri, evlerini terk etmek zorunda kalan çocuklar için geleceğe yönelik bir ümit beslemede tek yoldur. Sığınmacı çocukların ilerde iş hayatında kendilerine yer bulabilmesi, toplumda saygın bir birey olarak var olabilmesi için eğitim almaları zorunludur. Özellikle bireyin sosyal yaşama uyum sağlamasını ve etkin vatandaş olabilmesi için gerekli bilgi, beceri ve değerlerin kazandırılmasını hedefleyen sosyal bilgiler dersinde sığınmacı öğrencilerin yaşadıkları sorunların tespit edilmesi, bireyi hayata hazırlama görevini sahiplenen sosyal bilgiler dersi açısından önemlidir.

Bu çalışmanın amacı sığınmacı öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde yaşadıkları sorunları tespit etmek ve bu sorunlara ilişkin çözüm önerileri getirmektir. Araştırmada nitel araştırma modellerinden fenomenoloji (olgubilim) deseni kullanılmıştır. Bu kapsamda görüşme tekniği kullanılmıştır. Araştırmada sığınmacı öğrencilerin ve sığınmacı öğrencilere eğitim veren sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersinde karşılaştıkları sorunlar görüşme tekniği kullanılarak ortaya konulmaya çalışılmıştır. Görüşmelerde 9 sorudan oluşan yarı yapılandırılmış form kullanılarak sığınmacı öğrenciler ve sosyal bilgiler öğretmen görüşleri ayrıntılı olarak ortaya çıkarılmıştır. Elde edilen verilerin çözümlenmesinde betimsel analiz ve içerik analizi yöntemlerinden yararlanılmıştır. Araştırma çalışma grubunu oluşturan öğretmen ve öğrenci görüşleri ayrıntılı olarak ortaya çıkarılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 11

sosyal bilgiler öğretmeni, 5. sınıfta eğitim gören 11 sığınmacı öğrenci, 6. Sınıfta öğrenim gören 11 sığınmacı öğrenci, 7. Sınıfta öğrenim gören 11 sığınmacı öğrenci ve 8. Sınıfta öğrenim gören 11 sığınmacı öğrenci olmak üzere toplamda 44 öğrenci oluşturmaktadır. 8. Sınıfta öğrenim gören sığınmacı öğrencilerin daha önceki yıllarda sosyal bilgiler dersi öğrendiği varsayıldığından araştırmanın çalışma grubuna dahil edilmiştir. Bu çalışma Sivas il merkezinde yapılmıştır.

Katılımcıların görüşleri incelendiğinde sosyal bilgiler öğretmenlerinin büyük çoğunluğunun sığınmacı öğrencilerin yaşadıkları sıkıntılar hakkında bilgi sahibi oldukları, sığınmacı öğrencilerin sorunlarını giderme konusunda kendilerini donanımlı hissetmedikleri sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmen görüşleri sonucunda sığınmacı öğrencilerin sosyal bilgiler ders başarılarının yeterli düzeyde olmadığı, bu duruma sebep birçok faktörün olduğu tespit edilmiştir. Bu faktörlerin arasında en başta dil sorunu gelmektedir. Öğrenci görüşlerine göre de derse olan ilgi ve katılımların az olmasının nedeninin dil yetersizliği olduğu ifade edilmiştir. Türkçeye yeterli düzeyde hakim olamamaları sosyal bilgiler dersine karşı sığınmacı öğrencilerin yaklaşımlarını etkileyen en önemli etmen olduğu görülmektedir. Sığınmacı öğrencilerin kültürel konulara ilgili, tarih ve coğrafya konularına karşı ilgisiz oldukları görülmüştür. Bununla birlikte ders işleniş sürecinde teknolojik materyallerin, farklı öğretim yöntem ve tekniklerin kullanılmasının öğrencilerin öğretim sürecinde aktif katılımını sağlayacağını varsaymaktadır. Bu anlamda sosyal bilgiler öğretmenlerine sığınmacı öğrencilere yönelik sosyal bilgiler öğretimi konusunda hizmet içi eğitim verilmesinin ve ilgili uzmanlar tarafından sosyal bilgiler öğretmenlerinin kullanacağı materyaller ve ölçme araçlarının hazırlanmasının uyum sürecinde hem öğretmenlere hem de sığınmacı öğrencilere katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Bilgiler Öğretmen Görüşleri, Sığınmacı Öğrenci Görüşleri, Sosyal Bilgiler Dersi, Yaşanan Sorunlar

ABSTRACT

THE DIFFICULTIES THAT REFUGEES ENCOUNTER IN SOCIAL STUDIES

Erten Özalp, Rüveyde

Master's Thesis, Division of Social Sciences Education

Advisor: Asst. Prof. Dr. Fadime Seçgin

July 2019, xv + 129 pages

Throughout the history we were confronted with migration and asylum issues very often in our territories. Considering the population of Republic of Turkey, the proportion of people, who settled in Turkey because of migration and asylum reasons in the last centuries, cannot be underestimated. Education, as being one of the fundamental civil rights, is the unique hope of the children for future, who were forced to abandon their domiciles due to insecurity and uncertain future. Receiving an education is a must for the refugee and migrant children in host countries, so that they can earn their lives and be recognized in the society as honorable people. Social studies aim to encourage individuals while fitting in the society and obtaining required values, skills and education to be an effective citizen. As a result of this, it is very crucial for social studies to identify the difficulties, that refugee children are faced with.

The goal of this study is to determine the troubles, that refugee children cope with in social studies and to provide recommendations as a solution to these problems. This study is constructed based on phenomenology research method among qualitative research methodologies. In this regard, interviewing technique has been applied. In this research, the problems, which refugee children and their teachers are dealing with in social studies, have been revealed via an interview technique. In these interviews, a questionnaire with 9 questions has been used in order to learn about opinions of refugee children and social studies teachers. While analyzing the collected data, descriptive and content analysis methods have been applied. The views of teachers and students, who are constituting the research study group, have been revealed. The interviewees consist of 11 social studies teachers and 44 refugee students in total. Out of 44 refugee students, 11 of them are in 5th class, 11 of them are in 6th class, 11 of them are in 7th class and 11 of them are in 8th class. It was assumed that the refugee students in 8th class have

learned social studies in former classes; thus, they were included in research study group. This study has been conducted in the city of Sivas.

Having analyzed the responses of interviewees, the study concluded that the majority of the social studies teachers is aware of the troubles of refugee children, nevertheless, they feel unqualified in relation to responding their problems. Teachers noted that refugee children are not successful in social studies due to many reasons but mainly language barriers. The responses of refugee students demonstrated that lack of interest in social studies and participation in lessons are related with inadequate language skills. Ability of students in Turkish language plays the most significant role in their approach to social studies. It was observed that refugee children draw a special attention to cultural topics, however, historical and geographical subjects do not interest them. It was indicated that the active participation and interest of refugee children in social studies can be fostered by using different teaching methods and techniques and technological equipment. In this regard, in-service training for teachers while teaching refugee students social studies and providing teachers with necessary equipment and assessment tools by respective experts will most likely help both teachers and refugee students during the adaptation period.

Key Words: Opinions of Social Studies Teachers, Opinions of Refugee Children, Social Studies, Troubles of Refugees

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
JÜRİ İMZA SAYFASI	i
ÖNSÖZ	ii
ÖZET	iv
ABSTRACT.....	vi
TABLolar LİSTESİ.....	xi
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xiii
KISALTMALAR LİSTESİ	xv
BÖLÜM I.....	1
GİRİŞ	1
Problem Durumu	1
Araştırmanın Amacı	3
Araştırmanın Önemi	4
Sayıtlılar	4
Sınırlılık.....	4
Tanımlar	5
BÖLÜM II	6
KURAMSAL ÇERÇEVE.....	6
Göç İle İlgili Kavramlar	6
Göç	6
Sığınmacı.....	7
Mülteci.....	8
Göçmen.....	9
Göçün Nedenleri.....	9
Doğal Nedenler.....	10
Ekonomik Nedenler.....	10
Sosyal Nedenler.....	11
Siyasi Nedenler.....	11
Göçün Çeşitleri.....	12
İrade Esasına Göre Göç (Gönüllü-Zorunlu Göç)	12
Göçün Yoğunluğuna Göre (Kitle Göçü-Bireysel Göç).....	13
Ülke Sınırlarına Göre (İç Göç ve Dış Göç).....	14
Yerleşme Süresine Göre (Sürekli-Geçici Göç)	15

Çalışma İsteğine Göre (Emek-Beyin Göçü).....	15
Mültecilik ve Sığınmacılık Konusunda Hukuksal Düzenlemeler	17
Türkiye’de Göçün Genel Görünümü.....	19
Göçün Eğitim Sisteminde Yarattığı Sorunlar	21
Sığınmacı Öğrencilerin Eğitimi ve Eğitim Sürecinin Yönetilmesi	24
Sığınmacı Öğrencilerin Eğitimde Yaşadıkları Sorunlar	26
Sosyal Bilgiler Dersi ve Önemi	31
Sığınmacı Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersinde Yaşayabileceği Olası Sorunlar.....	33
BÖLÜM III	34
YÖNTEM	34
Araştırma Modeli.....	34
Evren ve Örneklem.....	35
Ölçme Araçları	37
Verilerin Toplanma Süreci	39
Verilerin Çözümlemesi.....	39
BÖLÜM IV	41
BULGULAR	41
Sosyal Bilgiler Öğretmenleri İle Yapılan Görüşmelere İlişkin Bulgular	41
Sığınmacı Öğrencilerin Bulunduğu Sınıflarda Görev Yapan Sosyal Bilgiler.. Öğretmenlerine Göre Sığınmacı Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersinde Ölçme Ve.. Değerlendirme Sürecinde Yaşadıkları Sorunlara İlişkin Bulgular	41
Sığınmacı Öğrencilerin Bulunduğu Sınıflarda Görev Yapan Sosyal Bilgiler.. Öğretmenlerine Göre Sığınmacı Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersinde Kullanılan.. Öğretim Yöntem ve Stratejilerine İlişkin Yaşadıkları Sorunlara İlişkin Bulgular ..	45
Sığınmacı Öğrencilerin Bulunduğu Sınıflarda Görev Yapan Sosyal Bilgiler.. Öğretmenlerine Göre Sığınmacı Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersinin İçeriğini.. Anlamada Yaşadıkları Sorunlara İlişkin Bulgular	51
Sığınmacı Öğrencilerin Bulunduğu Sınıflarda Görev Yapan Sosyal Bilgiler.. Öğretmenlerine Göre Sığınmacı Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersinde Yaşadıkları.. Sorunların Giderilmesine ve Öğretimin Geliştirilmesine İlişkin Çözüm Önerilerine.. Yönelik Bulgular	53
Sığınmacı Öğrenciler ile Yapılan Görüşmelere İlişkin Bulgular	58
Sığınmacı Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersinin İçeriğini Anlamada Yaşadıkları.. Sorunlara İlişkin Bulgular	58
Sığınmacı Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersinde Ölçme ve Değerlendirme.. Sürecinde Yaşadıkları Sorunlara İlişkin Bulgular	71
Sığınmacı Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersinde Yaşadıkları Sorunlara İlişkin.. Çözüm Önerilerine Yönelik Bulgular	73

BÖLÜM V	77
TARTIŞMA	77
Sosyal Bilgiler Öğretmenlerine Göre Sığınmacı Öğrencilerin Sosyal Bilgiler.....	
Dersinde Yaşadıkları Sorunlar	77
Sığınmacı Öğrencilere Göre Sığınmacı Olanların Sosyal Bilgiler Dersinde.....	
Yaşadıkları Sorunlar	82
BÖLÜM VI.....	86
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	86
Sonuç	86
Öneriler.....	88
KAYNAKÇA.....	90
EKLER.....	101
Ek-1: Sivas İl Milli Eğitim Müdürlüğü 2017-2018 Yıllarına Ait Veriler	101
Ek-2: Öğretmen Görüşme Formu	102
Ek-3: Sığınmacı Öğrenci Görüşme Formu	104
Ek-4: Görüşme İzin Yazısı	106
Ek-5: Görüşme İzin Yazısı	107
Ek-6: Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Demografik Özellikleri	108
Ek-7: Araştırmaya Katılan Sığınmacı Öğrencilerin Demografik Özellikleri	109
Ek 8. Özgeçmiş.....	111

TABLolar LİSTESİ

Sayfa

Tablo 1. Türkiye’deki Sığınmacı Sayıları.....	20
Tablo 2. Araştırmaya Katılan Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Demografik Bilgileri... 36	
Tablo 3. Araştırmaya Katılan Sığınmacı Öğrencilerin Demografik Özellikleri.	37
Tablo 4. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerine Göre Sığınmacı Öğrencilerin Sosyal Bilgiler.. Dersine Yönelik İlgisi ve Bu Dersteki Akademik Başarıları.....	42
Tablo 5. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Sığınmacı Öğrencilerin Sosyal Bilgiler.. Dersindeki Akademik Başarılarını Ölçmede Farklı Ölçme Araçları Kullanıp.. Kullanmama Durumları	44
Tablo 6. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Sığınmacı Öğrencilere Sosyal Bilgiler..... Dersinde Farklı Yaklaşma Durumları.....	46
Tablo 7. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Sığınmacı Öğrencilere Yönelik Özel Bir.. Öğretim Stratejisi Uygulama Durumu	48
Tablo 8. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerine Göre Sığınmacı Öğrencilerin Sosyal Bilgiler.. Dersinde Uygulanan Öğretim Stratejilerine Yönelik Yaşadıkları Sorunlar	49
Tablo 9. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerine Göre Sığınmacı Öğrencilerin Sosyal Bilgiler.. Dersinde Katılımlarının Fazla Olduğu Konulara İlişkin Bulgular.....	51
Tablo 10. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerine Göre Sığınmacı Öğrencilerin Sosyal Bilgiler.. Dersinde Katılımlarının Az Olduğu Konulara İlişkin Bulgular.....	52
Tablo 11. Sığınmacı Öğrencilerin Bulunduğu Sınıflarda Görev Yapan Sosyal Bilgiler.. Öğretmenlerinin Sığınmacı Öğrencilerden Beklentilerine İlişkin Bulgular	54
Tablo 12. Sığınmacı Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Öğretmenlerine ve Öğrencilere Olan.. Katkılarına Dair Görüşlere Yönelik Bulgular.....	55
Tablo 13. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Sığınmacı Öğrencilerin Sosyal Bilgiler.. Dersinde Yaşadıkları Sorunların Giderilmesine ve Öğretimin Geliştirilmesine İlişkin.. Çözüm Önerilerine İlişkin Bulgular	57
Tablo 14. Sığınmacı Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersini Sevip Sevmeme Durumuna.. Yönelik Bulgular.....	59
Tablo 15. Sığınmacı Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersinde İşlenen Konuları Anlayıp.. Anlamama Durumuna İlişkin Bulgular.....	60
Tablo 16. Sığınmacı Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersinde İlgi Duydukları Konular ..	62

Tablo 17. Sığınmacı Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersinde İlgi Duymadıkları Konular..	65
Tablo 18. Sığınmacı Öğrencilere Göre Sosyal Bilgiler Dersinin Günlük Hayatlarını.. Kolaylaştırıp Kolaylaştırmadığına Dair Bulgular	68
Tablo 19. Sığınmacı Öğrencilerin Kendi Ülkelerinde Sosyal Bilgiler Dersine Benzeyen.. Derslerin Olup Olmama Durum	70
Tablo 20. Sığınmacı Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Sınavlarında Zorlanıp.. Zorlanmadıklarına İlişkin Bulgular	71
Tablo 21. Sığınmacı Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersinde Yaşadıkları Sorunlara İlişkin.. Çözüm Önerilerine Yönelik Bulgular.....	73

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa

Şekil 1. Örgün Eğitime Erişimi Sağlanan Öğrenci Sayısı. 26

GRAFİKLER LİSTESİ

Sayfa

Grafik 1. Ülkelere Göre Türkiye' de Eğitim Çağında Bulunan Yabancı Öğrenci.....

Sayıları.....24

KISALTMALAR LİSTESİ

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

BMMYK: Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği

BEKAM: Bilim Eğitim Kültür Araştırmaları Merkezi

TDK: Türk Dil Kurumu

T.C. : Türkiye Cumhuriyeti

TBMM: Türkiye Büyük Millet Meclisi

BÖLÜM I

GİRİŞ

İnsanoğlu, dünyada var oluşundan itibaren kendi isteği veya isteği dışında farklı yerler arasında sürekli bir hareket halindedir. Yaşanan doğal afetler, iç ve dış çatışmalar, ekonomik nedenler, siyasal politikalar birçok insanı hayat şartlarının daha iyi olduğu bölgelere göç etmeye itmektedir. Göç kimi zaman isteyerek kimi zaman ise bir zorunluluk sonucu gerçekleşmektedir ancak özellikle kitlesel göçlerin son yıllarda artan iç savaşlar ile beraber dünyanın gündeminde yer aldığı görülmektedir. Kitlesel göç hareketlerinin temel sebebi savaşlardır ve bu savaşlar kitlesel göçleri zorunlu hâle getirmektedir (Tunç, 2015). Göç ve sığınma olayları tarihsel süreçte coğrafyamızda sık karşılaşılan bir olgudur. Şu anda Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarını teşkil eden nüfus içerisinde son yüz-yüz elli yılda göç ve sığınma neticesinde ülke topraklarına yerleşenlerin sayısı azımsanmayacak bir orandadır.

En temel insan hakkı olan eğitim, geleceği belirsizlik altında olan, yaşamları birçok açıdan kesintiye uğramış ve yaşadıkları yerleri, evlerini terk etmek zorunda kalan çocuklar için geleceğe yönelik bir umut beslemede tek ve biricik yoldur. Toplumda okullar eğitimleri önemli derecede etkilenen çocukların karşılaştıkları birçok zorluğu tanımada ve bunlara tepki vermede yetersiz donanıma sahip olabilirken, bir yandan da bilgi eksikliğinin sarmalında eğitim sistemlerini yeniden düzenlemek zorunda kalabilmektedirler (Block, Cross, Riggs ve Gibbs, 2014, s. 1338). Sığınmacı çocukların gelecekte iş yaşamında kendilerine yer bulabilmesi, toplumda saygın bir birey olarak var olabilmesi için eğitim almaları zorunludur.

Problem Durumu

Türkiye sınırları içerisinde sığınmacı statüsünde yaşayan insanların okul hayatına katılmasıyla birçok problem yaşanmaya başlanmıştır. Ülkelerindeki savaş, ekonomik yetersizlikler vb. durumlardan ötürü ülkemize sığınmacı olarak yerleşen eğitim yaşındaki çocukların Türk eğitim sistemi içerisinde sayıları her geçen gün plansız şekilde artmaktadır. Bundan dolayı hem sığınmacı öğrencilerin hem de öğretmenlerin eğitim ve öğretimle ilgili sıkıntıları olmaktadır. Sığınmacı öğrencilerin başta dil sorunu olmakla birlikte, okula ve derslere yeterince uyum sağlayamama gibi birçok sorunları vardır. Bu öğrenciler, ders içeriklerine uyum sağlayamadıklarında ders

başarıları da olumsuz etkilenmektedir. Öğretmenler ise sığınmacı öğrencilere nasıl yaklaşacaklarını bilememekte ve onlarla yeterince iletişim kuramamaktadır. Özellikle bireyin toplumsal yaşama uyum sağlamasını ve etkili ve etkin vatandaş olabilmesi için gerekli bilgi, beceri ve değerlerin kazandırılmasını hedefleyen sosyal bilgiler dersinde sığınmacı öğrencilerin yaşadıkları sorunların tespit edilmesi, bireyi hayata hazırlama misyonunu sahiplenen sosyal bilgiler dersi açısından önemlidir.

Bu bağlamda araştırmanın problem cümlesi, “Sığınmacı öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde yaşadıkları sorunlar nelerdir?” şeklindedir.

Araştırmanın alt problemleri ise şu şekildedir:

1. Sosyal bilgiler öğretmenlerine göre sığınmacı öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde uygulanan ölçme ve değerlendirme sürecinde yaşadıkları sorunlar nelerdir?
 - a) Sosyal bilgiler dersinde sığınmacı öğrencilerin ilgisi ve akademik başarısı nasıldır?
 - b) “Sığınmacı öğrencilerin akademik başarılarını ölçerken farklı ölçek ya da testler hazırlıyor musunuz?
2. Sosyal bilgiler öğretmenlerine göre sığınmacı öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde kullanılan öğretim yöntem ve stratejilerine ilişkin yaşadıkları sorunlar nelerdir?
 - a) Sosyal bilgiler dersinde sığınmacı öğrencilere farklı yaklaşıyor musunuz? Eğer farklı yaklaşıyorsanız hangi konularda farklı yaklaşıyorsunuz?
 - b) Sosyal bilgiler dersinde sığınmacı öğrencilere yönelik özel bir öğretim stratejisi uyguluyor musunuz, uyguluyorsanız eğer nelerdir?
 - c) Sosyal bilgiler dersinde sığınmacı öğrenciler ders içi uygulanan stratejiler karşısında sorun yaşamakta mıdır?
3. Sosyal bilgiler öğretmenlerine göre sığınmacı öğrencilerin sosyal bilgiler dersinin içeriğini anlamada yaşadıkları sorunlar nelerdir?
 - a) Sosyal bilgiler öğretmenlerine göre sığınmacı öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde katılımlarının fazla olduğu konular nelerdir?
 - b) Sosyal bilgiler öğretmenlerine göre sığınmacı öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde katılımlarının az olduğu konular nelerdir?

4. Sosyal bilgiler öğretmenlerine göre sığınmacı öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde yaşadıkları sorunların giderilmesine ilişkin çözüm önerileri nelerdir?
 - a) Sığınmacı öğrencilerin bulunduğu sınıflarda görev yapan sosyal bilgiler öğretmenlerinin sığınmacı öğrencilerden beklentileri nelerdir?
 - b) Sığınmacı öğrencilerin bulunduğu sınıflarda görev yapan sosyal bilgiler öğretmenlerine göre sığınmacı öğrencilerin sosyal bilgiler öğretmenlerine ve öğrencilere olan katkıları nelerdir?
 - c) Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sığınmacı öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde yaşadıkları sorunların giderilmesine ve öğretimin geliştirilmesine ilişkin çözüm önerileri nelerdir?
5. Sığınmacı öğrencilere göre onların sosyal bilgiler dersinin içeriğini anlamada yaşadıkları sorunlar nelerdir?
 - a) Sığınmacı öğrencilerin sosyal bilgiler dersini sevip/sevmeme durumları nelerdir?
 - b) Sığınmacı öğrencilerin sosyal bilgiler dersini anlayıp/anlamama durumları nelerdir?
 - c) Sığınmacı öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde ilgi duydukları konular nelerdir?
 - d) Sığınmacı öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde ilgi duymadıkları konular nelerdir?
 - e) Sığınmacı öğrencilere göre sosyal bilgiler dersi günlük hayatlarını kolaylaştırmakta mıdır? Hangi konularda kolaylaştırmaktadır?
 - f) Kendi ülkenizde sosyal bilgiler dersine benzeyen dersleriniz var mıydı? Var ise benzer ya da farklı yönleri nelerdir?"
6. Sığınmacı öğrencilere göre onların sosyal bilgiler dersinde ölçme ve değerlendirme sürecinde yaşadıkları sorunlar nelerdir?
 - a) Sığınmacı öğrenciler sosyal bilgiler dersinin sınavlarında zorlanmakta mıdır?
 - b) Sığınmacı öğrencilere göre sosyal bilgiler dersinin sınavları nasıl olmalıdır?
7. Sığınmacı öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde yaşadıkları sorunlara ilişkin çözüm önerileri nelerdir?

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı sığınmacı öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde yaşadıkları sorunları tespit etmek ve bu sorunlara ilişkin çözüm önerileri getirmektir.

Araştırmanın Önemi

Ülkemizde son yıllarda meydana gelen göçle birlikte birçok sığınmacı çocuk eğitim hayatına Türkiye’de devam etmek zorunda kalmıştır. Sosyal bilgiler dersiyle birlikte birçok dersi de aynı şekilde almak zorunda kalan sığınmacı öğrencilerin genel olarak ülkemizde yaşadıkları sorunlara ilişkin çalışmalar yapılmış fakat sığınmacı öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde yaşadıkları sorunlara ilişkin hem sığınmacı öğrenciler hem de sosyal bilgiler öğretmenlerinin aynı anda ele alındığı bir çalışmaya rastlanılmamıştır.

Sosyal bilgiler dersinin bireye etkili ve etkin vatandaş olabilmek için gerekli bilgi, beceri ve değerlerin kazandırılmasında ve bireyi toplumsal yaşama uyumlu hale getirip, hayata hazırlamada önemli bir ders olmasından dolayı sığınmacı öğrencilerin yaşadıkları sorunları hem sığınmacı öğrenciler hem de sosyal bilgiler öğretmenlerinin perspektifinden de yararlanarak tespit etmek ve ele almak çalışmanın önemini ortaya koymaktadır.

Sayıtlar

1. Araştırmaya gönüllü katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin araştırma esnasında kendilerine yöneltilen sorulara içten ve doğru yanıt verdikleri,
2. Araştırmaya gönüllü katılan sığınmacı öğrencilerin araştırma esnasında kendilerine sorulan sorulara içten ve doğru yanıt verdikleri,
3. Veri toplama aracı olarak uygulanan görüşme formlarının araştırmanın amacına ulaştıracak yeterliğe sahip olduğu,
4. Veri toplama araçlarının amacına uygun olarak kullanıldığı,
5. Araştırmanın bilimsel yönetime uygun olarak yapıldığı varsayılmıştır.

Sınırlılık

1. Araştırma 2017-2018 eğitim öğretim yılı ile
2. Araştırma Sivas ilinde görev yapan 11 sosyal bilgiler öğretmeni ve 44 sığınmacı öğrencinin görüşleri ile
3. Çalışmada kullanılan ölçme aracı ile sınırlıdır.

Tanımlar

Göç: Siyasal, sosyal ya da ekonomik nedenlerle bireylerin ya da toplulukların buldukları yerleşim yerlerinden ayrılarak, başka bir yerleşim yerine ya da başka bir ülkeye gitme eylemidir (Yalçın, 2004).

Mülteci: Menşei ülkesi dışında bulunan, ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi görüşü sebebiyle zulüm görmekten haklı nedenlerle korku duyan ve ülkesinin korunmasından yararlanamayan ya da yararlanmak istemeyen veya zulüm korkusu nedeniyle buraya dönmek istemeyen kişi” olarak tanımlanmaktadır (Tunç, 2015, s.32).

Sığınmacı: Ülkesini terk etmek zorunda kalan ama mültecilik başvurusu sonuçlanmamış kişidir (Ünal, 2014: 71).

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde göç alan yazını ve temel öğeleri ele alınmış; ilgili araştırmalar bu bölüm içerisinde sunulmuştur.

Göç İle İlgili Kavramlar

Göç

Dünyanın önemli konuları arasında yer alan olan göç toplumların ekonomik, kültürel, sosyal ve siyasi yapısının şekillenmesinde etkili olan bir olgudur. Göç doğası gereği birçok bilim dalının ilgi alanına girdiği için her bilim dalı göçü kendi bakış açısına göre tanımlamaya çalışmıştır (Özdemir, 2008, s.10). Göç temelde insanların buldukları yerden geçici veya sürekli bir şekilde başka alanlara gitmeleri ve oralara yerleşmeleri şeklinde oluşan yer değiştirme hareketidir (Saydam, 1997, s.1). Diğer bir deyişle göç; “Kişilerin yaşamakta olduğu topraklardan, alıştıkları sosyal yapılarından, hâlihazırda sahip oldukları ekonomik imkânlardan kısacası toplumsal yaşamın birçok unsurundan uzaklaşarak veya uzaklaştırılarak yeni yaşam alanlarına kapı açması” olarak ifade edilmektedir (Akıncı, Nergiz ve Gedik, 2015, s.61). Akkayan, (1979) “Göç ve Değişme” isimli eserinde göçü, “Kişilerin hayatlarının gelecekteki kısmının tamamını veya bir kısmını geçirmek üzere bir iskân ünitesinden (köy, kasaba, kent gibi) diğerine yerleşmek kaydıyla yaptıkları coğrafik bir yer değiştirme olayı” şeklinde tanımlarken, Aksoy (2012, s.293), göçü “Klasik bir yer değiştirme hareketinin yanı sıra insanların belirli bir süreyi veya tüm yaşamlarını geçirmek için farklı bir yörede yerleşmeleri konusunu da kapsayan, toplumsal düzeni ve ülkelerin politikalarını etkileyen sosyal olgu” şeklinde ele almış ve kavrama farklı bir açıdan yaklaşmıştır. Türk Dil Kurumu (TDK) Büyük Türkçe Sözlüğü’ ne göre ise göç; “Ekonomik, toplumsal, siyasi sebeplerle bireylerin veya toplulukların bir ülkeden başka bir ülkeye, bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine gitme işi, taşınma, hicret, muhaceret” şeklinde tanımlamıştır (www.tdk.gov.tr).

Göç ile ilgili yapılan tanımlar incelendiğinde kavramın belirli öğeler üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Bunlardan ilki “mekân” olgusudur. Çünkü göçün temelinde yer değişikliği mekânsal değişim yatmaktadır. İkincisi “zaman” unsurudur. Yer değiştirme hareketi kısa, orta veya uzun zaman dilimlerini kapsayabilmektedir. Üçüncü

unsur ise “göçün amacı” dır. Yani göç hareketinin altında yatan sebeplerdir. Göçün birden çok sebebi vardır. Göçmen savaşlar, ekonomik şartların asgari düzey altında olması, dini nedenler, doğal afetler, çevresel nedenler, coğrafi koşullar gibi elinde olmayan sebeplerle mecburi göç etmiş olabileceği gibi eğitim öğretim, sağlık, çalışma şartlarının daha iyi olması nedeniyle isteyerek de bireysel ya da kitlesel şekilde göç etmiş olabilir (Yılmaz, 2014, s. 1685).

Sığınmacı

Sığınma hakkı, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin 14. maddesinde “Herkesin zulüm karşısında sığınma hakkı vardır” ifadesiyle temel bir hak olarak vurgulanmaktadır (Kartal ve Başcı, 2014, s. 276). Sığınmacılar mültecilerle yakın anlamda olsalar da farklılıkları mevcuttur. Mültecilik statüsü uluslararası hukukta sınırları çizilmiş, şartları belirli hale getirilmiş bir hukuki statüdür. Ancak sığınmacı kavramı daha geniş anlamları içeren bir kavramdır. Sığınmacılar dini, etnik, siyasi veya bir grubun üyesi oldukları ve bundan dolayı baskı gördükleri için başka alanlara giden göçmenler değil doğal afetler yüzünden de ülkesini terk eden göçmenlerden oluşabilir. Sığınmacılar, sığınma talebi ve şekli yönüyle mültecilerden ayrılmaktadırlar (Aybay, 2005, s.21). Sığınmacı kavramı, kendi yaşadığı yerde şiddet görmesinden dolayı korkan veya silahlı çatışma, işkence olayları nedeniyle hayati tehlike altında bulunan, bundan dolayı da başka bir ülkeden mülteci statüsü talep eden kişiler için kullanılmaktadır (Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği, 1997, s.183).

Sığınmacıların mülteci statüsü alması için hükümet ya da Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) tarafından olumlu bir karar verilmesi gerekir. Mülteci statüsü almaya yönelik başvurusu henüz karara bağlanmamış aynı zamanda başvuru yapmamış kişilerde sığınmacı olarak nitelendirilir. Bir başka ifadeyle “sığınmacı” kavramı, menşei ülkesini terk ederek üçüncü bir ülkeye gidip orada sığınma isteğinde bulunan kişi olarak tanımlanmaktadır (Acer, Kaya ve Gümüş, 2010, s. 14).

Tanımlardan da anlaşılacağı üzere sığınmacı, kendi ülkesini mülteci olduğu iddiasıyla terk edip, ancak mültecilik başvurusu sonuçlanmamış göçmenleri ifade eden hukuki bir statüdür (Ünal, 2014, s. 71). Kısaca sığınmacı, mültecilik başvurusu kabul edilmemiş, soruşturma safhasında olan ya da coğrafi sınırlamadan dolayı mültecilik konumunda kabul edilmeyen yabancılardır. Sığınmacılar da mültecilerin taşınması

gereken özelliklere sahiptir. Ancak mültecilik statüsünü kazanamadıkları için sığınmacı olarak tanımlanmaktadır (Castler ve Miller, 2008, s. 145).

Mülteci

Devletlerin başlıca görevleri arasında vatandaşlarının can güvenliklerini korumak ve gözetmek gelmektedir. Ancak bazı nedenlerden dolayı bu görevi yerine getiremeyen devletlerde insanlar güvenliğini sağlamak için evlerini, ailelerini, ülkelerini terk etmek zorunda kalabilmektedir. Zor şartlardan kaçan toplulukları ele alan çalışmaların birçoğu bu kişileri tanımlarken “mülteci” kelimesini kullanmaktadır (Tribe, 2005).

Mültecilik, uluslararası hukukta tanımlanmış ve belli kriterleri taşıyan göçmenlere verilen hukuki bir statüdür. Mültecilik tanımı ile ilgili en temel kaynak 1951 Cenevre Sözleşmesinde bulunmaktadır. Cenevre sözleşmesinin birinci maddesinde mülteci tanımı ilk olarak şu şekilde yapılmıştır;

“1 Ocak 1951’den önce meydana gelen olaylar sonucunda ve ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden, zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yahut tabiiyeti yoksa ve bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen kişi (Cenevre).”

Bu sözleşmeye göre bir kişinin mülteci statüsüne girebilmesi için ülkesinin sınırları dışında bulunması veya kendi ülkesini terk etmiş olması ve yabancı olması gerekmektedir (Güroğlu Alanyalı, 2014, s. 19).

Literatürde mülteci ile ilgili çeşitli tanımlar bulunmaktadır. Demir ve Erdal (2012)’ a göre mülteci “Değişik nedenden dolayı zulme uğrama ya da ölme korkusundan dolayı başka bir ülkede kalıp kendi ülkesine dönmek istemeyen bireylerdir.” Tunç (2015) ise mülteciyi “Başka bir ülkeye sığınma talebinde bulunan ve bu talebi o ülke tarafından kabul edilen kişidir” şeklinde tanımlamıştır. Mülteci kısaca, ilgili devlet yetkililerinin, sığınma başvurusunu değerlendirdiği, uluslararası ve iç hukuk kurallarını uygulayarak sığınma hakkını verdiği kimselere denilmektedir (Acer, Kaya ve Gümüş, 2010, s. 14).

Göçmen

Göçmen kavramı ekonomik faktörlerden dolayı yaşadığı ülkeden ayrıлып başka bölgelere göç eden kişileri ifade etmektedir. Göçmenler zulme uğradığı ya da siyasi baskı sebepleri ile haklı sebebe dayanarak göç etmek zorunda kalan kişilerden hukuki olarak daha farklıdırlar. Göçmenler daha çok vatandaşı oldukları ülkenin hukuki koruma imkânlarından yararlanırken daha iyi bir yaşam için daha gelişmiş ve imkânları daha çok olan başka bir ülkeye göç etmektedirler. Göçmenler istedikleri zaman ülkelerine giriş ve çıkış yapabilmektedirler (Kaya ve Eren, 2015, s.17)

Göçmenleri mültecilerden ayıran en önemli özellik göç etme sebeplerinin ekonomik yönlü olmasıdır. Göçmen terimi ülkede bulunan yabancılar kavramı yerine de kullanılabilir. Göçmen kabul eden ülkeler göçmen politikalarına bağlı olarak başvurularını kabul veya ret edebilir. Bu ülkelerin temel bir insan hakkından kaynaklanan sorumlulukları yoktur. Çünkü göçmenler sadece ekonomik sebeplerle ve ya daha iyi bir hayat standardına kavuşmak için göç ettikleri ve göç etme sebepleri mülteciler ve sığınmacılar gibi zorunlu bir sebebe dayanmadığı için uluslararası hukuk tarafından korunmamaktadır (Ekşi, 2012, s.13-14).

Göçün Nedenleri

Tarih boyunca savaş, hastalık, kuraklık, düşmanlık, toplumsal kutuplaşma, daha iyi kazanç sağlama vb. nedenler ile topluluklar doğdukları yerden ayrıлып başka yerlere, ülkelere, kıtalara göç etmişlerdir. Bu nüfus hareketleri son yıllarda küresel bir boyut kazanmıştır. Ortadoğu'da başta Suriye olmak üzere Irak, Afganistan, Somali, Yemen gibi ülkelere kaçıp başka yerde yaşam hakkının peşinden giden erkek, kadın ve çocukların göç hareketlerine tanıklık edilmektedir. Bu büyük çaptaki göç hareketlerini güçlendiren itici etkenler arasında savaş, iç savaş, can güvensizliği, politik baskılar, sağlık, düşük gelir, kuraklık, yalnızlık gibi nedenler yer alırken; cezbedici (çekici) etkenlerin başında ise siyasal güvenlik, iş bulma olasılığı, politik özgürlük, daha iyi eğitim olanakları, verimli topraklar, gıdaya ulaşım, aile, akraba ve tanıdık çevreleri, haber ağları gibi nedenler sıralanmaktadır (Abadan-Unat, 1997, s. 31; Yılmaz, 2014, s. 1685).

İnsanlık tarihi boyunca yaşanan göçler ekonomik fırsatlardan yararlanma isteği nedeniyle olabildiği gibi doğal afetler, zorunlu yer değiştirmeler, gelir dağılımındaki

dengesizlikler, işsizlik, yoksulluk, siyasi sorunlar, çevre koşullarındaki bozulmalar, iklimde meydana gelen değişimler, deprem, sel gibi doğal afetler ve savaşlar nedeniyle de ortaya çıkabilmektedir (Kaygalak, 2009, s. 9; Betts ve Kaytaz, 2009). Buna göre göç etme nedenlerini doğal nedenler, ekonomik nedenler, sosyal nedenler ve siyasi nedenler olarak ayırabiliriz.

Doğal Nedenler

Toprak kayması, depremler, taşkınlar, kuraklık nedeniyle oluşan doğal afetler ile endüstriyel kazalar gibi bazı çevresel etkilerin bir sonucu olarak yer değiştiren insan sayısı artabilmektedir. Doğal bir kaynağın tahrip edilmesi sonucunda oluşabilecek mali yetersizlik, tarım alanlarının verimsizleşmesi, ormanların azalması veya toprak kaybı gibi durumlar insanları göç etmeye zorlayabilmektedir. Tüm bu çevresel sorunların sonuçlarından ortaya çıkan politik, etnik, sosyal çatışmalar insanların göç etmesine yol açar (Başarıcı, 2019, s. 9).

Diğer bir anlatımla yaşanan yerin şartları artık bölge halkının ihtiyaçlarına cevap veremiyorsa göçe eğilim artar. Örneğin İç Anadolu ve Güneydoğu Anadolu' da yaşanan kuraklık veya 1845- 1852 yılları arasında İrlanda' da temel beslenme unsuru olan patatesin yok olması ile kitlesel açlık ve hastalık başlamış birçok kişi açlıktan ölmüştür. Yaşanan bu durumlar binlerce insanın göç etmesine neden olmuştur (Yıldız, 2017, s.1820).

Ekonomik Nedenler

Geçim sıkıntısı, gelire ilişkin ülkeler arası farklılıklar, ekonomik fırsatlar, yüksek ücretler ve daha fazla iş olanakları göçmenlerin büyük çoğunluğunun yüksek yaşam standartlarına sahip yerlere veya coğrafyalara göç etmesine neden olmuştur (Yıldız, 2017, s.1818). İşsizlik göçün en önemli sebeplerinden birisidir. Hem ülke içinde hem de uluslararası göçe sebep vermektedir. Asya kıtasından Avrupa kıtasına sanayisi iyi olduğu için göç eden yasadışı binlerce göçmen vardır. Bu göçmenler iş imkânı fazla olan ülkelerde çalışmaya gitmişlerdir (Başarıcı, 2019, s. 10). Bununla birlikte tarımda yaşanan makineleşme ve teknolojik gelişmeye bağlı dönüşümlerle ortaya çıkan sorunlar kırsal alanda gelir düşüklüğüne neden olmuştur. Verimliliği düşen tarım sektöründe fazla işgücü ortaya çıkmış bu insanlar çareyi kentte göç etmekte bulmuştur (Özyakışır, 2012, s.144).

Sosyal Nedenler

Günümüzde pek çok insan eğitim, sağlık ve sosyal olanakların daha yüksek olduğu yerlere doğru göç etmektedirler. Ülkeler arasında olduğu gibi bölgeler arası yaşanan sosyal dengesizlikte göç sebebi olarak karşımıza çıkabilir. Çeşitli bölgedeki insanların yararlandıkları sosyal hizmetlerin niteliği ve miktarı ile diğer bölgelerde insanların yararlandığı sosyal hizmetlerin niteliği ve miktarı birbirinden farklıdır. Bu dengesizlikler kişileri göç etmeye yönlendirmektedir (Başel, 2011, s. 527).

Siyasi Nedenler

Hükümetin ülkede istikrarı sağlama konusunda etkin olamadığı durumlarda vatandaşlar açık bir şekilde insan hakları ihlaline maruz kalıyorsa ülke vatandaşları göçü bir çare olarak görür. Savaş, mübadele, ihtilalden kaçanlar, etnik dini baskı belli bir dine sahip olanların azınlığı baskı altına alması, siyasi baskı, sınırların değişimi siyasi nedenleri oluşturur. Dolayısıyla barış, huzur, özgürlük, güvenlik olmayan ülkelerde barış, huzur, adalet ve güvenlik olan batılı ülkelere doğru göçler yaşanır (Yıldız, 2017, s.1819).

Kitlesel göç hareketinin en önemli sebepleri arasında savaşlar, savaşların süresi ve şiddet derecesi gelmektedir (Dinçer, Karaca ve Yavuz, 2013, s. 20). Savaş ve şiddet ortamından, siyasi istikrarsızlıklardan kaçma isteği, daha refah içinde bir yaşam kurma hayali gibi nedenlerden dolayı tarih içerisinde birçok göç olayı yaşanmıştır ve devam etmektedir (Güleç ve Sancak, 2009, s. 2857). Çünkü savaşlar toplumsal yaşamda ve ekonomide yarattığı tahribatlarla yaşanan yerlere zarar vermekte; bunun sonucunda kitlesel göçlere neden olabilmekte, yaşanılması düşünülen yerler yaşanılır olma özelliğini kaybedebilmektedir (Saklan, 2018, s.18). Bunun yanında savaştan yeni çıkan bir ülkenin ekonomisinin halkın ihtiyaçlarına cevap veremeyecek kadar kötü düşmesi ve kıtlıkların yaşanması ve kıtlık dolayısıyla yaşanan pahalılık insanların göç kararı vermesinde bir etkidir (Kaya, 2016, s. 12).

İnsanları göçe iten bir diğer etken ise terör olayları yani can güvenliğini tehdit edilmesidir. Örneğin, Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da 1980'lerden itibaren bölge halkı sürekli terör ve şiddet eylemleriyle karşı karşıya kalmaktadır. 1984 yılından sonra daha da artan bu olaylar bölge halkı için ani ve umutsuz bir göç olmuştur. Bölge halkı istemeyerek doğup büyüdüğü toprakları terk etmek zorunda kalmıştır. Teröre ilaveten

töre, namus cinayetleri ve iç savaşlar can ve mal güvenliğini tehdit etmekte insanların korkuya kapılmasına neden olmaktadır. Kişi kendisi ve malının güvende olmadığını hissettiği zaman, bu durum kendi için bir tehdit oluşturup göç etmeye karar verir (Türkyılmaz, Çay, Avşar ve Aksoy, 1998, s.1).

Göçün Çeşitleri

Göç olgusunu daha iyi kavrayabilmek için göçleri çeşitli şekillerde sınıflandırmak mümkündür. Genel olarak göç olgusu, göçün oluşmasına sebep olan irade esasına göre; zorunlu-gönüllü göç, göçün yoğunluğu esasına göre; kitle göçü-bireysel göç, ülke sınırları esasına göre; iç-dış göç, yerleşme süreleri esasına göre; sürekli-geçici göç, göçmenlerin çalışma isteği esasına göre; emek-beyin göçü olarak sınıflandırılabilir (Başarıcı, 2019, s.20).

İrade Esasına Göre Göç (Gönüllü-Zorunlu Göç)

Göç, göçmenlerin kendi iradeleriyle gerçekleştirdikleri, serbestçe oluşan bir olgu olabileceği gibi iradeleri dışında farklı kuvvetlerin etkisiyle de oluşabilir. Göçmen iradesi esasına göre göçler zorunlu göç ve gönüllü göç olmak üzere ikiye ayrılabilir. Göç türlerinin neredeyse tamamını kapsayabilecek nitelikte olan bu göç tasnifi göç sürecinin başında göçmenin göç etme eylemini gerçekleştirmedeki inisiyatifini kullanarak kullanamaması ile ilgilidir (Yıldız, 2018, s.19).

Gönüllü göç; göçmenlerin daha iyi hayat koşulları, iş olanakları, maddi imkânlar, güvenlik ve çeşitli sosyal imkânlarla ulaşmak için kendi iradeleri ile serbestçe yer değiştirme hareketleri olarak tanımlanabilir (Akkayan, 1979, s.22). Kırdan kente göçler, daha iyi bir yaşam arzusu ile yapılan uluslararası göçler, işçi göçleri gibi göçmenlerin kendi istekleriyle gerçekleştirdikleri göçler gönüllü göçe örnek verilebilir. Gönüllü göçlerde göçmeni göçe iten dışarıdan gelen zorlayıcı ve itici güçler yoktur aksine bireysel arzular ve göç edilecek yerdeki çekici faktörler etkili olmaktadır (Yıldız, 2018, s.19). Gönüllü göçe beyin göçü ve işgücü göçünü örnek verilebilir (Koçak ve Terzi, 2012, s.173).

Zorunlu göç; göçmenlerin kendi istekleri dışında çeşitli güçlerin etkisiyle mecburi yer değiştirme hareketi olarak kısaca tanımlanabilir. Doğal afetler, savaşlar, iç

karışıklar, devletin çeşitli sosyal, ekonomik ve güvenlik gibi konularla ilgili gerçekleştirdiği mübadeleler gibi faktörler zorunlu göçe iten sebeplerdendir. Zorunlu göçlerde göçmenlerin iradelerinden ziyade dışarıdan gelen zorlayıcı güçler göç sürecine etki etmektedir. Göç edilen yerdeki çekici faktörlerden daha çok göç edinilen yerdeki itici faktörler göçe sebep olmaktadır. Doğal afetler, siyasi baskılar, savaşlar, mübadele anlaşmaları, etnik ve dini baskılar, doğal afetler nedeniyle gerçekleştirilen ilkel göçler zorunlu göçe örnek gösterilebilir (Yılmaz, 2007, s. 1). Doğu bölgelerinde terör olayları sonucunda yaşanan güvenlik göçleri de zorunlu göç grubunda yer alır. Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da devletin güvenlik nedeniyle boşalttığı yaklaşık olarak 3200 köy ve göçe zorlanan 385.000 köy sakini bulunmaktadır. Göç eden insanlar göç ettikleri yerlerde can ve mal güvenliği olmaması zor koşullar altında yaşaması göçü zorunlu kılmıştır (Taş ve Özcan, 2013, s. 293).

Göçün Yoğunluğuna Göre (Kitle Göçü-Bireysel Göç)

Göçün yoğunluğu esasına göre göçler kitlesel ve bireysel olmak üzere iki gruba ayrılabilir. Göç olgusunu demografik bir süreç olarak nitelersek göç hareketliliği bir yerden başka bir yere bireysel ya da grupların yer değiştirmesi şeklinde ortaya çıkabilir (Yalçın, 2004, s.18).

Bireysel göçlerde göçmenler göç sürecinde aktif rol oynamaktadırlar. Göç etmeye kendi iradeleriyle karar verip göçün neden ve sonuçları hakkında yeterli bilgiye sahiptirler. Göç edecekleri yeri bizzat kendileri seçip, büyük beklenti ve arzularla göç eylemini gerçekleştirmektedirler (Kaygalak, 2009, s.12-13). Kitlesel/toplu göç hareketlerinin aksine, bu gibi göç eylemleri genelde kişinin kendisi tarafından karşılanır veya bireyler, örgütler ya da devletler finanse edilebilir. Bu göç türü tek bir kişinin göçü gibi algılansa da bir aile olarak küçük bir grubun göçünde bireysel göç sayılır. Bireysel göç daha az sayıda birey hareketliliği olduğu için etki alanı kitlesel göçlere göre daha azdır (Özdemir, 2008, s. 21).

Kitlesel göçler ise daha çok devletlerarası sosyal, ekonomik veya siyasi nedenlerle ortaya çıkar ve göçe tabi tutulan toplumlardaki tüm bireyleri ilgilendirir. Bu göç türünde, toplum içinde ortak dini ya da etnik özelliklerine sahip belli bir grup göç etmeye mecbur bırakılmaktadır. Bu yönüyle kitlesel göçler çoğu zaman zorunlu göç türüyle örtüşmektedir. Kitle göçü, ortak özelliklere sahip insanların grup veya gruplar

halinde yer değiştirme hareketleri olarak tanımlanabilir. Ülkeler arasındaki nüfus mübadeleleri kitle göçüne örnek verilebilir (Uluslararası Göç Örgütü, 2009, s.37).

Kitlesele göçler tarihte derin izler bırakabilir. Kitle göçleri genellikle doğal afet olayları, savaş ve ihtilal gibi durumlarda ortaya çıkar. Tarihte ki en önemli göçlerden birisi kavimler göçüdür. Genellikle Türklerin 4.yüzyılın sonunda batıya doğru hareket ederek önlerine gelen kavimleri daha ileriye doğru göç etmeye zorlaması kitlesele göç hareketine neden olmuştur. Kitlesele göçe bir başka örnek de 2011 yılında başlayan ve Arap baharı denilen süreçten sonra 3,5 milyonu aşan Suriyeli nüfusunun Türkiye'ye sığınması şeklinde gerçekleşmiştir (Başarıcı, 2019, s.26)

Ülke Sınırlarına Göre (İç Göç ve Dış Göç)

Ülke sınırları esasına göre göçler iç ve dış göç olarak ikiye ayrılmaktadır. İç ve dış göç, göç veren ve göç alan yerler arasındaki mesafe kriterine göre belirlenmektedir. Kısaca ülke içinde daha kısa mesafeli göçler iç göç, daha uzak mesafelere yapılan uluslararası göçler ise dış göç olarak ele alınmaktadır (Kaygalak, 2009, s.12).

İç göç, "Bir ülke içinde bölge, kent, kasaba ve köy gibi yerlerin birinden ötekine yerleşme amacıyla yapılan devinim" olarak tanımlanmaktadır (Keleş, 1998, s.63). Ülke sınırları içerisinde gerçekleşir. İç göçte ülkenin genel nüfus sayısı değişmez sadece kırsal alanla kentsel alanın nüfus oranı değişir (Özdemir, 2008, s. 23). Ülke içindeki iç göçler köy ve kasabalardan yani kırdan kente doğru ya da kentten kıra doğru bir yön izlemektedir. İç göçler göç hareketliliğinin yönüne göre; kırdan kıra göç, kırdan kente göç, kentten kente göç ve kentten kıra göç olmak üzere dört kısma ayrılmaktadır (Yalçın, 2004, s.19). Verimli tarım alanları, sanayinin geliştiğı şehirler, turistik şehirler ve maden yataklarının olduğu yerler çekici göç alanlarıdır. Kırsal alanın iticiliğı ve kentin çekiciliğı bireylerin göç etmelerine neden olmuştur (Başarıcı, 2019, s.23).

Dış göç ise sürekli ya da belli bir süre kalmak amacıyla ülke sınırları dışına yapılan göçlerdir (Saydam, 1997, s.2). Dış göçler ise belli bir süreliğine ya da daimi olarak kalmak üzere ülke sınırı dışında başka bir ülkeye yer değiştirme hareketleridir. Dış göçler daha çok işçi göçleri gibi çalışmak ya da maddi beklentileri karşılamak için gerçekleştirilmektedir. Bunun yanında daha iyi yaşam koşulları, kariyer yapma isteğı, eğitim hizmetlerinden yararlanma gibi nedenler de bireyleri dış göçe itmektir. Dış göç

genellikle ekonomik ve sosyal nedenlere bağılı olarak gerçekleştiği için az gelişmiş ülkelerden gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelere doğru yaşanır Dış g türlerine beyin gleri, mübadele gleri ve işgücü gleri örnek olarak verilebilir (Greşci, 2016, s.1059).

Yerleşme Süresine Göre (Sürekli-Geçici G)

Göçmenlerin göç ettikleri yerlerde kalma süreleri de g ayırımı yapma konusunda bir kıstastır. Bu ayırım, geçici g (mevsimlik gler) ve sürekli gler olarak ele alınır (Başarıcı,2019, s.24). Geçici gleri sürekli glerden ayıran etken, zamandır. Sürekli glerde zaman uzundur, geri dönmemek üzere yapılır mevsimlik gte ise zaman kısadır gidilen yerde birkaç ay kalınır (Koçak ve Terzi, 2012, s.171). Bir diğer ifade ile sürekli ve geçici g ayırımı g sürecinin en başında göçmenin zihnindeki göç ettiği yerde kalma süresiyle ilgilidir (Yıldız, 2018, s.22).

Sürekli g ekonomik, siyasi, sosyal, doğal sebeplerden dolayđ insanların buldukları yeri sürekli olarak terk ettikleri g türüdür. Göçmenler buldukları yerden gidip tekrar geri dönmez ya da başta geçici olarak gidip sonradan oraya yerleşirler. Bu glerin birçoğu başta geçici olup zamanla kalıcı hale gelir (Yalçın, 2004, s.20).

Geçici g, “belli bir amaç için belirli süreliğine bir yerden başka bir yere göç etmeye” denir. Bu g türünde göçmen gittiği yere geri dönmek üzere g etmektedir. G ettiği yere kalıcı olarak yerleşme planı yoktur. Tatil amaçlı gidilen yerler, eğitim almak için öğrenim sürecince yapılan gler, çalışma amaçlı pamuk ve fındık toplamak ve dinlenme amaçlı bağ evlerine gidilmesi mevsimlik glere örnektir. Sürekli gte göç etme sürecinin başında göçmenin zihninde daimi kalma fikri varken geçici glerde geri dönme ve belirli bir zaman diliminde kalma amaı vardır (Koçak ve Terzi, 2012, s.170).

Çalışma İsteğine Göre (Emek-Beyin Gücü)

Kişilerin g etmelerine neden olan siyasi, dini, ekonomik, ailevi gibi çok çeşitli etmenler vardır. Kişilerin iş bulmak veya daha iyi şartlar içinde çalışmak ya da kendilerine, ailelerine daha iyi bir hayat standardđ sunmak gayesiyle iş imkânları ve yaşam koşulları daha yüksek olan bir şehre ya da ülkeye gitmek istemeleri emek ve

beyin göçünü tetikleyen temel nedenlerdendir (Akalm, 2012, s. 88). Yine gelişmiş ülkelerin iş gücü ihtiyacı emek ve beyin göçlerinin çekici faktörü iken gelişmemiş ya da az gelişmiş ülkelerdeki işsizlik ve istihdam problemleri bu göçlerin itici faktörlerindendir (Yıldız, 2018, s.22).

Beyin göçü, “nitelikli, kalifiyeli, eğitilmiş ve yetenekli kişilerin daha iyi koşullarda çalışmak ve potansiyellerini daha iyi ortaya çıkarmak için göç etmesidir” (Başaran, 1972). Beyin göçü de bir emek göçüdür fakat her emek göçü beyin göçü değildir. Beyin göçü belli niteliklere sahip kişilerin gerçekleştirdikleri emek göçüdür. Beyin göçü genellikle gelişmekte olan ülkeden gelişmiş ülkelere doğru bir hareketliliktedir. Ancak gelişmiş ülkeden başka bir gelişmiş ülkeye de beyin göçleri gerçekleşmektedir (Yıldız, 2018, s.22-23). ABD beyin göçü alan ülkelerin başında yer alır, en çok beyin göçü veren ülkelere bazılarını ise Hindistan, Pakistan, Çin, Fas, Tunus ve İran’dır. Kanada gibi bazı ülkelere hem beyin göçü alır hem de verir (Başarıcı, 2019, s.22).

Ülke içinde ya da ülkeler arasında istihdam amacıyla yapılan göçler ise emek göçü olarak tanımlanır (Akalm, 2012, s.89). Özellikle 18. ve 19. yüzyıllarda sanayileşme ile birlikte sanayileşen ve gelişen bölgelerde iş gücü açığı ortaya çıkmış ve bu açık daha az gelişmiş bölgelerde yaşayan bireylerin iş gücü potansiyelinden yararlanılarak giderilmiştir. Bu şekilde ülke içinde ve ülkeler arasında ucuz iş gücü potansiyeli sanayice gelişmiş bölgelere doğru hareket etmeye başlamıştır (Toksöz, 2006, s.15). Bu hareketlilik uluslararası işçi-emek göçlerini ortaya çıkarmıştır. Örneğin, Türkiye’den Avrupa ülkelerine yönelik işçi göçü 1960’larda yaşanmıştır. Türkiye’de işçi göçünü artıran nedenlerden en önemlileri nüfusun hızlı artması ve nüfus hızlı artarken iş olanaklarının aynı oranda artmaması, gelir dağılımında ciddi bozukluklar, istihdam sorunları ve kırsal kesimde gelirin düşük olmasıdır. İstihdam darlığı yaşayan Türkiye bu yıllarda yurt dışına yapılan işçi göçlerini desteklemiştir. Bir başka örnek ise II. Dünya Savaşı sonrası yıkılan ekonomisini yeniden kurmak amacıyla Almanya, Fransa, Belçika gibi Batı Avrupa ülkeleri, işgücünü karşılamak için dış ülkelere işçi talep etmişlerdir (Koçak ve Terzi, 2012, s.174).

Mültecilik ve Sığınmacılık Konusunda Hukuksal Düzenlemeler

Mülteci ve Sığınmacılara İlişkin Uluslararası Düzenlemelere bakıldığında ilk olarak karşımıza İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi gelmektedir. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi insan haklarını güvence altına alan en temel belge görevi görmekle birlikte sığınmacı ve mülteciler içinde büyük bir önem taşımaktadır. Bu beyannamenin 14. Maddesine göre:

“Herkesin zulüm altında başka ülkelere sığınma ve sığınma olanaklarından yararlanma hakkı vardır”. Bu madde ile mülteci ve sığınma kavramı hukuksal olarak ele alınmıştır (www.tbmm.gov.tr). Bu beyannamenin 2. maddesine göre: “herkes, ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasal veya başka bir görüş, ulusal veya sosyal köken, mülkiyet, doğuş veya herhangi başka bir ayırım gözetmeksizin bu bildirge ile ilan olunan bütün haklardan ve bütün özgürlüklerden yararlanabilir. Ayrıca, ister bağımsız olsun, ister vesayet altında veya özerk olmayan ya da başka bir egemenlik kısıtlamasına bağlı ülke yurttaşı olsun, bir kimse hakkında, uyruğunda bulunduğu devlet veya ülkenin siyasal, hukuksal veya uluslararası statüsü bakımından hiçbir ayırım gözetilmeyecektir .”

şeklinde ifadeler yer almaktadır (Zeytinoğlu, 2010, s.130). Ülkesinde zor durumda olan kişiler başka bir ülkeye sığınmacı olarak başvurmasının yasal dayanağı oluşturulmuş fakat bu bir yasa olmadığı için söz konusu ülke üzerinde bir yaptırımı olmamış, baskı ve zulüm altındaki kişileri almak ya da almamak o ülkenin inisiyatifine kalmıştır. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi ülkeler üzerinde bir yaptırımı olmadığı için tavsiye ve öneri şeklinde kalmıştır. Ancak kendinden sonra yapılacak uluslararası anlaşmalarda bir kaynak niteliğinde olmuştur.

İkinci Dünya Savaşı sonrasında Birleşmiş Milletler (BM) tarafından kabul edilen 1951 Cenevre Sözleşmesi’yle uluslararası zorunlu göçler yeni bir hukuki boyut kazanmıştır. Sözleşmeye göre bireyler ya da gruplar dini inanç, siyasi düşünce, etnik farklılıklar gibi çeşitli nedenlerle güvenlik ve ya hayati tehlike durumlarında “*iltica (siyasi sığınma)*” hakkına sahip olmuşlardır. İltica talebinde bulunan bireylerin güvenlik ve korunması bu sözleşme ile devletlerin sorumluluğuna verilmiştir. Sözleşme, ekonomik nedenlerle göç eden göçmenleri kapsamamakta sadece yerinden edilmiş ve siyasi sığınma talebiyle göç etmek isteyen mültecilerin haklarını düzenlemiştir (Çelebi, Özçürümez ve Türkay, 2011, s.2). Cenevre Sözleşmesi Türkiye tarafından bazı çekincelerle 1961 yılında onaylanmıştır (Nohutçu, 2017, s.138). Bu çekinceler vatandaş ile mülteci arasındaki hukuki ayırma dikkat çekmiştir. Bu ayırım yabancılara Türk uyuklu kişilerin haklarından fazlası sağlanamaz şeklindedir (Akçabay, 2016, s.128).

Birleşmiş Milletler kapsamında 1959 senesinde başlayan sığınmaya ilişkin çalışmalar 14 Aralık 1967 tarihinde oybirliği ile “BM Ülkesel Sığınma Bildirisi” olarak kabul edilmiştir. Bu bildiri İnsan Hakları Evrensel Bildirgesinde yer alan 14. maddeyle ilişkilendirilerek sığınma hakkının barışçıl ve insani bir eylem olduğu ve başka devletler tarafından da düşmanca bir fiil olarak görülemeyeceği kabul edilmiştir. Sığınmaya ilişkin uygulamalarda bir takım kurallar belirlenmiş ve devletlerin bu kurallara uyması önerilmiştir (Özcan, 2005, s.17). Sığınma hakkıyla ilişkili değerlendirmenin yalnızca devletler tarafında yapılacak olması beyannameye eksiklik olarak değerlendirilmektedir. Bu yüzden bireysel bir hak olarak tanınan sığınma hakkının kanunlaşması için yapılan uğraşların boşa çıkmasına sebebiyet vermiştir (Savaşan, 2009, s.16).

1984 Tarihli Cartagena Bildirgesi, 1980’li yıllarda Amerika’da yaşanan iç çatışmalar sebebiyle, sayısı milyona ulaşan sayıda insan yerinden olmuştur. Bu insanların göç ettikleri yerlerde ise sosyal ve ekonomik sorunlar ortaya çıkmıştır. Meydana gelen mülteci krizi nedeniyle 19-22 Kasım 1984’te uzman ve hükümet temsilcilerinin oluşturduğu grup tarafından mültecilerin yasal ve insancıl problemlerden korunmasını sağlamak amacıyla uluslararası konferanslar düzenlenmiştir. Orta Amerika, Panama ve Meksika’daki mültecilerin problemlerinin aşılması için düzenlenen konferanslar dizisi sonucunda 1984 tarihli Cartagena Bildirgesi kabul edilmiştir (Özcan, 2005, s.20). Amerikan insan hakları komisyonu raporuna atıf yapılarak mülteci tanımına yangın, şiddet, dış saldırı, iç çatışma, insan hakları ihlali sebebiyle ülkelerinden kaçanlarda dâhil edilmesini tavsiye etmektedir (Efe ve Ulusoy, 2013, s.34). Cartegena Bildirgesi bir antlaşma metni olmamakla beraber taraf olan devletleri bağlayıcı etkisi bulunmamaktadır. Fakat devletler ulusal mevzuatlarını oluştururken bu bildirgeyi baz almıştır. Bildiri Orta Amerika ve Latin Amerika ülkelerinde uygulama alanı bulmuştur (Özcan, 2005, s.21).

1977 tarihli Avrupa Konseyi Ülkesel Sığınma Bildirisi de kendinden önceki mülteci sözleşmelerine ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’ne atıf yaparak taraf ülkelere gelen kişilere sığınma hakkı tanımalarını belirtmektedir. Avrupa Konseyi tarafından hazırlanan bu sığınma bildirisinde taraf ülkelere sığınma amacıyla giden kişilere sığınma hakkının verilmesi kararlaştırılmıştır. 1951 Sözleşmesinde belirtilen ırk, din, milliyet, belirli bir sosyal gruba mensup olma ya da politik düşünce sebebiyle baskı ve zulüm gören kişilerin yanında insancıl sebeplerle sığınma talep eden kişilere de

sığınma hakkının verilmesi karara bağlanmıştır. Bu bildirin 1951 Sözleşmesinden farkı insani sebepler doğrultusunda kişilere sığınma hakkı tanınmasıdır (Efe ve Ulusoy, 2013, s.34).

1994 Tarihli Arap Ülkelerinde Mültecilerin Durumunu Düzenleyen Sözleşme, Arap ülkelerinde devam eden mülteci problemlerinin varlığı ve mülteci sorununu konu alan uluslararası düzenlemelerin eksikliği sebebiyle Arap Ülkeleri Birliğince 1994 senesinde Arap Ülkelerinde Mültecilerin Durumunu Düzenleyen Sözleşme kabul edilmiştir. Arap ülkelerinde ortaya çıkan savaş, sömürge yönetimleri, işgal gibi problemler diğer ülkelere kıyasla farklılık göstermektedir. Bu sebeple uluslararası belgelerde bu problemlere yönelik önlemler bulunmamaktadır. Sözleşmenin ortaya çıkışındaki ana etmen bu problemlere ilişkin hükümlerin mevcut olduğu bir düzenleme yapmaktır (Savar, 2016, s.38). Mülteci tanımı ve kavramını genişletmeye ilişkin düzenlemeler bulunan bu sözleşme; savaş, yabancı denetimi ve ülkenin bütününde ya da bir bölgesinde kamu düzeninin ciddi biçimde bozulmasıyla sonuçlanan, doğal afet ya da yıkıcı olayların görülmesi durumunda kendisini göstermiştir. Bu olaylar mültecilik amacıyla kabul edilecek olaylar olarak tanımlanmış ve bu durumda olanların mülteci olarak kabul edileceği belirtilmiştir (Savar, 2016, s.39).

Türkiye’de Göçün Genel Görünümü

Tarihsel süreç incelendiğinde, Türkiye göç ve sığınma olaylarıyla sık karşılaşan bir ülkedir. Konumu itibariyle dolayı Orta Asya, Kafkaslar, Ortadoğu ve Balkanlar’da yaşanan yönetim değişiklikleri, askeri müdahaleler, savaş ve çatışma ortamları ile birlikte yaşanan göçlerin geçiş noktasındadır (Özgür ve Özer, 2010, s. 125). Özellikle ülkede yürütülen siyasal politikalar, doğal afetler, iç çatışmalar, ekonomik nedenlerden dolayı çeşitli Afrika ülkelerinden, Suriye’den, Irak’tan Afganistan’dan toplu halde göç almıştır (Çetin ve Uzman, 2012).

Türkiye’de cumhuriyet dönemi ve sonrası dönem olarak düşünüldüğünde 1980’li yıllardan itibaren göç hareketliliğinin belirgin bir şekilde artış gösterdiği söylenebilir İçduygu (2010, s. 21). Türkiye’ye yönelik gerçekleşen kitlesel göç hareketlerinin, göç politikaları, göç edenlerin sayısı ve göç yoğunluğu açısından yıllara göre farklılıklar gösterdiğini belirtmektedir. Bir hedef ülke veya uzun vadede bir geçiş

ülkesi olarak değerlendirildiğinde Türkiye çeşitli yıllarda kitlesel göç hareketlerinin merkezi konumuna gelmiştir (Akbaş Demirel, 2015, s. 51).

Türkiye'ye cumhuriyet sonrası döneme yönelik olarak yapılan göç hareketlerinin ilki 1922-1938 yılları arasında Yunanistan'dan 384 bin kişinin gelişi ile başlamıştır. Sonrasında bunu 1923-1945 yılları arasında Balkanlardan 800 bin kişi, 1933-1945 yılları arasında Almanya'dan 800 kişi, 1988 yılında Irak'tan 52 bin kişi, 1989 yılında Bulgaristan'dan 345 bin kişi, 1991 yılında Irak'tan 468 bin kişi, 1992-1998 yılları arasında Bosna-Hersek'ten 20 bin kişi, 1999 yılında Kosova'dan 18 bin kişi, 2001 yılında Makedonya'dan 11 bin kişinin gelişi izlemiştir (Kirişçi, 2000; Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi, 2012,s.16). Zaman içerisinde Bulgaristan göçmenlerinin yarısından fazlası ve Bosna'dan gelenlerin çoğunluğu ülkelerine geri dönmüşlerdir. Irak'tan ve İran'dan gelen göçler az da olsa devam etmektedir (İçduygu ve Toktaş 2005). Bunların dışında Kenya, Gana, Kongo, Nijerya, Somali, Moritanya, Sri Lanka ve Etiyopya gibi Afrika ülkelerinden; Afganistan ve Filistin'den Türkiye'ye giriş yapan göçmenler de bulunmaktadır (Yükseker ve Brewer, 2010, s.297). Türkiye'de bulunan güncel sığınmacı sayılarıyla ilgili bilgiler Tablo 1'de yer almaktadır.

Tablo 1. Türkiye'deki Sığınmacı Sayıları

ÜLKE	TOPLAM SAYI
Suriye	3.608.049
Afganistan	170.000
Irak	142.000
İran	39.000
Somali	5.700
Diğer	11.700

Kaynak: Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği, 2019

Tablo 1 incelendiğinde Türkiye'de 30 Nisan 2019 tarihi itibariyle bulunan sığınmacılar arasında en çok Suriyelilerin olduğu görülmektedir. Suriye'yi 170.000 kişi ile Afganistan ve 142.000 kişi ile Irak izlemektedir. Türkiye'de bulunan İranlıların sayısı 39.000, Somalilerin sayısı 5.700 ve diğer milletlerden gelen kişilerin sayılarının 11.700 olduğu görülmektedir. Türkiye, iç savaşın başladığı andan itibaren açık kapı politikasını benimsemiş ve sınırlarını Suriyelilere açmıştır. Suriye'de meydana gelen iç karışıklıkların artması ve sürecin bir iç savaşa dönüşmesiyle öngörülebilen bir sonuç

olan Suriye’den mülteci akını, ilk mülteci gruplarının 2011 yılının Nisan ayı içerisinde Türkiye’ye gelmesiyle başlamıştır (Canyurt, 2015:132). İlk olarak 252 kişilik bir grup 29 Nisan 2011 tarihinde Türkiye’ye gelmiştir (Güçer, Karaca ve Dinçer, 2013, s. 7). Ancak bu sayı gün geçtikçe artmış ve dikkate alınması gereken bir konu haline gelmiştir.

Savaşlardan kaçarak ülkemize sığınan diğer kişiler ise Afganlılardır. Afganistan coğrafyasının halen çatışmalı bir bölge olması, ülkede iç karışıkların sürmesi ve ülkenin hem politik hem de ekonomik olarak istikrarsız bir yapı göstermesi, Afganistan uyruklu sığınmacı ve göçmenlerin yoğun olarak bulunduğu İran’da bu kişilerin karşılaştıkları politik ve ekonomik sorunlar ve Afganistan’da on yıllarca süren savaşlar ve iç çatışmalar, komşu ülkelere özellikle de Pakistan ve İran’a; daha sonra da üçüncü ülkelere mülteci akını oluşmasına yol açmıştır. 1990 yılında, Afganistan merkezli mülteci ve sığınmacı sayısı 6,2 milyona ulaşmıştır. 1992 yılında hükümetin devrilmesi ile azalan mülteci akını; 1996 yılında Taliban rejiminin iktidarı ele geçirmesi ile tekrar artmaya başlamıştır. Amerika Birleşik Devletleri öncülüğündeki askeri müdahale ile birlikte, Taliban rejimi yıkılmış ve 2002 yılından başlayarak mülteci ve sığınmacıların önemli bir bölümünün ülkelerine dönmeye başladığı gözlenmiştir (Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, 2017).

Türkiye’ ye gelen mültecilerin önemli bir kısmını da Iraklılar ve İranlılar oluşturmaktadır. Türkiye’nin hem bir geçiş ülkesi ve hem de komşu ülke olmasından dolayı, Iraklılar ve İranlılar tarafından ilk başvuru yeri olmaktadır. Türkiye’de bölgede diğer komşu ülkelere nazaran daha istikrarlı bir yapı sergilenmesi de etkili bir faktördür (Palabıyık ve Koç, 2011: 326). BMMYK’ nın raporlarında da değindiği gibi siyasi sebepler, savaşlar, özellikle doğu ülkelerinde mezhepler arasındaki çatışmalar insanları vatanlarında baskı altında bırakmaktadır. Öte taraftan, 1979’da İran’da devrilen Şah rejiminin arkasından kurulan Humeyni rejimi ve de İran-İrak Savaşı’nın ardından tahmini rakamlara göre yaklaşık bir milyon İranlı Türkiye’ye sığınmıştır (Canyurt, 2015:129).

Göçün Eğitim Sisteminde Yarattığı Sorunlar

Uluslararası ve ulusal hukuksal düzenlemelerde yer alan eğitim hakkının tanınması, uygulama ve politikalar üzerinde uzlaşmış bir anlayış olarak görünmemektedir. Ülkelerinde fiziksel işkence, şiddet, savaş durumlarına maruz kalan

ve temel gereksinimlerinin karşılanmasında sorunlar yaşayan, ayrıca geldikleri ülkede de aileden ayrılma, olumsuz yaşam koşulları, ırkçılık vb. olumsuz durumları deneyimleyen sığınmacı çocukların eğitim süreçlerinden yararlanabilmeleri; fiziksel, bilişsel ve psikolojik açıdan zarar görmemeleri için onlara uygun bir eğitim politikasının geliştirilmesi ve buna uygun eğitim ortamlarının hazırlanması gerekmektedir (Saklan, 2018, s.66).

İnsan yaşamında özellikle mağduriyetler yaşayarak başka bir ülkeden yardım isteyen sığınmacı çocuklarının eğitimi ve okullaşması önemli bir konudur. Yapılan çalışmalarda sığınmacı çocukların eğitim sürecinde yaşanan eksiklikler, dil yetersizliklerinden kaynaklanan sorunlar (Buz, 2003; Cassity ve Gow, 2005; Deniz, Hülür ve Ekinci, 2016), akademik başarının düşmesi (Davies, 2008; Ulum ve Kara, 2016), kendi ülkelerinde hiç eğitim alamamaları veya aldıkları eğitimin eksik olması, okul ortamı, öğretmenlerin/yöneticilerin tutum ve davranışlarından kaynaklanan sorunlar (Candappa, 2000; Oikonomidou, 2010; Topkaya ve Akdağ, 2016), öğretim programı içeriği ve öğrenme teknikleri, ders araç-gereçleri geliştirme ve uygulama konusunda öğretmenlerin mesleki gelişimlerinin sağlanması noktasındaki eksiklikler (Erdem, 2017) ortaya konulmuştur. Sığınmacı öğrencilerin yaşadıkları olumsuz -savaş, karışıklık, göç, kaçma ve geçici yerleşim- süreçler aynı zamanda eğitimin devamlılığını da etkileyen değişkenlerdir (Rah, Choi ve Nguyen, 2009).

Uzun zamandan beri Türkiye’de yaşayan sığınmacı çocukların eğitimi, sürecin kontrolsüz oluşu nedeniyle her geçen gün daha da büyüyen son derece önemli bir sorun alanı olarak görülmektedir. Akılda tutulması gereken konulardan biri eğitimin ne denli yaşamsal olduğu, diğeri ise savaştan kaçan, derin travmalar yaşayan ve şimdi de yabancı bir ülkede zor koşullarda yaşamlarını sürdürmeye çalışan sığınmacı çocukların durumudur (Eğitim Reformu Girişimi, 2016, s. 45). Diğer yandan ülkeler arasındaki kültürel ve sosyal farklılıklar, eğitim yetkililerinin bu çocukların devlet okullarında yerleştirilmesi ve eğitimlerinin sürdürülebilmesi için ne yapılması gerektiğini sorgulamasına yol açmıştır. Türkiye’de hem kamplarda hem de kampların dışında yaşayan sığınmacı çocuklar için yerel kurumlarla olan iş birliği ve onların gereksinimlerini destekleyen eğitim mekanizmalarının yürütülmesi gerekliliği açıktır.

Çalışma durumu, çocukların eğitim yaşamlarına bazı açılardan olumsuz olarak yansımaktadır. Bunlar ödevlerini yapmaya zaman ayıramama, okul başarısızlığı, okula hazırlıksız gelme, okul başarısızlığı nedeniyle öğretmen ve okul yöneticileriyle, arkadaşlarıyla çatışmalar yaşama, okul kurallarına uymakta zorluk yaşama, olumsuz arkadaş çevresi edinme ve olumsuz davranışlar kazanma, akademik yeteneklerini geliştirme olanağı bulamamakta, okul terklerine ve disiplin soruşturmalarına kapı aralama, geleceğe güvenle bakamama vb. olarak sıralanabilir (Karataş vd, 2016, s. 20-22). Bu nedenle Türkiye’de sığınmacı çocukların eğitim sistemine dahil olmasına ilişkin politikalar geliştirilmesi, bunların yasal güvence altına alınması, sığınmacı öğrencilerin uyumu için yapılacak düzenlemeler oldukça önemli görülmektedir (Beyazova ve Akbaş, 2016, s. 143).

Eğitime ilişkin kararları etkileyen en önemli etmenlerden biri nüfusun göç hareketleridir. Göçler, iç göç ya da dış göç olsun, nüfusun ve eğitim gereksiniminin artmasına yol açacağı için eğitim planlaması yapılması zorunluluğu ortaya çıkmaktadır. Göç alan bölgelerde nüfusun artması nedeniyle eğitim sunumunun sağlanamaması, eğitim isteminin yeterli derecede karşılanamaması, bir sınıfta ve okulda okuyan öğrenci sayılarının artması, okulların ve sınıfların ikili öğretime dönüşmesi, buna bağlı olarak öğretmenlerin derslerini yürütmekte zorlanmaları, sınıf yönetiminin zorlaşması, sınıf içerisinde çeşitli disiplin sorunlarının çıkması, okulların fiziksel kapasitelerinin ve araç gereçlerin yetersiz kalması, tüm öğretim düzeylerinde maddi yetersizliklerin baş göstermesi gibi sorunlar ortaya çıkabilmektedir. Bu durumda eğitimin işleyişi bozulabilir ve yetersizleşebilir. Kısacası göç, eğitim planlamasını zorlaştırır ve hem öğretmenlerin hem okul yöneticilerinin hem de yasa yapıcıların daha fazla çaba göstermesine yol açar (Karakütük ve Kavak, 2017, s. 7).

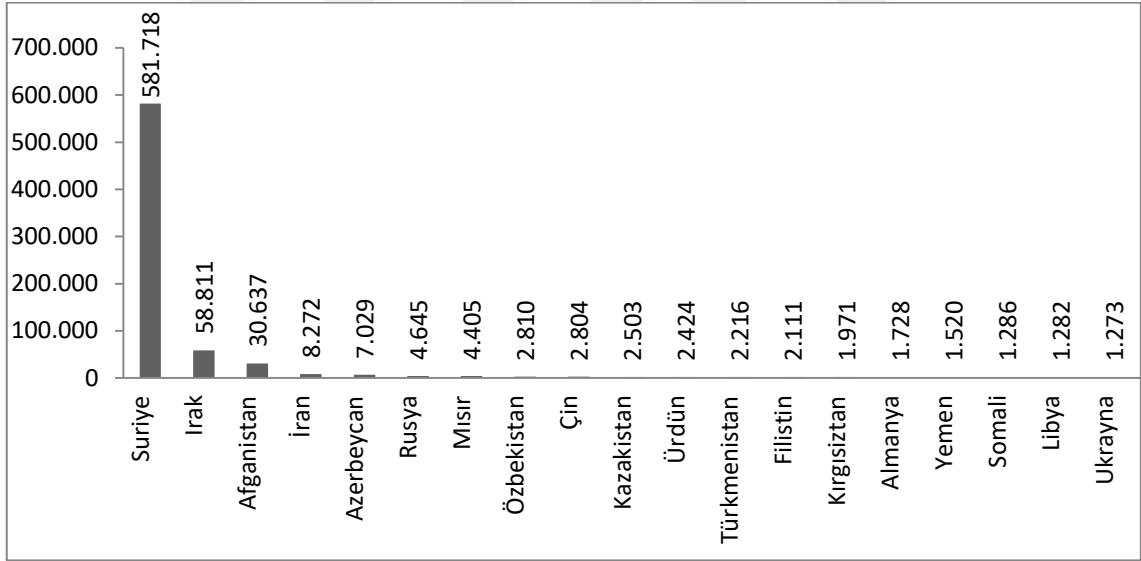
Bunun yanı sıra örneğin Türkiye’deki Suriyelilerin bir bölümünün ekonomik nedenlerden dolayı daha çocuk yaşta sokakta çalışmaları söz konusudur. Çalışan çocuklar yaşının gerektirdiği oyun, spor ve kültürel etkinlikler için yeterli zaman ve olanak bulamamaktadırlar. Çalışarak evin geçimine katkıda bulunmak zorunda olan çocukların eğitim yaşamları bu durumdan kaçınılmaz olarak etkilenecektir. Aile ilgisi ve denetiminin azalması, eve gelme saatlerinin uzaması, devamsızlıktan kaynaklanan okul terklerinin ortaya çıkması gibi olumsuzluklar, çalışan çocukların eğitim

yaşamlarının önünde önemli engeller oluşturmakta ve eğitime bakış açılarının olumsuz olmasına yol açabilmektedir (Karataş vd.,2016, s.19).

Sığınmacı Öğrencilerin Eğitimi ve Eğitim Sürecinin Yönetilmesi

Özellikle 1980'lerden itibaren yaşanan krizler dünya çapında başka bir ülkeye sığınma isteminde bulunan kişilerin sayısını büyük oranda artırmış, ülkelerde yaşanan politik istikrarsızlıklar ise zorunlu göç hareketi olan kitlesel sığınmacı akımlarını devamında getirmiştir (Castles ve Miller, 2008, s. 11).

Göç İdaresi Genel Müdürlüğü Eylül 2018 verilerine göre Türkiye'de eğitim çağında 1.234.439 yabancı öğrenci bulunmaktadır. Bu öğrencilerin 732.072 (%59,30) okula erişimi sağlanmıştır. Yabancı öğrencilerin 620.077'si (%50,23) e- okul sistemine; 90.512'i (%7,33) Yabancı Öğrenci Bilgi İşletim Sistemi (YÖBİS) 'e kayıtlıdır. Türkiye'de eğitim çağında bulunan öğrencilerin hangi ülkeden olduklarıyla ilgili ayrıntılı bilgiler Grafik 1'de yer almaktadır.

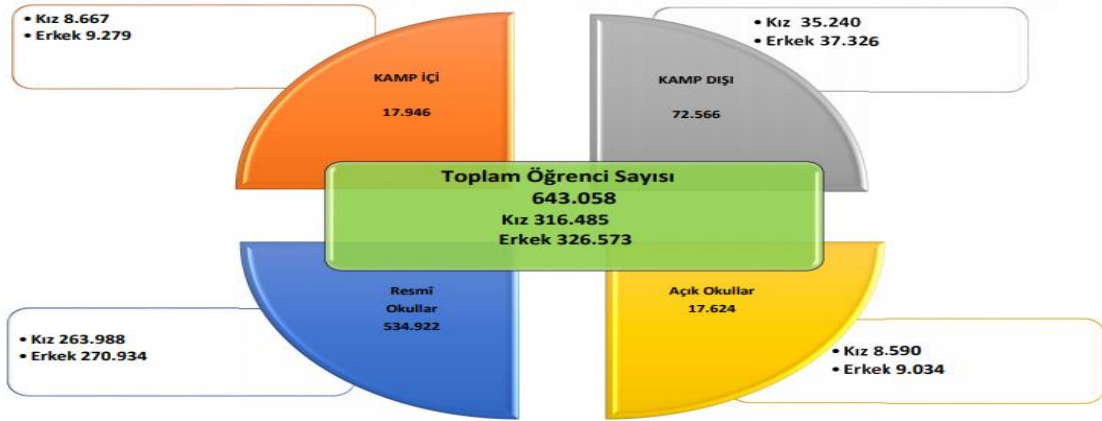
Grafik 1. Ülkelere Göre Türkiye'de Eğitim Çağında Bulunan Yabancı Öğrenci Sayıları
Kaynak: MEB, Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü, 2019 a.

Grafik 1' de yer alan verilere göre Türkiye'de eğitim çağında bulunan yabancı uyruklu öğrencilerin 581.718'i Suriyeli olmak üzere birinci sırada yer almaktadır. İkinci sırada Iraklı ve üçüncü sırada ise Afgan uyruklu öğrenciler gelmektedir.

Türkiye’de örgün eğitime devam eden Suriyeli öğrencilere ilişkin veriler incelendiğinde Suriyeli çocukların okullaşma oranlarının yıllara göre yükselen bir eğilim içerisinde olduğu görülmektedir. 2014-2015 eğitim öğretim yılında %30,0’lar düzeyinde olan okullaşma oranı 2017-2018 öğretim yılında %62,0 düzeyine yükselmiştir. 2014-2015 öğretim yılında okula devam eden Suriyeli öğrencilerin %82,6’sı geçici eğitim merkezlerinde, %17,4’ü ise devlet okullarında kayıtlı iken, bu oran 2017-2018 öğretim yılında geçici eğitim merkezlerinde %37,3, devlet okullarında ise %61,1 olmuştur (Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü, Şubat 2018.)

Sığınmacı sayısı olarak şu anda Suriyeliler çoğunlukta bulunsa da Afgan, İran ve Iraktan gelen sığınmacı sayılarının azımsanmayacak kadar çok olduğunu söylemek mümkündür. Türkiye Cumhuriyeti bu ülkelerden oldukça yoğun bir şekilde göç almakta ve bu göçler sonucunda okullara giden sığınmacı öğrencilerinin durumları her geçen gün dikkat çekmektedir. Yapılan araştırmalar sonucunda genel olarak Suriyeli öğrenciler hakkında ayrıntılı bilgilere ulaşılmış diğer ülkelerden gelen ve Türkiye’de eğitim gören öğrenciler hakkındaki bilgiler genel veriler olarak yayımlandığından çalışmamızda ayrıntılı olarak ele alınamamıştır.

2017-2018 öğretim yılında Milli Eğitim Bakanlığı’nın UNICEF ile yapmış olduğu iş birliği sayesinde, 2017 yılında Eylül ayı sonunda -2016 yılına oranla % 23.0’lık bir artışla- 604.057 Suriyeli çocuğun devlet okullarına ve Geçici Eğitim Merkezleri’ne devam ettiği ortaya konulmaktadır. Buna karşılık yaklaşık 350.000’den fazla çocuğun ise okula devam etmemesi -geçen yıllardan itibaren okula kayıtları yapılmayan yaklaşık bir milyon çocuk da düşünüldüğünde-, okula kayıt çabalarının artırılması ve nitelikli, kapsayıcı eğitim fırsatlarına erişimin sağlanması noktasında ivediliğini ve önemini korumaktadır (Saklan, 2018, s.80). Bu sayılar yıllar itibariyle artmakta ve 2018 yılında örgün eğitime erişimi sağlanan öğrencilerle ilgili ayrıntılı bilgiler Şekil 1’de gösterilmektedir.

Şekil 1. Örgün Eğitime Erişimi Sağlanan Öğrenci Sayısı.

Kaynak: Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü, 2019c.

Şekil 1' de görüldüğü gibi Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün Eylül 2018 verilerine göre 1.047.536 olan Suriyeli eğitim çağındaki nüfusun kademeli olarak Millî Eğitim Bakanlığına bağlı resmî okullara kaydedilmesi çalışmaları devam etmektedir. Millî Eğitim Bakanlığına bağlı resmî (Geçici Eğitim Merkezleri Dışında) okulda kitlesel göçle ülkemize gelen 478.221 geçici koruma altındaki Suriyeli ve 56.701 Iraklı olmak üzere toplam 534.922 öğrenci Türkçe müfredatla eğitim görmektedir. 18 ilimizdeki 211 geçici eğitim merkezlerinde ise tamamı Suriyeli olmak üzere 90.512 öğrenci yoğun Türkçe öğretimi temel olmak kaydıyla eğitim görmektedir. Ayrıca açık okullara kayıtlı 17.624 öğrenci bulunmaktadır. Toplamda 643.058 (316.485 kız, 326.573 erkek) kitlesel göçle ülkemize gelen öğrencinin eğitime erişimi sağlanmıştır.

Sığınmacı Öğrencilerin Eğitimde Yaşadıkları Sorunlar

Sığınmacı öğrencilerin yaşadıkları sorunlar birkaç başlık altında toplanmaktadır. Bunlar öncelikle ders kitabı ile ilgili sorunlar, öğrencilerin eğitim seviyeleri, dil yetersizlikleri, eğitime erişim ve katılım sorunu, müfredat ve öğretim materyalleridir.

Türkiye'de ders kitabı üzerinden eğitim gerçekleştirilmektedir. Sığınmacı öğrenciler için hazırlanmış bir kaynak olmadığı için yabancı öğrencilerde Türk öğrenciler ile aynı kitabı kullanmak zorunda kalmaktadır. Ayrıca kitapların dilinin Türkçe olması sığınmacı öğrenciler için oldukça zorluk yaratmaktadır. Eğitim-öğretim döneminin ortasında okula başlayan öğrencilere kitap temininin yapılmamış olması da bir diğer sorunu oluşturmaktadır (Emin, 2016, s.21-22).

Bir diğ er sorun ise müfredat ve öğretim materyallerinde yaşanmaktadır. Sığınmacı öğrencilerin bulunduğu okullarda, eğitim öğretim materyallerinde özellikle teknolojik malzemeler konusunda eksiklikler bulunmaktadır. Sivil toplum kuruluşları ile yapılan görüşmelerde üzerinde en çok durulan husus müfredatın içeriği olmuştur. Bilim Eğitim Kültür Araştırmaları Merkezi (BEKAM) tarafından yapılan araştırmada, akademisyen ve öğretmenlerden oluşan ekiplerin, Örneğin Suriye’de okutulan kitapların müfredatını incelediği, müfredatta halen Osmanlı Devleti ve Türk tarihi ile ilgili yanlış bilgilerin bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır (BEKAM, 2015).

Göç eden çocukların yaşadığı sorunlardan birisi de dil sorunudur. Gerek kamplarda gerek kamp dışında Arapça bilen eğitimci, idari personel, doktor, rehberlik uzmanı sayısının azlığı, iletişim konusunda birtakım sorunlara neden olmaktadır. Türkiye’nin iltica edilen diğ er ülkelerden birçok farkı bulunmaktadır. Bu farkların en başında konuşulan dil gelmektedir. İltica edilen ülkelerden Ürdün, Lübnan, Irak ve Mısır’da mültecilerin ana dilleri Arapçayken, Türkiye’ye gelen kişilerin karşılaştığı dil Türkçe’dir ve bu durum hem öğrencilerin hem de öğrencilerle iletişim kurmak zorunda kalan kişilerin sorun yaşamalarına neden olmaktadır (Akkaya, 2013, s. 179). Örneğin, Ankara’da geçici eğitim merkezindeki idareci, Suriyeli çocuk ve öğretmenler ile iletişimini hizmetli personel üzerinden sağlamaktadır. Bu da Suriyeli öğretmen-öğrenci ve idareciler arasında sağlıklı iletişim kurulmasını engellemektedir (Emin, 2016, s.21-22).

Mülteci statüsünde yaşayan ailelerin büyük bir çoğunluğunun sosyoekonomik ve eğitsel yönlerden yetersiz durumda olması bu ailelerin okul çağındaki çocuklarını olumsuz yönde etkilemektedir. Okul çağındaki çocukların eğitim seviyelerinin düşük olduğu görülmektedir. Göç eden çocuklar sosyal ve kültürel izolasyon, yorucu ve tehlikeli işler, aşırı yoksulluk, kötü sağlık koşulları ve dil engeli gibi nedenlerle ciddi düzeyde eğitimin dışında kalabilir (Rossi, 2008).

Özellikle Suriyeli sığınmacılara ilişkin en temel sorun veri eksikliğidir. Özellikle kamp dışında yaşayan Suriyelilerle ilgili ciddi anlamda bir eksiklik söz konusudur. Bu nedenle, Suriyeli çocukların hangi oranda eğitime erişebildiği ya da eğitimden mahrum kaldığı bilinmemektedir. Bu eksiklik Suriyeli çocuklara ilişkin yapılan veya yapılacak olan eğitim hizmetlerinin planlamasını ve koordinasyonu zorlaştırmaktadır (Emin, 2016, s.21-22).

Eğitim kurumları küresel göçler nedeni ile bir taraftan farklı etnik gruplara bir taraftan da farklı göçmenlik statülerinde bulunan gruplara eğitim sağlama zorunluluğu ile karşı karşıyadır (Pinson ve Arnot, 2007). Eğitimi olumsuz yönde etkileyen bu durum okullarda öğretim sürecini yönetmekle görevli olan öğretmenlerin görev ve sorumluluklarını artırmaktadır. Bu süreçte, öğretmenler mülteci öğrencilerin okuma yazma becerilerinin kazandırılmasında, kültürel yapıyı öğrenmesinde, dil öğrenmesinde yani kısaca bireylerin topluma hazırlanmasında önemli bir role sahiptir (Şeker ve Aslan, 2015).

Buz'un (2002) 20 Mart-20 Haziran 2001 tarihleri arasında Ankara, Konya, Karaman, Isparta ve Burdur' da yaşayan ve üçüncü bir ülkeye gitmeyi bekleyen 506 sığınmacı ile Türkiye'deki sığınmacıların farklı bir toplumda yaşadıkları sorunların neler olduğunu öğrenmek amacıyla yaptığı "Türkiye'deki Sığınmacıların Üçüncü Bir Ülkeye Gidiş İçin Bekleme Sürecinde Karşılaştıkları Sorunlar" adlı araştırmasında; sığınmacı çocukların okulda karşılaştıkları sorunları; dil güçlüğü ile dersleri anlayamama, okulda arkadaşları ile iletişim kuramama, ayrımcılık yaşama ve kültürel farklılıklar olarak belirlemiştir. Ayrıca ailelerinin okul masraflarını karşılamakta zorlandıkları sonucuna ulaşmıştır.

Polat'ın (2012) Muğla ili Fethiye ilçesindeki "Özel Ata İlköğretim Okulu" ve "Ölüdeniz İlköğretim Okulunda" görev yapan 15 öğretmen; bu okullarda öğrenim gören 22 yabancı uyruklu ilköğretim öğrencisi ve 11 öğrenci velisi ile yaptığı, Türkiye'de öğrenim gören yabancı uyruklu ilköğretim öğrencilerinin eğitim öğretim sürecinde karşılaştıkları sorunları, öğretmenlerin yabancı öğrencilerle ilgili karşılaştıkları sorunları ve bu sorunlarla ilgili çözüm önerilerini sunmayı amaçladığı "Türkiye'de Öğrenim Gören Yabancı Uyruklu İlköğretim Öğrencilerinin Karşılaştıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri" adlı araştırması sonucunda; öğretmenlerin eğitim-öğretim sürecinde yabancı uyruklu öğrencilerle ilgili karşılaştıkları sorunları arasında aile, eğitim sistemi farkı, yaş, dil ve kültürel farklılıklar bulunmaktadır; Sorunların çözümü için ise bireyselleştirilmiş program, okul aile işbirliği, eğitim programında değişiklik, ebeveyn eğitimi, çok kültürlü eğitim gibi önerilerde bulunulmuştur.

Yiğit'in (2015) ülkemizde bulunan sığınmacı çocuklara yönelik eğitim uygulamalarını ve sorunlarını tespit etmek, konuya ilişkin beklenti ve çözüm önerilerini

belirlemek amacıyla Kırşehir ve Nevşehir illeri merkez ilçelerindeki sığınmacı çocukların öğrenim gördüğü ortaokullarda yaptığı “Uygulamalar ve Sorunlar Bağlamında Türkiye’de Sığınmacı Çocukların Eğitimi (Kırşehir ve Nevşehir Örneği)” adlı araştırması sonucunda ülkemizde kayıtlı olarak bulunan okul çağındaki sığınmacı çocukların eğitim hakkından yararlandığı ancak eğitim sürecinde dil, ırk ve inanç farklılığına bağlı gruplaşma, kültürel uyum, okula erişim, aile ilgisizliği, motivasyon eksikliği, derse ilgisizlik, ülkeden ayrı olma ve Türkçe bilmemekten dolayı başarısız olmaları, sığınmacılara yönelik öğretmen eğitimindeki yetersizlikler, bir eğitim politikasının ve programının olmayışı en önemli sorunlar olarak belirlenmiştir.

Akalın Tanay'ın (2016) İstanbul Küçükçekmece ve Avcılar ilçesinde bulunan geçici eğitim merkezlerinde görev yapan 100 öğretmenle yaptığı, "Türkiye’de yaşayan Suriyeli göçmen çocukların uyum sorunları ve çözüm önerilerinin" değerlendirildiği “Türkiye’ye Gelen Suriyeli Göçmen Çocukların Eğitim Sorunları” adlı araştırmasında; öğrencilerin aileden kaynaklı sorunlarının genel olarak göçle gelip anne babası işsiz olanlarla, akranlarından yaşça büyük olup okula geç gönderilenlerin oluşturduğu, öğrencilerin sınıflarda yaşadıkları sorunların büyük oranda; arkadaşlarıyla kavga ve geçimsizlik, derse ilgisizlik ve ekonomik sorunlar şeklinde belirlemiştir.

Emin'in (2016) Şanlıurfa Akçakale çadır kenti, Harran konteynır kentindeki eğitim merkezi müdürleri, öğretmenleri, Şanlıurfa ve Ankara illerinde kamp dışında bulunan birer geçici eğitim merkezinde görev yapan 4 okul müdürü ve 10 öğretmenle Türkiye’de Suriyeli çocukların eğitimine ilişkin yaşanan sorunlar ile ilgili yaptığı “Türkiye’deki Suriyeli Çocukların Eğitimi Temel Eğitim Politikaları” adlı araştırmasında; yaşanan sorunların, Suriyeli çocuklar için Türkçe öğretim materyalleri eksikliği, Türkçenin öğrenilmemesinin Suriyelilerin uyumunu geciktirmesi, dil sorunu, öğretmen sorunu ve eğitime erişim ve katılım eksikliği olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Sarıtaş, Şahin ve Çatalbaş’ın (2016) Denizli ilinde yabancı uyruklu öğrencilerin bulunduğu okullarda öğretmen ve yöneticilerin karşılaştıkları sorunları ve sorunlara yönelik çözüm önerilerini ortaya çıkarmayı amaçladıkları “İlkokullarda Yabancı Uyruklu Öğrencilerle Karşılaşılan Sorunlar” adlı çalışmada; öğretmen ve yöneticilerin karşılaştıkları sorunların; dil sorunu, öğrencilerin saldırgan davranışlar sergilemeleri, şiddet eğiliminde olmaları, velileri ile iletişim eksikliği, öğrencilerin dersleriyle

ilgilenmeme, ödev takibi veya ödev yapmama, devamsızlık, ders materyalini getirmeme, derse ilgisizlik, sorumluluktan kaçma, gibi sorunlar yaşadıkları görülmüştür,

Dryden-Peterson'un (2016) Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği, ilk iltica yapılan 14 ülkedeki görüşmeler ve dört ülkede etnografik saha çalışması ve görüşmelerden elde edilen verilerden oluşan "İlk İltica Ülkelerinde Mülteci Eğitimi: Yeniden Yerleşim Öncesi Deneyimlerin Kara Kutusunu Açma" adlı çalışmada; ilk sığınmacı ülkelerde mültecilerin eğitiminde dil engelleri, öğretmen merkezli pedagoji ve okul ortamlarındaki ayrımcılıklarla karşılaştıkları sonucuna ulaşmıştır.

Taştan ve Çelik'in (2017) "Türkiye'de Suriyeli Çocukların Eğitimi, Güçlükler ve Öneriler" adlı çalışmasında Suriyeliler arasında hareketliliğin fazla olması nedeniyle devamsızlığın yüksek olduğu, zayıf Türkçe ile veya hiç Türkçe bilmeden karma sınıflara konulan Suriyeli öğrencilerin iki farklı alanda eş zamanlı olarak ilerlemek ve bir taraftan Türkçe öğrenirken diğer taraftan da Türkçe müfredatı ile hazırlanmış olan ders içeriklerini öğrenmek zorunda kaldıkları, sınıfta Suriyeli öğrencinin bulunmasının, sınıftaki eğitim ve öğretim faaliyetlerinin kalitesini düşürdüğüne dair inanç, müfredat konusunda ve sınıf ortamında olduğu gibi, idari konularda da öğrenci, veli ve okul yöneticileri arasındaki en büyük engelin dil olduğu, Türkçe bilen öğrencilerin okula aidiyet hislerinin daha kuvvetli olduğu, kendine güven duygularının daha gelişmiş olduğu, velilerin veli toplantılarına ya hiç katılmadıkları ya da katılmaları halinde hiçbir iletişim kurmadan bekledikleri, rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetlerine çok büyük ihtiyaç duydukları, Suriyeli öğrencilerin derse katılmama ve ödev yapmama gibi sorunları olduğu, sınıf içi uygulamalarda öğrencilerin odaklanma sorunu yaşadıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Gülüm ve Akçalı'nın (2017) Balıkesir ilinde yer alan ilkokul ve ortaokullar da okuyan mülteci ve sığınmacı çocuklarının yaşadıkları eğitim sorunlarını tespit etmeyi ve çözüm önerileri sunmayı amaçladıkları "Balıkesir'deki Mülteci Çocukların Eğitim Sorunları" adlı araştırma sonucunda; mülteci öğrencilerin yaşadıkları problemlerin en başında dil problemi, uyum problemi ve derse adapte olma problemleri olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Öngeren, Özkan, Yüksel ve Sever'in (2017) Kayseri, Niğde ve Mersin il merkezinde Milli Eğitim Bakanlığına bağlı üç ilkokulda öğretmenlik yapan ve sınıfında göçmen çocuklar bulunan 28 sınıf öğretmeni ile yaptıkları ve eğitim kurumlarına devam eden göçmen çocukların yaşadıkları uyum problemlerinin öğretmen görüşleri açısından incelenmesini amaçladıkları "Göçmen Çocukların Yaşadıkları Uyum Problemlerinin Öğretmen Görüşleri Açısından İncelenmesi" adlı araştırmada; Öğretmenlerin göçmen çocuklarda en çok gözlemledikleri uyum problemleri dil ve iletişim problemleri, gerginlik-şiddet-stres, diğer öğrencilerle anlaşamama ve dışlanma, kültür farklılığı, yalnız ve içe kapanık olma, temizlik-düzen yetersizliği, aile problemi, eğitim ve öğretime önem vermeme, kendi aralarında gruplaşma olduğu, çocukların Türkçe bilmedikleri için hem öğretmenleri ile hem de akranları ile iletişim kuramadıkları, bu nedenle de sosyalleşemedikleri ve grubun dışında kaldıkları, çocukların beslenme, barınma, temizlik gibi temel ihtiyaçlar noktasında sorunlar yaşadıkları sonucuna ulaşmışlardır.

Bulut, Kanat Soysal ve Gülçiçek'in (2018), "Suriyeli Öğrencilerin Türkçe Öğretmeni Olmak: Suriyeli Öğrencilerin Eğitiminde Karşılaşılan Sorunlar" adlı araştırmasında Ankara, Bursa ve Muğla illerinde bulunan 14 sınıf öğretmeni ile görüşmeler yapılmıştır. Bu çalışma, sınıf öğretmenlerinin süreçte karşılaştıkları durumları ve öğrencilerin yaşadıkları sorunları belirlemeyi amaçlamıştır. Özellikle Türkçe derslerinde öğretmenlerin, anadili Türkçe olmayan sığınmacı çocuklara, diğer çocuklarla aynı eğitim programını uyguladıkları; yabancı öğrencilerin dil sorunlarına nasıl çözüm getireceklerini bilmedikleri ve yabancılara Türkçe öğretimi konusunda herhangi bir eğitim sürecinden geçmedikleri için büyük sorunlar yaşadıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Sosyal Bilgiler Dersi ve Önemi

İlköğretim döneminde temel derslerden biri olan ve bireylerin kişilik gelişiminde önemli bir yere sahip olan sosyal bilgiler dersi, öğrencilerin toplumda yaşanan sorunlara ve topluma karşı duyarlılık geliştirmelerinde ayrıca bir yurttaş olarak sorumluluklarını yerine getirmede önemli bir etkiye sahiptir (Başar ve Aykaç, 2005, s. 349).

Türkiye'de 2018 yılından itibaren uygulanmakta olan Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı toplam 7 öğrenme alanından oluşmaktadır. Bu öğrenme alanları;

“Birey ve toplum”, “kültür ve miras”, “insanlar, yerler ve çevreler”, “bilim, teknoloji ve toplum”, “üretim, dağıtım ve tüketim”, “etkin vatandaşlık”, “küresel bağlantılar” şeklindedir (Milli Eğitim Bakanlığı Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı, 2018). Bu bağlamda Sosyal Bilgiler dersini tanımlayacak olursak:

Sosyal Bilgiler, bireyin toplumsal var oluşunu gerçekleştirebilmesine yardımcı olmak amacıyla; tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, felsefe, siyaset bilimi ve hukuk gibi sosyal bilimleri ve vatandaşlık bilgisi konularını kapsayan; öğrenme alanlarının bir ünite ya da tema altında birleştirilmesini içeren; insanın sosyal ve fizikî çevresiyle etkileşiminin geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında incelendiği; toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir ilköğretim dersi (MEB, 2005, s.51).

Sosyal bilgiler dersinin en temel amacı, bireylerin ileriki dönemlerde karşılaşılabileceği sorunlara en doğru şekilde karşılık verebilmesi için onlara hayata karşı hazırlamaktır (Savaş ve Ünüvar, 1999, s.1). Bir diğer amacı ise içinde yaşadığı toplumun kültürünü benimsemiş, özümsemiş ve bu kültürü geliştirme anlayışına sahip olma özelliğini yansıtan etkili vatandaş yetiştirmedir (Safran, 2008, s.15). Bu amaç doğrultusunda sosyal bilgiler dersi içerik olarak bireyin sosyal ve kültürel yaşantılar edinmeleri ve bu konuda birikim ve deneyim sahibi olmaları için en uygun derstir. Çünkü bu ders ile öğrenciler bir taraftan içinde yaşadıkları toplumun geçmişini ve bugününü öğrenirken diğer yandan diğer toplumlar hakkında da bilgi edinirler. Böylesi kapsamlı bir içerik bireylere yüzyıllardan beri oluşturulan zengin sosyal ve kültürel deneyimleri tanıma fırsatı verir (Öztürk ve Otluoğlu, 2005, s. 40).

Sadece kendi ülkesinde hayatını devam eden kişilere karşı sorumluluk bilincinde olan bireylerin yerine tüm dünyadaki insanlara karşı sorumlu bireylerin yetiştirilmesi gerektiği farkına varılmış ve bu olgunun gerçekleştirilmesi için de sosyal bilgiler dersinin çok önemli bir yere sahip olduğu gerçeği gün yüzüne çıkmıştır. Nitekim Sosyal Bilgiler Öğretim Programında bireylere kazandırılması düşünülen değer, beceri ve kazanımların özellikle insanı merkeze alan bir bakış açısıyla hazırlanmıştır. Kişiler arası iletişim, farklı milletlere ait bireylerin entegrasyon süreçleri, toplumsal değerler, tutumlar ve insanlarda var olan eğilimler değerlendirilmesi gereken önemli konular içerisindedir (Topkaya ve Akdağ, 2016, s.772-773).

Sığınmacı Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersinde Yaşayabileceği Olası Sorunlar

Sığınmacı öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde yaşayabileceği olası sorunlar arasında dersin içeriğinde vatandaşlık bilinci oluşturma, sığınmacı öğrencilerin geldikleri yerlerde öğrendikleri bilgilerin yanlışlığı ve müfredat hakkındaki bilgilerin eksikliği gibi konular göze çarpmaktadır.

Bireylerde vatandaşlık bilincinin oluşturulmasında ilköğretim döneminin önemi diğer eğitim kademelerine göre daha fazladır. Türkiye’de ilköğretim çağındaki çocukların vatandaşlık eğitimi, ağırlıklı olarak Sosyal Bilgiler dersi ile sağlanmaktadır (Kızıllı ve Dönmez, 2017, s.221). Sosyal Bilgiler dersinin temel amacında vatandaşlık eğitimi yatmaktadır. Vatandaşlık eğitimi dört önemli ve zorunlu boyutu kapsamaktadır. Bu boyutlar bilgi, bilgi işleme becerileri, demokratik değer ve inançlar ve sosyal katılım becerileridir (Doğanay, 2008, s. 80).

Bir diğer anlatımla vatandaşlık eğitimi açısından “mihver” olarak ifade edebileceğimiz sosyal bilgiler dersi, Türk toplumunun gelenek ve göreneklerinin, özelliklerinin, Türk kültürünün ve en önemlisi Türk vatandaşı olmanın ayrıcalıklarının işlendiği bir derstir (Aslan ve Gökçaya, 2004, s. 227). Dersin temel vizyonu, “Sosyal yaşamda etkin, üretken, haklarını ve sorumluluklarını bilen, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları yetiştirmektir” (MEB, 2005). Etkili bir vatandaşlık eğitimi almış kişilerin, devletin temel ilkelerine bağlı olması ve vatandaşlık hak ve sorumluluklarının farkında olarak diğer vatandaşların iyiliğini düşünerek hareket etmeleri beklenir (Akbaş, 2014, s.346).

Türkiye’nin şu anda bulunan göçmen nüfusunu ve bunların okullaşma oranlarını göz önüne alırsak, toplumsal uyumda genel anlamda eğitimin, özel anlamda ise Sosyal Bilgilerin işlevlerinden faydalanma hususunda sıkıntıların yaşandığını kestirmek güç olmayacaktır. Vatandaşlık aktarımına odaklı derslerin içerisinde tabii olarak barındırdıkları milli ve ideolojik değerlerin ve düşüncelerin varlığı sığınmacı öğrencilerin sosyal bilgiler dersinin gerektirdiği düşünce ve davranışları tam olarak benimsemesini zorlaştırmaktadır.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama aracı, veri toplama süreci ve verilerin analizi açıklanmıştır.

Araştırma Modeli

Türkiye’de eğitim görmekte olan sığınmacı öğrencilerin eğitim sorunlarını belirlemek üzere yapılan bu araştırma nitel araştırma modellerinden fenomenoloji (olgubilim) deseninde tasarlanmıştır. Fenomenoloji deseni farkında olduğumuz fakat derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olmadığımız olgulara odaklanır (Yıldırım ve Şimşek, 2011, s. 72). Fenomenoloji araştırmalarında veri kaynakları, araştırmanın odaklandığı olguyu yaşayan ve bu olguyu dışı vurabilecek veya yansıtabilecek bireyler ya da gruplardır (Büyüköztürk ve diğerleri, 2014, s.20). Bu araştırma yöntemi insanların kendi bakış açılarından kendi buldukları koşulu öznel olarak nasıl deneyimlediklerini belgelemelerini sağlamaktadır (Christensen, Johnson ve Turner, 2015, s. 409). Araştırma kapsamında günlük yaşamın çeşitli boyutlarının gözlenmesi, betimlenmesi ve çözümlenmesinde kullanılan yöntemler arasındaki ilişkilerin araştırmacı tarafından yönetilmesi esastır (Miller ve Dingwall, 1997, s. 68). Araştırmada Suriyeli öğrencilerin ve Suriyeli öğrencilere eğitim veren öğretmenlerin eğitim sürecinde karşılaştıkları sorunlar, yaşadıkları güçlükler hakkında, Suriyeli öğrencilerin Türk eğitim sistemine katılmasıyla karşılaşılan sorunlar görüşme tekniği kullanılarak ortaya konulmaya çalışılmıştır. Nitel araştırma yöntemlerinden görüşme tekniğinin kullanılması, hem araştırmaya katılan öğrenci ve öğretmenlerin görüşlerini herhangi bir durumdan etkilenmeden aktarmalarını sağlamada hem de görüşme sırasında ortaya çıkan ek sorunlar hakkında bilgi sahibi olunmasında yararlı olmuştur. Görüşmeler sırasında katılımcıların sözlerinin gerçek anlamları yanı sıra, mimiklere, ses tonlarına, değişen duygu durumlarına bağlı olarak yüz yüze görüşmenin sağladığı derin anlamlara da tanık olunmuştur. Baş ve Akturan’a göre (2013, s. 90) fenomenoloji araştırmalarında bireylerle derinlemesine, yarı-yapılandırılmış sözlü görüşmeler yapılmalı, bunlar kaydedilmeli ve çözümlenmelidir. Araştırma kapsamına alınan olgunun, bireylerin deneyimlerinden yola çıkarak tanımlanması, araştırmanın niteliğini artırmaktadır.

Evren ve Örneklem

Araştırmada çalışma grubu oluşturulurken nitel araştırma geleneğine uygun amaçsal örnekleme yöntemlerinden kolay ulaşılabilir (convenienc esampling) durum örnekleme tekniği kullanılmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2011, s. 113). Kolay ulaşılabilir durum örnekleme tekniğinde, araştırmacı yakın olan ve erişilmesi kolay olan bir durumu seçer (Yıldırım ve Şimşek, 2011, s. 113), kolaylıkla ulaşılabilen bireyler araştırmanın çalışma grubunu oluşturur (Fraenkel, Wallen ve Hyun, 2012, s. 99). Creswell'e göre (2013, s. 97) nitel araştırmalar genellikle amaçlı bir şekilde seçilmiş küçük örneklerle yürütülmektedir. Araştırmacı Yozgat İli Akdağmadeni ilçesinde yaşamakta ve çalışmaktadır ancak; burada bulunan sığınmacı sayısı son derece azdır. Bu nedenle araştırmacı, yakın olan ve erişilmesi kolay olan Sivas ilini seçmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu, 2017-2018 eğitim-öğretim yılında Sivas il merkezindeki Milli Eğitim Bakanlığı okullarında görev yapan sosyal bilgiler öğretmenleri ve bu okullarda öğrenimlerine devam eden sığınmacı öğrenciler oluşturmaktadır. Çünkü 2017-2018 eğitim-öğretim yılında Sivas ilinde 1319 sayıda sığınmacı öğrenci yaşamaktadır ve bunlardan 399'u ortaokulda öğrenim görmektedir.

Çalışma grubu oluşturulurken, sığınmacı öğrencilerin yoğun olarak eğitim gördükleri okullar belirlendikten sonra, ortaokullarda görev yapmakta olan okul yöneticileri ile bir ön görüşme yapılmıştır. Okul yöneticileri ile yapılan ön görüşme araştırma kapsamında olmayıp, görüşme yapılması düşünülen öğrenci ve öğretmenlerle ilgili bilgi almak amacıyla yapılmıştır. Okul yöneticilerinin önerileri ve görüşleri doğrultusunda görüşme yapılacak öğrenci ve öğretmenlere ulaşılmıştır. Çalışma grubuna alınan 11 sosyal bilgiler öğretmeni ve 44 sığınmacı öğrenci ile görüşmeler yüz yüze gerçekleştirilmiştir. Araştırma kapsamına alınan öğrenci ve öğretmenlerle yapılan görüşmelerde, araştırma amacına uygun olarak yeterli veri alındığı düşünüldüğünde ve görüşmelerde elde edilen verilerin birbirini tekrar ettiği fark edildiğinde, öğretmen ve öğrencilerden elde edilen verinin kuramsal doyuma ulaştığına (saturation) karar verilmiş ve görüşmeler sonlandırılmıştır. Tüm görüşmelerde gönüllülük ilkesi doğrultusunda hareket edilmiştir. Öğrencilere görüşmenin başında, ortasında ya da sonunda ne zaman isterlerse görüşmeyi sonlandırabilecekleri belirtilmiş, istemedikleri durumda görüşmeye devam edilmeyeceğinin güvencesi verilmiştir. Tüm katılımcılara görüşmeye başlamadan önce bu araştırmaya yardımcı olup olmayacakları sorulmuş, kabul ettikleri zaman kendilerine araştırmanın amacı açıklanmış, araştırmanın kapsamı hakkında bilgi

verilmiş, bu araştırmaya katılmış olmalarından dolayı kişisel bilgilerinin herhangi bir kişi veya kuruluşla paylaşılmayacağı belirtilmiş, araştırma sonuçlarının yazım aşamasında katılımcıların isimlerinin değil, kodlar verilerek tez raporuna yansıtılacağı vurgulanmıştır.

Araştırma çalışma grubunun oluşturulmasında sığınmacı öğrencilerin Türkçeye hâkim olma düzeyleri, öğretmenlerin mesleki deneyimleri, seçilen okullardaki sığınmacı öğrenci yoğunluğu, değişkenleri dikkate alınmıştır.

Araştırma kapsamında hazırlanan görüşme soruları ile 2017-2018 eğitim öğretim yılında Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı Sivas merkezinde görev yapan 11 sosyal bilgiler öğretmeni ve 44 sığınmacı öğrenci ile görüşme yapılmıştır. Çalışmada yer alan sosyal bilgiler öğretmenleri Ö1, Ö2,... sığınmacı öğrenciler ise SÖ1, SÖ2, ... olarak kodlanmıştır. Araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin ve sığınmacı öğrencilerin demografik bilgileri Tablo 2 ve Tablo 3'de verilmiştir.

Tablo 2. Araştırmaya Katılan Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Demografik Bilgileri

Değişkenler	f
Cinsiyet	
Kadın	1
Erkek	10
Yaş	
20-29 yaş arası	2
30-39 yaş arası	3
40-49 yaş arası	6
Mezun Olunan Bölüm	
Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	5
Tarih Öğretmenliği	5
Coğrafya Öğretmenliği	1
Mesleki Kıdem	
1-10 Yıl	2
11-20 Yıl	7
21-30 Yıl	2

Tablo 2' de görüldüğü gibi araştırmaya katılan öğretmenlerin 10'unun erkeklerden 1'inin kadınlardan oluştuğu, araştırmaya katılan öğretmenlerin 2'sinin 20-29 yaş aralığında, 3'nün 30-39 yaş aralığında, 6'sinin 40-49 yaş aralığında olduğu, 5'inin Sosyal Bilgiler Öğretmenliği mezunu, 5'inin Tarih Öğretmenliği mezunu, 1' inin Coğrafya öğretmeni mezunu, araştırmaya katılan öğretmenlerin 2'sinin 1-10 yıl

kıdem aralığında olduğu, 7'sinin 11-20 yıl kıdem aralığında olduğu, 2'sinin 21-30 yıl kıdem aralığında olduğu görülmektedir.

Tablo 3. Araştırmaya Katılan Sığınmacı Öğrencilerin Demografik Özellikleri.

Değişkenler	f
Cinsiyet	
Kadın	16
Erkek	28
Ülke	
Afganistan	34
İran	6
Irak	2
Pakistan	1
Suriye	1
Sınıf Düzeyleri	
5. Sınıf	11
6. Sınıf	11
7. Sınıf	11
8.Sınıf	11

Tablo 3’de görüldüğü gibi araştırmaya katılan sığınmacı öğrencilerin 16’sinin kadınlardan ve 28’sinin erkeklerden oluştuğu, araştırmaya katılan sığınmacı öğrencilerin 11’inin 5. Sınıfta 2 kadın ve 9 erkek öğrenciden oluştuğu, 11’inin 6. Sınıfta 4 kadın ve 9 erkek öğrenciden oluştuğu, 11’inin 7. Sınıfta 5 kadın ve 6 erkek öğrenciden oluştuğu, 11’inin 8. Sınıfta 5 kadın ve 6 erkek öğrenciden oluştuğu, 44 öğrencinin Ülkelere göre 34’ü Afganistan kökenli öğrenci, 6’si İran kökenli öğrenci olduğu, Pakistan kökenli 1 öğrenci olduğu, Suriye kökenli 1 öğrenci olduğu, Irak kökenli 2 öğrencinin olduğu görülmektedir.

Ölçme Araçları

Sığınmacı öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde yaşadıkları sorunları hem öğrenci hem de sosyal bilgiler öğretmeni perspektifinden belirlemek amacıyla araştırmacılar tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formları kullanılmıştır.

Sosyal Bilgiler Öğretmenleri için hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde katılımcıların demografik özelliklerini (cinsiyet, yaş, kıdem, mezun oldukları bölüm) tespit etmek amacıyla 4 soru sorulmuştur. İkinci bölümde ise sosyal bilgiler öğretmenlerine göre sığınmacı öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde yaşadıkları sorunları tespit etmek amacıyla “Sosyal Bilgiler dersinde sığınmacı öğrencilerin katılımı ve akademik başarısı, derse olan ilgileri nasıldır?”

“Sığınmacı öğrencilerin Sosyal Bilgiler ders başarısını nasıl ölçüyorsunuz? “Sosyal Bilgiler dersinde sığınmacı öğrencilere farklı yaklaşıyor musunuz? Cevabınız evet ise hangi konularda yaklaşıyorsunuz? Sosyal Bilgiler dersinde sığınmacı öğrenciler ile sorun yaşıyor musunuz? Cevabınız evet ise ne gibi sorunlar yaşıyorsunuz?” , ”Sosyal Bilgiler dersinizde sığınmacı öğrencilerinizden beklentileriniz var mıdır? Varsa bu beklentiler neler? “İşlediğiniz hangi konulara sığınmacı öğrencilerinizin katılımı daha fazla ya da daha az oluyor?” ,Sığınmacı öğrenciler sizce diğer öğrenciler ve size neler kattı? gibi 9 adet açık uçlu soru sorulmuştur Sosyal Bilgiler dersinin içeriği nasıl olsa sığınmacı öğrenciler için daha anlamlı olurdu?” gibi 9 adet açık uçlu soru sorulmuştur (bkz. Ek-2).

Sığınmacı öğrenciler için hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde öğretmenler için hazırlanan formun aksine öğrencilerin cinsiyet, yaş, sınıf, milliyet (ülke) gibi demografik özelliklerini tespit etmek amacıyla 4 soru sorulmuştur. İkinci bölümde ise sığınmacı öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde yaşadıkları sorunları tespit etmek amacıyla sığınmacı öğrencilerin sosyal bilgiler dersinin içeriğini anlamada yaşadıkları sorunları tespit edebilmek amacıyla “Sosyal Bilgiler dersini seviyor musunuz? Neden seviyorsunuz? Neden sevmiyorsunuz?, Sosyal bilgiler dersinde hangi konuları seviyorsunuz?, Sosyal Bilgiler dersinde hangi konuları sevmiyorsunuz?, Sosyal Bilgiler dersini anlayabiliyor musunuz? Cevabınız hayır ise Neden anlamıyorsunuz?, (Sosyal bilgiler dersini eğlenceli buluyor musunuz)?, sığınmacı öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde ölçme ve değerlendirme sürecinde yaşadıkları sorunları tespit edebilmek amacıyla “Sosyal Bilgiler sınavlarını yapabiliyor musunuz? Sınavlar nasıl olsa yapabilirsiniz?, Sığınmacı öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde yaşadıkları sorunlara ilişkin çözüm önerilerini tespit edebilmek amacıyla “Günlük hayatınızda sosyal bilgiler dersi işinize yarıyor mu? Yarıyorsa hangi konularda işinize yarıyor?, Sosyal Bilgiler öğretmeni dersinde sana yardımcı oluyor mu? Hangi konu ve durumlarda yardımcı oluyor?, Kendi ülkenizde sosyal bilgiler dersine benzeyen dersleriniz var mıydı? Var ise benzer ya da farklı yönleri nelerdir?, Sosyal Bilgiler dersi senin için nasıl olsa daha anlamlı olurdu?” gibi 9 adet açık uçlu soru sorulmuştur (bkz. Ek-3).

Araştırmacılar tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formlarında yer alan sorular ilgili alan yazın taraması çerçevesinde hazırlanarak sosyal bilgiler, temel eğitim, eğitim yönetimi ve denetimi ve Türkçe eğitimi ve ölçme değerlendirme

gibi farklı alanlardan oluşan uzman görüşüne sunulmuştur. Uzman görüşlerinden gelen dönütler neticesinde gerekli formlarda düzeltmeler yapılmıştır. Düzeltmeden sonra 3 sığınmacı öğrenci ve 2 sosyal bilgiler öğretmeni ile görüşme yapılarak görüşme formunda bulunan soruların ilgili verilere ulaşmada yeterli düzeyde olup olmadığı kontrol edilmiştir. Böylece yarı yapılandırılmış görüşme formlarına son şekilleri verilmiştir.

Verilerin Toplanma Süreci

Verilerin toplanması sürecinde görüşme tekniğinden yararlanılmıştır. Görüşme (interview, mülakat), sözlü iletişim yoluyla veri toplama (soruşturma) tekniğidir (Karasar, 2014, s.165). Bogdan ve Bikken'e göre (1992) görüşme insanların bakış açılarını, deneyimlerini, duygularını ve algılarını ortaya koymada kullanılan oldukça güçlü bir yöntemdir (Yıldırım ve Şimşek, 2005, s.40-41). İnsan yaşamında görüşmenin önemli ve o kadar da eski bir yeri vardır. Görüşme bireyin çeşitli konulardaki bilgi, düşünce, tutum ve davranışları ile bunların olası nedenlerinin öğrenilmesinde en kestirme yol olarak kullanıla gelmiştir (Karasar, 2014, s.166). Öncelikle görüşme formları hazırlanmış, ardından Sivas Milli Eğitim Müdürlüğü'nden Sivas il merkezindeki resmi kurumlarda çalışan Sosyal Bilgiler öğretmenleri ve bu okullarda okuyan sığınmacı öğrencilerle görüşme yapabilmek için gerekli izinlerin (bkz. Ek-1) alınması sonrasında araştırmanın veri toplama süreci başlamıştır. Çalışma grubumuzu oluşturan sosyal bilgiler öğretmenleri ve sığınmacı öğrencilerin okullarına gidilerek onların uygun olduğu zamana göre görüşmeler gerçekleştirilip görüşme formlarına not alınmıştır. Görüşmeden önce öğretmenlere ve sığınmacı öğrencilere gerekli açıklamalar yapılmış ve özellikle isimlerinin kesinlikle kullanılmayacağı belirtilerek sorulara içtenlikle cevap vermeleri sağlanmaya çalışılmıştır. Görüşmeler sonucunda en uzun görüşme 30 dakika en kısa görüşme ise 15 dakika sürmüştür. Görüşmeler en uygun ortamda gerçekleştirilmeye çalışılmış, gerekli durumlarda okul idaresinden yardım alınmıştır.

Verilerin Çözümlemesi

Sosyal bilgiler öğretmenlerinden ve sığınmacı öğrencilerden elde edilen verilerin çözümlenmesinde betimsel analiz ve içerik analizi yöntemleri kullanılmıştır. Betimsel analizle elde edilen veriler araştırma sorularının ve kavramsal çerçevede yer alan boyutların ortaya koyduğu temalara göre düzenleneceği gibi, görüşme ve gözlem

süreçlerinde kullanılan sorular dikkate alınarak takdim edilebilir. Betimsel analizde, görüşülen ve gözlenen bireylerin görüşlerini etkili biçimde aktarmak amacıyla doğrudan alıntılara sıklıkla yer verilir. Bu tür analizde hedef, elde edilen bulguları mantıklı bir şekilde bir araya getirerek düzenlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde okuyucuya sunmaktır. Bu amaçla elde edilen bilgiler önce net biçimde betimlenir. Ortaya çıkan temaların ilişkilendirilmesi, anlamlandırılması ve ileriye yönelik tahminlerde bulunulması da araştırmacının yapacağı yorumların boyutları arasında yer alır. İçerik analizinde ise temel hedef, toplanan bilgileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır. Betimsel analizde özetlenen ve yorumlanan veriler, içerik analizinde daha ayrıntılı bir işleme tabi tutulur. Verilerin analiz edilmesinde kullanılan tümdengelimci ve betimsel bir yaklaşımla fark edilemeyen kavram ve temalar bu analiz sonucu keşfedilebilir. Bu amaçla toplanan bilgilerin içinde saklı olabilecek reeller ortaya çıkarılmaya çalışılır. Araştırma konusunu incelediği veri setinde yer alan kelime, cümle veya resimlere uygun kategoriler olarak geliştirmelidir. İçerik analizinde temelde yapılan işlem, birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayabileceği bir biçimde düzenleyerek yorumlamaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2005, s.224).

Görüşmelerden sağlanan veriler betimsel analiz çerçevesinde kategorik biçime getirilerek betimlenmiştir. Sonra içerik analizine uygun olarak katılımcıların verdiği cevaplardan doğrudan alıntılarla ilgili kategoriler açıklanmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Bu bölümde açık uçlu sorulardan oluşturulmuş yarı yapılandırılmış görüşmelerden elde edilen veriler analiz edilerek bulgular ortaya konulmuştur. Bulgulara iki kısımda yer verilmiştir. Birinci kısımda sığınmacı öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde yaşadıkları sorunları ortaya koymak için öğretmenlerle yapılan görüşmelerden elde edilen verilerin analizine yer verilmiş; ikinci kısımda ise sığınmacı öğrencilerin bizzat kendileriyle yapılan görüşmelerden elde edilen verilerin analizine yer verilmiştir. Görüşmelerden elde edilen bulgular tablolar halinde gösterilerek ayrı başlıklarla açıklanmıştır.

Sosyal Bilgiler Öğretmenleri İle Yapılan Görüşmelere İlişkin Bulgular

Bu bölümde sığınmacı öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde yaşadıkları sorunları ortaya koymak amacıyla “Sığınmacı öğrencilerin bulunduğu sınıflarda görev yapan sosyal bilgiler öğretmenlerine göre sığınmacı öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde ölçme ve değerlendirme sürecinde yaşadıkları sorunlar sığınmacı öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde kullanılan öğretim yöntem ve stratejilerine ilişkin yaşadıkları sorunlar, sığınmacı öğrencilerin sosyal bilgiler dersinin içeriğini anlamada yaşadıkları sorunlar ve sığınmacı öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde yaşadıkları sorunların giderilmesine ilişkin çözüm önerileri” alt problemlerine ilişkin temalar belirlenmiş ve cevaplar kodlanarak yer almıştır.

Sığınmacı Öğrencilerin Bulunduğu Sınıflarda Görev Yapan Sosyal Bilgiler Öğretmenlerine Göre Sığınmacı Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersinde Ölçme Ve Değerlendirme Sürecinde Yaşadıkları Sorunlara İlişkin Bulgular

Araştırmamızın birinci alt problemi “Sığınmacı öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde ölçme ve değerlendirme sürecinde yaşadıkları sorunlar nelerdir?” şeklindedir. Bu alt probleme yönelik sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerini ortaya koyabilmek amacıyla görüşme formunda; sığınmacı öğrencilerin sosyal bilgiler dersine yönelik ilgisini ve akademik başarılarının nasıl olduğunu belirlemek için bir soru ve öğretmenlerin sığınmacı öğrencilerin sosyal bilgiler dersindeki akademik başarılarını

nasıl ölçtüklerine yönelik bir soru olmak üzere toplamda iki soru sorulmuş ve bu sorulara verilen cevaplar sırasıyla verilmiştir.

Araştırmamızın birinci alt problemine yönelik olarak sosyal bilgiler öğretmenlerine “Sosyal bilgiler dersinde sığınmacı öğrencilerin ilgisi ve akademik başarısı nasıldır?” sorusu yöneltilmiştir. Öğretmenlerin bu soruya vermiş olduğu cevaplar kodlanarak Tablo 4’de gösterilmiştir.

Tablo 4. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerine Göre Sığınmacı Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik İlgisi ve Bu Dersteki Akademik Başarıları

İlgi ve Akademik Başarı	Katılımcılar	Toplam
İlgili ve Başarılı	Ö6	1
İlgisiz ve Başarısız	Ö1,Ö2,Ö3,Ö7,Ö8,Ö9,Ö11	7
Kısmen İlgili ve Başarılı	Ö4,Ö5,Ö10	3
Toplam		11

Tablo 4 incelendiğinde araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin yalnızca 1’i sığınmacı öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde ilgili ve başarılı olduğunu belirtmiştir. 7 öğretmen ise sığınmacı öğrencilerin bu derste ilgisiz ve başarısız olduklarını ifade ederken; 3 öğretmene göre ise sığınmacı öğrenciler sosyal bilgiler dersinde kısmen ilgili ve başarılıdır.

Sığınmacı öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde ilgisini ve akademik başarısını yeterli düzeyde gören Ö6: “Ders katılımları iyi, ilkokulda burada okudukları için ilgileri gayet yeterli düzeyde. Genel olarak başarılı sığınmacı öğrencilerim” şeklinde görüş ifade etmiştir.

Sığınmacı öğrencilerin sosyal bilgiler dersine yönelik ilgisinin ve akademik başarılarının yetersiz olduğunu gören sosyal bilgiler öğretmenleri ise sığınmacı öğrencilerin Türkçeyi yeterli seviyede bilmediklerinden dolayı anlamada ve ifade etmede yaşadıkları sorunların onların derse ilgisini ve katılımını etkilediğini; dolayısıyla bu durumun öğrencilerin akademik başarılarının düşük olmasının nedeni olduğunu belirtmişlerdir. Bu doğrultuda görüş bildiren öğretmenlerden Ö2: “Sığınmacı öğrenciler Türkçeyi yeterli bilmediklerinden Sosyal Bilgiler kavramlarını anlamakta zorluk yaşamaktadır. Bu doğrultu da dersin içeriğini anlamakta zorluk yaşadıkları için

katılımları düşük akademik başarıları istenilen düzeye ulaşamamaktadır” şeklinde görüşünü belirtmiş, sığınmacı öğrencilerin dil bilseler dahi sosyal bilgiler dersine özgü kavramların anlamlarını bilmediklerinden dolayı zorluk yaşadıklarını vurgulamıştır. Benzer şekilde Ö3: “Katılım ve ilgileri yok denecek kadar az. Derse katılmadıkları için başarıları da oldukça yetersiz. Çünkü dilimizi bilmiyorlar. Bildikleri Türkçe ancak günlük hayatta işlerine yaracak ölçüde derslere katkısı olacak ölçüde değil” şeklinde görüş belirterek sosyal bilgiler dersine sığınmacı öğrencilerin ilgilerinin olmamasını dillerinin yetersiz olmasına sebep olarak göstermiştir. Yine Ö7: “Katılımları ve ilgileri yok denecek kadar az ve maalesef başarıları da dil bilmediklerinden yetersiz düzeyde. Türkçe bilenler dışında başarıları son derece yetersiz.” şeklinde görüş belirterek öğrencilerin başarılı olabilmesi dil düzeyleri ile paralel olduğunu vurgulamıştır. Ö1 ise “Genel olarak çok fazla ilgileri olduğunu söyleyemem. İlgi ve istekleri olmadığı için derse katılımları doğal olarak yok. Ders başarıları da bu doğrultu da yetersiz” demiştir.

Sığınmacı öğrencilerin ilgisini ve başarılarını kısmen yeterli düzeyde gören öğretmenlerden Ö4: “Dil bilme durumlarına göre ilgileri ders başarıları değişiyor. Dil bilenler diğer öğrencilerle neredeyse yarışıyorlar. Dil bilmeyen öğrencilerin ilgi ve katılımı yok dolayısıyla ders başarıları da yok bizim verdiğimiz doldurma notlarla geçiyorlar” şeklinde görüş belirtirken, benzer şekilde Ö10: “Okulumuzda hemen hemen her sınıfta iki ya da üç Afganlı öğrenci bulunmaktadır. Bu öğrenciler Türkçeyi dahi bilmeden okula gelmektedir. Bu bakımdan derse katılımları çok düşük seviyededir. Fakat üç, dört yıl kalanlar dile az çok hakim olduklarından azda olsa derse katılımları olmaktadır” gibi ifadelerle sığınmacı öğrencilerin kısmen başarılı olma nedenleri arasında en önemli sorunun yine dil problemi olduğunu belirtmişlerdir.

Araştırmamızın birinci alt problemine yönelik olarak sosyal bilgiler öğretmenlerine ikinci olarak “Sığınmacı öğrencilerin akademik başarılarını ölçerken farklı ölçek ya da testler hazırlıyor musunuz?” sorusu yöneltmiştir. Öğretmenlerin bu soruya vermiş olduğu cevaplar kodlanarak Tablo 5’de gösterilmiştir.

Tablo 5. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Sığınmacı Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersindeki Akademik Başarılarını Ölçmede Farklı Ölçme Araçları Kullanıp Kullanmama Durumları

Farklı Ölçme Araçları Kullanma Durumları	Katılımcılar	Toplam
Özel Ölçek Hazırlıyorum	Ö1, Ö2	2
Özel Ölçek Hazırlamıyorum	Ö3,Ö4,Ö5,Ö6,Ö7,Ö8,Ö9,Ö10,Ö11	9
Toplam		11

Tablo 5 incelendiğinde araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin 9’u sığınmacı öğrencilerin akademik başarılarını ölçmek için özel ölçek hazırlamamaktadır. Öğretmenlerin yalnızca 2’si özel bir ölçek hazırlayıp öğrencilerin akademik başarılarını ölçtüklerini belirtmiştir.

Sığınmacı öğrenciler için Türk öğrencilerden farklı, özel bir ölçek hazırlamadıklarını ifade eden öğretmenler vakitlerinin yetersiz olduğunu ve sınıfların genel olarak kalabalıklığını gerekçe olarak göstermişlerdir. Fakat diğer taraftan öğretmenlerin geneli sığınmacı öğrencilere not verme konusunda kanaat kullandıklarını belirtmişlerdir. Bu doğrultuda görüş bildiren öğretmenlerden Ö3: “Türk öğrenciler için yaptığım sınavlarla ölçüyorum. Farklı ölçek hazırlamıyorum. Çünkü sınıflar kalabalık özel olarak ilgilenemiyorum. Onlarla ilgilensem diğer çocuklar için yapacaklarım aksıyor.” şeklinde görüşünü belirtmiş ve Ö5: “Sığınmacı öğrenciler için özel olarak hazırladığım bir ölçme aracı yok. Diğer öğrencilere hangi ölçeği uyguluyorsam onlara da aynısını yapıyorum. Sadece kanaat notları açısından daha toleranslı davranıyorum güdülenmeleri için” demiştir. Ayrıca Ö5 sığınmacı öğrencilerin sınıf geçme notlarının öğretmenlerin destekleri ile olduğunu bildirmiştir. Yine benzer şekilde Ö9: “Hazırlamıyorum diğer öğrencilere uyguladığım ölçeğin aynısını uyguluyorum. Fakat puanlamada diğerlerinden daha farklı davranıyorum. Sığınmacı öğrencilere daha toleranslı puanlar veriyorum. Ders içi katılım, ders içi görevlendirmelerle onların sözlü notlarına dâhil ediyorum” görüşünü bildirmiştir. Yine Ö6: “Diğer öğrencilerle aynı, aynı bir ölçek uygulamıyorum çünkü yapabiliyorlar” şeklinde belirterek sığınmacı öğrencilerin farklı bir ölçme aracına ihtiyaç duymadığını bildirmiştir. Sığınmacı öğrenciler için farklı bir değerlendirme biçimi uyguladığını ifade eden Ö2 ise: “Ders içinde bazı kolay soruları sorarak. Basit araştırma konuları vererek. Ders içi katılımına

bakarak ders başarılarını o şekilde ölçüyorum.” şeklinde görüşünü belirtmiş, ek araştırma konuları vererek ve öğrencilerin sınıf içi katılımlarını göz önünde bulundurarak değerlendirme yaptığını bildirmiştir.

Sığınmacı Öğrencilerin Bulunduğu Sınıflarda Görev Yapan Sosyal Bilgiler Öğretmenlerine Göre Sığınmacı Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersinde Kullanılan Öğretim Yöntem ve Stratejilerine İlişkin Yaşadıkları Sorunlara İlişkin Bulgular

Araştırmanın ikinci alt problemi “Sığınmacı öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde kullanılan öğretim yöntem ve stratejilerine ilişkin yaşadıkları sorunlar nelerdir?” şeklindedir.

Bu alt probleme yönelik sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerini ortaya koymak amacıyla görüşme formunda; sosyal bilgiler dersinde öğretmenlerin sığınmacı öğrencilere eğer varsa farklı yaklaşma durumlarını belirleyebilmek için bir soru, sosyal bilgiler öğretmenlerinin sığınmacı öğrencilere yönelik özel bir öğretim stratejisi uygulama durumlarını tespit etmek için bir soru, sığınmacı öğrencilerin ders içi uygulanan stratejiler karşısında sorun yaşayıp yaşamadıklarının tespiti için bir soru olmak üzere toplam 3 soru sorulmuştur.

Araştırmamızın ikinci alt problemine yönelik olarak öğretmen görüşlerini ortaya çıkarmak için görüşme formunda öğretmenlere “Sosyal bilgiler dersinde sığınmacı öğrencilere farklı yaklaşıyor musunuz? Eğer farklı yaklaşıyorsanız hangi konularda farklı yaklaşıyorsunuz?” sorusu yöneltilmiştir. Öğretmenlerin bu soruya verdikleri yanıtlar kodlanarak Tablo 6’da gösterilmiştir.

Tablo 6. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Sığınmacı Öğrencilere Sosyal Bilgiler Dersinde Farklı Yaklaşma Durumları

Farklı Yaklaşma Durumları	Katılımcılar	Toplam
Dil Öğretimi	Ö1,Ö2,Ö4,Ö5,Ö6	5
Toplumsal Kaynaşma	Ö1	1
Tekrar Yapma	Ö1,Ö2	2
Toleranslı Davranma	Ö2,Ö4,Ö5,Ö6,Ö7, Ö8	6
Ders İçi Görevler Verme	Ö5,Ö6	2
Tarih ve coğrafyaya ait konuların öğretiminde	Ö1	1
Milli ve Manevi Konuların vurgulanmasında	Ö11	1
Savaş, göç gibi kavramları vurgularken	Ö5	1
Farklı Yaklaşmıyorum	Ö3,Ö9,Ö11	3
Toplam		22

Tablo 6’da yer alan sosyal bilgiler öğretmenlerin sığınmacı öğrencilere sosyal bilgiler dersinde farklı yaklaştıkları durumlar incelendiğinde araştırmaya katılan öğretmenlerin 8 tanesi öğrencilere çeşitli kategorilerde farklı yaklaştığını, 3 tanesinin ise farklı yaklaşmayıp onlara diğer öğrenciler gibi davrandıklarını bildirmişlerdir. Farklı yaklaştığını söyleyen öğretmenlerden ise 5’i dil öğretimi durumundan dolayı farklı yaklaştığını, 1’i toplumsal kaynaşma sağlama konusunda öğrencilere destek olduğunu, 2’si derste sığınmacı öğrencilere anlamadıkları konuda sürekli tekrarlar yaptığını, 6’sı onlara anlayışlı ve toleranslı davrandığını, 2’si ise ders içi görevlendirmede sürekli sığınmacı öğrencileri derse katılımını sağlamak için tahtaya kaldırdığını, 1’i tarih ve coğrafyaya ait konuların öğretiminde, 1’i Milli ve Manevi Konuların vurgulanmasında, 1’i ise savaş, göç gibi konuları anlatırken daha hassas davrandığını belirtmiştir.

Sığınmacı öğrencilere farklı yaklaştığını bildiren öğretmenlerden Ö1: “Tabi ki farklı yaklaşıyorum. Öğrenciler arası ilişkilerde toplumsal kaynaşma olabilmesi amacıyla iletişime geçmelerini sağlıyorum. Türkçe bilenlerle anlamadıkları konuları sorduklarında anladıklarını hissedene kadar anlatıyorum.” şeklinde görüş belirtmiştir. Yine Ö2: “Evet, farklı yaklaşıyorum. Konuşma anında daha uzun süre bekleyerek, daha sabırlı olmaya çalışarak. Sığınmacı öğrencilere sosyal bilgilerde dil eğitimi veriyorum sanki” şeklinde görüş belirterek sığınmacı öğrencilere aslında sosyal bilgiler dersi

öğretirken aynı zamanda sanki dil eğitimi de verdiğini, onlara daha sabırlı yaklaştığını vurgulamıştır. Yine Ö4: “Evet, farklı yaklaşıyorum. Doğudaki öğretmenler gibiyiz ders öğretmekten ziyade Türkçe öğretiyoruz. Ülkeleri ile ilgili ya da kültürleri ile ilgili konular geçtiğinde onlara dersi bir öğretmenmiş gibi anlattırıyorum. Bilgilerine başvuruyorum daha ilgili davranıyorum” şeklinde görüş bildirerek dil konusunda benzer bir ifadeye bulunmuştur. Ö5: “Farklı yaklaşıyorum daha hassas davranıyorum. Savaş ve göç konularında onları üzmecek şekilde dersimde işlemeye özen gösteriyorum. İlgilerini çekmek için özel olarak ilgileniyorum.” şeklinde görüş belirtirken benzer şekilde Ö11: “Milli ve manevi konuları işlerken onları üzmecek şekilde ders işlemeye özen gösteriyorum” vurgusu yapmış; her iki öğretmen de özellikle sığınmacı öğrencilere karşı daha hassas davrandığını onları üzecek konular üzerinde çok fazla durmadığını ya da hassas konularda daha dikkatli olduklarını belirtmişlerdir. Yine Ö7 ise: “Farklı yaklaşıyorum. Toplumumuzu tanıtmaya çalışıyorum. Fikrini alacak kadar iletişim kurabilmek için daha yakın davranıyorum. Sosyal bilgiler dersine ilgili değilim. İngilizce ve Matematik dersine daha ilgililer bende bu durumu değiştirebilmek için dikkatlerini çekmeye ve sevdirmeye çalışıyorum” şeklinde görüş belirterek sosyal bilgiler dersinin doğası olan toplumla kaynaşma aşamasında farklı davrandığını vurgulamıştır.

Sığınmacı öğrencilere sosyal bilgiler dersinde farklı yaklaşmadığını diğer öğrenciler gibi davrandığını belirten Ö3 ise, “Hayır, Sosyal Bilgiler dersi öğretimi açısından farklı yaklaşmıyorum diğer öğrencilerle nasıl ders işliyorsam o şekilde devam ediyorum” şeklinde görüş belirterek farklı yaklaşmama durumu hakkındaki görüşünü bildirmişlerdir.

Araştırmamızın ikinci alt problemine yönelik olarak öğretmen görüşlerini ortaya çıkarmak için görüşme formunda öğretmenlere “Sosyal bilgiler dersinde sığınmacı öğrencilere yönelik özel bir öğretim stratejisi uyguluyor musunuz, uyguluyorsanız eğer nelerdir” sorusu yöneltilmiştir. Öğretmenlerin bu soruya verdikleri yanıtlar kodlanarak Tablo 7’de gösterilmiştir.

Tablo 7. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Sığınmacı Öğrencilere Yönelik Özel Bir Öğretim Stratejisi Uygulama Durumu

Özel Bir Öğretim Stratejisi, Katılımcılar Yöntem ya da Teknik		Toplam
Drama	Ö5	1
Tarihi Anekdotalar	Ö4	1
Bol Örnek	Ö1, Ö7, Ö8	3
Bol Tekrar	Ö5, Ö2, Ö8	3
Mizah	Ö4	1
Ders Araç-Gereçlerini Temin	Ö2, Ö5	2
Projeksiyon	Ö3	1
Karikatür, Resim, afiş gibi	Ö6, Ö9, Ö10	3
Görsellerden Yararlanma		
Toplam		15

Tablo 7 incelendiğinde, görüşme yapılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin ifadelerinden derslerinde sığınmacı öğrencilere yönelik özel bir öğretim stratejisi olarak drama, anekdotlar, bol örnek verme, bol tekrar yapma, mizah kullanma, ders araç gereçlerini temin etme, projeksiyon kullanma, karikatür, resim gibi görsellerden yararlanma gibi kendilerince yöntemler belirlediklerini görmekteyiz. Aslında yapılan görüşmelerde ortak eğilimin sığınmacı öğrenciler için özel bir öğretim stratejisine başvurulmadığı yönündedir. Fakat bazı yöntemlerle sığınmacı öğrenciler sınıf genelince yapılan eğitime doğrudan adapte edilmeye çalışılmaktadır.

Bu doğrultuda örneğin, drama yaptırdığını ifade eden Ö5: “Dersi eğlenceli kılmak için drama yaptırıyorum. Öğrenci katılımını sağlamak, derse ilgiyi uyandırmak için sığınmacı öğrencilere özellikle roller veriyorum.” şeklinde görüş belirtmiştir. Ö4 ise “Tarihi anekdotlar anlatarak zaman zaman sığınmacı öğrencilerin ilgilerini derse çekiyorum.” demiştir. Yine Ö1: “Bilmedikleri kavramları açıklayarak ve bolca örnekler vererek öğrenmelerini sağlıyorum” şeklinde görüş belirtmiş; Ö2 ise benzer şekilde “Tarih ve coğrafya konularında defalarca anlattığımı biliyorum.”, Ö8 ise “Anlamadıklarını söyledikleri zaman anlayana kadar anlatıyorum. Ders içi etkinliklere katılmalarını sağlamak için çaba sarf ediyorum.” demişlerdir. Sığınmacı öğrencilerin zor bir hayatları olduğunu düşünen Ö5 ise “Ders araç ve gereçlerini getirmediğinde zorlamıyorum, hatta karşıyorum. Zor bir hayatları olduğunu bildiğimden zorlamak

istemiyorum.” şeklinde görüşünü ifade etmiştir. Ö9 ve Ö10’un ise görseller kullanmaya dil sorunu aşmak için başvurulduğu görülmektedir. İki öğretmen projeksiyon aracılığı ile gösterim yaptıklarında sığınmacı öğrenciler için daha etkili bir öğretim sunduklarını ifade etmişlerdir. Ö9 şöyle ifade etmiştir: “Öğrenciler özellikle Türkçeyi tam olarak bilmedikleri için anlamakta güçlük çekiyorlar, ben de zaman zaman projeksiyonla dağları, ovaları, her hangi konuyla alakalı bir resmi gösteriyorum, somut oluyor en azından, okuduğunu anlamasa bile gördüğünü daha hızlı anlıyor.” Şeklinde görüşünü belirtmiştir.

Araştırmamızın ikinci alt problemine yönelik olarak öğretmen görüşlerini ortaya çıkarmak için görüşme formunda öğretmenlere “Sosyal bilgiler dersinde sığınmacı öğrenciler ders içi uygulanan stratejiler karşısında sorun yaşamakta mıdır” sorusu yöneltilmiştir. Öğretmenlerin bu soruya verdikleri yanıtlar kodlanarak Tablo 8’de gösterilmiştir.

Tablo 8. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerine Göre Sığınmacı Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersinde Uygulanan Öğretim Stratejilerine Yönelik Yaşadıkları Sorunlar

Yaşanılan Sorunlar	Katılımcılar	Toplam
İletişime Kapalı olmak	Ö2,Ö3,Ö5,Ö9	4
Ders araç- gereçleri getirmeme	Ö1	1
Derse Katılmama	Ö2,Ö4,Ö5,Ö7,Ö8,Ö10	6
İlgisiz Davranma	Ö1,Ö2,Ö3,Ö4	4
Dersi Sevmeme	Ö8	1
Dersi gereksiz Görme	Ö1	1
Anlamakta güçlük çekme	Ö6	1
Dil yetersizliği	Ö2,Ö3,Ö5, Ö7,Ö8,Ö9	6
Toplam		24

Tablo 8 incelendiğinde sığınmacı öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde uygulanan öğretim stratejilerine yönelik yaşadıkları sorunları tespit etmek için sorduğumuz soruya araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin tamamı kendi okullarındaki durumu değerlendirerek cevap vermiştir. Katılımcılar sığınmacı öğrencilerin uygulanan stratejilere genel olarak ilgisiz davrandıklarını, dersi önemsemeyip gereksiz gördüklerini, iletişime kapalı oldukları için derse çok fazla katılmadıklarını, dil yetersizliğinden dolayı zaten içeriği de stratejileri de çok fazla anlamadıklarını, ifade

etmişlerdir. Örneğin Ö1: “Evet, sorun yaşıyorlar. En başta dil sorunu yaşıyoruz. Ders araç gereçlerini getirmiyorlar. Sosyal bilgiler dersine ilgileri çok az. Tarih ile ilgili konularda isteksiz davranıyorlar. Öğrensek bile işimize yaramayacak gözüyle bakıyorlar” şeklinde görüş bildirmiştir. Ö2: “Evet, iletişim konusunda sorun yaşıyoruz. Derse katılımlarının sağlanması konusunda, başarı konusunda sınıf ortalamalarını düşürüyorlar denemede, onlara anlatabilmek için ders içi zamanı harcıyorum ve birçok konum aksıyor. Burada kalmak istemeyenler neden buranın tarihini öğreniyim gibi bir yaklaşımları var açıkçası buda sorun” şeklinde görüş bildirerek il genelinde yapılan sınavlarda sığınmacı öğrencilerin okul ortalamasını düşürdüğünü ve ders içi zaman harcamalarına neden olduklarını bildirmiştir. Ö4:”Evet, dil konusunda açıkçası sıkıntılıyız. Onlarda eminim dilimizi tam bilmedikleri için sıkıntı yaşıyorlar. Doğru düzgün dilini bilmediği ülkenin tarih, coğrafya ya da vatandaşlık bilgilerini öğrenemiyorlar. Öğrenemedikleri için de dersime okula ilgileri azalıyor. Katılımları da oldukça az” şeklinde görüş bildirerek başka ülkelerin tarih, coğrafya ve kültürlerini öğrenmekte isteksiz olduklarını belirtmiştir. Ö6: “Dersimle ilgili kavramların anlamlarını bilmiyorlar. Onun dışında dil bilenlerle sıkıntımız yok. Tarih konuları yine neyse ama coğrafya konularını genel olarak zorlanıyorlar. Bunların dışında herhangi bir sorunum olmadı” şeklinde görüş bildirerek sığınmacı öğrencilerin sosyal bilgiler dersine özgü kavramları anlamakta ve öğrenmekte sıkıntı yaşadıklarını bildirmiştir. Ö8: “Konulara katılmıyorlar, kitaptaki resimleri inceliyorlar. Sığınmacı öğrencilerimden de duyuyorum. İngilizce dersinde ve matematik dersini daha fazla seviyorlar ve öğretmenlerinin de bu derslerde başarılı olduklarını ifade ediyor. Başarmak için o derse sevmek gerekiyor. Sığınmacı öğrencilerim maalesef üzülerek dile getiriyorum dersimi geneli sevmiyor özellikle tarih konularında çok sıkıntı yaşıyoruz” şeklinde görüş bildirmiş; tarih konularına karşı özellikle öğrencilerin ilgisiz olduklarını vurgulamıştır. Ö9 ise: “Yaşıyoruz tabi ki kaynaştırma öğrencileri gibi davranıyorum. Dil sorunları var ve kolay koşullarda Türkiye’ye gelmediklerini orda da büyük sıkıntılar çektiklerini biliyorum. Hayatın acımasız yüzüyle çok küçük yaşta karşılaştıkları her hallerinden belli öyle olunca zorlayıp üstlerine gidemiyorum. Süreci onların isteklerine göre şekillendiriyorum. Bu da sorun benim için. Onlara nasıl davranmam gerektiğini, dersimi nasıl anlatmam gerektiğini bende bilmiyorum. Bende tecrübesizlik yaşıyorum. Sığınmacı öğrencilerimde iletişime kapalı maalesef” şeklinde görüş belirterek sorun yaşayan öğrencilerinin olduğunu fakat bu sorunları bir öğretmen olarak nasıl aşacağı konusunda kendisini mesleki olarak yetersiz gördüğünü bildirmiştir.

Sığınmacı Öğrencilerin Bulunduğu Sınıflarda Görev Yapan Sosyal Bilgiler Öğretmenlerine Göre Sığınmacı Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersinin İçeriğini Anlamada Yaşadıkları Sorunlara İlişkin Bulgular

Araştırmanın üçüncü alt problemi “Sığınmacı öğrencilerin sosyal bilgiler dersinin içeriğini anlamada yaşadıkları sorunlar nelerdir?” şeklindedir. Bu araştırma sorusu kapsamında öğretmenlere göre sığınmacı öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde katılımlarının az ve çok olduğu konuları belirlemek için birer soru sorulmuştur.

Sosyal bilgiler öğretmenlerine göre sığınmacı öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde katılımlarının fazla olduğu konulara ilişkin bulgular Tablo 9’da yer almaktadır.

Tablo 9. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerine Göre Sığınmacı Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersinde Katılımlarının Fazla Olduğu Konulara İlişkin Bulgular

Katılımı Fazla Olunan Konular	Katılımcılar	Toplam
İletişim	Ö1,Ö2,Ö3	3
Demokrasi	Ö1,Ö4,Ö11	3
İnsan Hakları ve Çocuk Hakları	Ö4,Ö2,Ö7,Ö8	4
Nevruz Bayramı ve Dini Bayramlar	Ö3,Ö6,Ö8,Ö11	4
UNİCEF ve BM	Ö3,Ö4,Ö11	3
Göç	Ö4	1
Osmanlıca Kelime Telaffuzu	Ö6,Ö11	2
Tarihi Eserler	Ö7	1
Yönetim Şekilleri	Ö8	1
Toplam		22

Araştırmaya katılan öğretmenler sığınmacı öğrencilerin en fazla katıldığı konular olarak 3’ü iletişim, 3’ü demokrasi, 4’ü insan hakları ve çocuk hakları, 4’ü nevruz bayramı ve dini bayramlar, 3’ü UNİCEF ve BM, 1’i göç, 2’si Osmanlıca kelime telaffuzu, 1’i tarihi eserler, 1’i yönetim şekilleri cevabını vermiştir. Örneğin Ö2: “Kendi ülkeleri ile ilgili konularda mesela Afgan Dostluk anlaşmasında Afgan öğrenciler, İran Şahı ile olan görüşmeye İranlı öğrenciler daha çok dikkatlerini çektiğinden o konulara katılmayı daha çok istiyorlar. Genel olarak insan hakları, empati, iletişim konularına katılımları var.” derken; benze şekilde Ö5: “Katılımı fazla olan konular sosyal, kültürel konuların hepsine daha fazla katılıyorlar. Özellikle kendi ülkeleri ile ilgili olan konular olduğunda direk gözlerinin içinin parladığını fark ediyorum. Konu anlattıktan sonra

kesinlikle o konularda sığınmacı öğrencilerin fikrine başvuruyorum” diyerek daha çok sığınmacı öğrencilerin kendi ülkeleriyle alakalı konularda daha dikkatli ve istekli davrandıklarını fark ettiklerini belirtmişlerdir.Ö3, Ö6 ve Ö8 ise özellikle sığınmacı öğrencilerin kendi ülkeleri ve kültürleri ile ortak diye nitelendirebileceğimiz sosyal bilgiler dersine ait konularda öğrencilerin katılımların fazla olduğunu belirtmişlerdir. Örneğin, Ö3: “Türkçe bilen öğrenciler zaten yapıyor onlarla ilgili sorunlarımız olmuyor. Türkçe bilenler için diye özellikle belirtip cevaplayacak olursam Nevruz Bayramı, UNİCEF ile ilgili bilgileri çok iyi, dokuma kilim, iletişim konularına katılımları Türk öğrencilerden bile daha iyi.” demiştir. Benzer şekilde Ö6: “5. Sınıftaki sığınmacı öğrenciler Nevruz Bayramı konusuna çok fazla ilgi gösterdiler. Arapça bildikleri için Kızılay ve Yeşilay’ın Arapça isimlerini daha çabuk öğrendiler.” vurgusu yaparken; Ö8 ise “Dini bayramlar, İslam tarihi ile ilgili konular geldiğinde katılımları yüksek oluyor. Mesela İran’da sanırım ramazan ve ahlak polisleri varmış. Sınıfta hepimizin dikkatini çekti. Çünkü bilmiyorduk ve yeni bir şey öğrenmiş olduk yaşadıkları ülkelere dair. Yönetim şekilleri konusu ve çocuk hakları gibi konulara ilgililer.” demiştir.

Sosyal bilgiler öğretmenlerine göre sığınmacı öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde katılımlarının az olduğu konulara ilişkin bulgular Tablo 10’da verilmiştir.

Tablo 10. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerine Göre Sığınmacı Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersinde Katılımlarının Az Olduğu Konulara İlişkin Bulgular

Katılımı Az Olunan Konular	Katılımcılar	Toplam
Bağımsızlık Sembolleri Haritalar	Ö1,Ö4,Ö9	3
Ölçekler	Ö1,Ö2,Ö4,Ö6,Ö9,Ö11	6
İlk Çağ Medeniyetleri	Ö3,Ö4,Ö5,Ö9	4
Osmanlı Devleti	Ö2,Ö3,Ö4,Ö8,Ö9	5
İnkılâp Tarihi	Ö2,Ö3,Ö4,Ö5,Ö8,Ö9	6
Selçuklu Tarihi	Ö5,Ö8,Ö9	3
Matematik ve Özel Konum	Ö1,Ö2,Ö4,Ö6,Ö9,Ö10	6
Teknolojinin Serüveni	Ö4,Ö7	2
Toplam		35

Araştırmaya katılan öğretmenler sığınmacı öğrencilerin en az katıldığı konular olarak 3’ü bağımsızlık sembolleri haritalar, 6’si ölçekler, 4’ü ilk çağ medeniyetleri 5’i Osmanlı Devleti, 6’si İnkılâp Tarihi, 3’ü Selçuklu Tarihi 6’si matematik ve özel

konum, 2'si teknolojinin serüveni olarak belirtmiştir. Örneğin Ö2: “Haritalar, ölçekler, tarihi konulara katılımları oldukça az” demiş; Ö3: “Osmanlı tarihi, ilk çağ tarihi inkılap tarihi konularına katılımları oldukça azdı” şeklinde görüş bildirmiştir. Ö5:”Türkçeyi bilenler zaten onlar her konuyu öğrenebiliyorlar. Türkçeyi bilmeyenler daha ağır olan konulara ilkçağ medeniyetleri ya da Selçuklu devletinin yaptığı savaşları, matematik ve özel konum ile ilgili konulara katılımları daha az.” şeklinde görüş belirterek sığınmacı öğrencilerin tarih ve coğrafya konularını öğrenmekte isteksiz davrandıklarını bildirmiştir. Ö6: “Hak ve sorumluluklarımız konularını kendileri kullanmadıkları için çok fazla bilmiyorlar ve dikkatlerini çekmedi. Coğrafya ağırlıklı konularda katılımları oldukça az” şeklinde görüş belirterek benzer şekilde coğrafya ve tarih konularını öğrenmekte zorluk yaşadıklarını gözlemlediğini bildirmiştir. Ö7: “Teknolojinin tarihi gelişimi ve coğrafya ile konulara özellikle haritalar da zorlanıyorlar” şeklinde görüş belirterek öğrencilerin haritalar konusunu öğrenmekte sıkıntılar yaşadığını vurgulamıştır. Ö8: Osmanlı devleti, Selçuklu devleti, ilkçağ medeniyetleri, Türk büyükleri ve bilim adamları konularına karşı ilgi minimum düzeyde denilebilir, genel olarak tarihi konularına katılım az oluyor, çünkü bu konuların kendilerini çokta ilgilendirmediğini düşünüyorlar” şeklinde görüş belirterek, sığınmacı öğrencilerin kendi kültürleri ve geçmişleriyle benzer ya da alakalı olan konulara katılımlarının fazla olması gibi; geçmişleri ve kültürleri ile bağlantılı olmayan konularda da isteksiz olduklarını belirtmiştir.

Sığınmacı Öğrencilerin Bulunduğu Sınıflarda Görev Yapan Sosyal Bilgiler Öğretmenlerine Göre Sığınmacı Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersinde Yaşadıkları Sorunların Giderilmesine ve Öğretimin Geliştirilmesine İlişkin Çözüm Önerilerine Yönelik Bulgular

Araştırmanın dördüncü alt problemi “Sığınmacı öğrencilerin bulunduğu sınıflarda görev yapan sosyal bilgiler öğretmenlerine göre sığınmacı öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde yaşadıkları sorunların giderilmesine ve öğretimin geliştirilmesine ilişkin çözüm önerileri nelerdir?” şeklindedir. Bu araştırma sorusu kapsamında “Sığınmacı öğrencilerin bulunduğu sınıflarda görev yapan sosyal bilgiler öğretmenlerinin sığınmacı öğrencilerden beklentileri nelerdir?”, “Sığınmacı öğrencilerin bulunduğu sınıflarda görev yapan sosyal bilgiler öğretmenlerine göre sığınmacı öğrencilerin sosyal bilgiler öğretmenlerine ve öğrencilere olan katkıları nelerdir?” ve “Sığınmacı öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde yaşadıkları sorunların giderilmesine ve

öğretimin geliştirilmesine ilişkin çözüm önerileri nelerdir?” şeklinde 3 adet soru sorulmuştur.

Sığınmacı öğrencilerin bulunduğu sınıflarda görev yapan sosyal bilgiler öğretmenlerinin sığınmacı öğrencilerden beklentilerine ilişkin bulgular Tablo 11’de verilmiştir.

Tablo 11. Sığınmacı Öğrencilerin Bulunduğu Sınıflarda Görev Yapan Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Sığınmacı Öğrencilerden Beklentilerine İlişkin Bulgular

Beklentiler	Katılımcılar	Toplam
Dil Öğrenme	Ö1, Ö5, Ö9	3
Dersi Sevme	Ö1,Ö3,Ö4,Ö5,Ö8,Ö9,Ö10,Ö11	8
İyi Vatandaş Olma	Ö2, Ö7	2
Türk Kültürüne Ön Yargılı Olmama	Ö2	1
İletişime Açık Olma	Ö3, Ö5	2
Topluma Uyum Sağlama	Ö2, Ö3, Ö5, Ö7, Ö9	5
Ders İçi Katılım	Ö6, Ö10	2
Çok Çalışma	Ö6	1
Devamsızlık Yapmama	Ö6, Ö10	2
Toplam		26

Tablo 11 incelendiğinde araştırmaya katılan sığınmacı öğrencilerin bulunduğu sınıflarda görev yapan sosyal bilgiler öğretmenlerinin sığınmacı öğrencilerden beklentilerinin; Türkçeyi öğrenmeleri, sosyal bilgiler dersini sevmeleri, iyi vatandaş olmaları, Türk kültürüne ön yargılı olmamaları, iletişime açık olmaları, topluma uyum sağlamaları, derse katılmaları, çok çalışmaları ve devamsızlık yapmamaları şeklinde olduğu görülmektedir. Örneğin araştırmaya katılan öğretmenlerden Ö1: “Türkçe öğrenip okuma ve anlamalarını hızlandırmaları. Sosyal Bilgiler dersine ilgilerinin artması. Zor durumda kaldıklarında kucak açan bir ülkenin tarihi, kültürel ve toplumsal yapılarını öğrenecekleri en güzel ders olan Sosyal Bilgiler dersini sevmeleri” şeklinde görüş belirtmiş, özellikle Türkçeyi etkin kullanımın sosyal bilgiler ders başarılarını da etkilediğini vurgulamıştır. Ö2: “Kavramları öğrenmeleri. Türkiye Cumhuriyetinin kurallarını bilmeleridir. Türk örf ve adetlerini bilip, saygı duymaları burada yaşamasalar bile yaşadıkları süre zarfında en azından iyi vatandaş gibi davranıp toplumla kaynaşmaları en önemli beklentilerim” şeklinde görüş belirtmiş;Ö5: “Beklentim dil sorunu ve okuduğunu anlama sorunu çözülüp sosyal bilgiler dersini alma imkânları olsa

keşke. Toplumla kolay uyum sağlamaları, bazı sığınmacı öğrencilerle iletişime bile geçemiyorum. İletişime daha açık olmaları ve dersimi severek dinlemeleri, farklı öğrendikleri bilgiler varsa burada onları eleştirebilmelerini bekliyorum” şeklinde görüş belirtirken yine dilin iyileştirilmesini ve iletişimin gelişmesini bir beklenti olarak vurgulamıştır. Ö6 ise “Beklentilerim diğer öğrencilerle aynı sığınmacı öğrencilerden farklı beklentilerim yok. Devamsızlık yapmasınlar dersimde konuları kaçırmassınlar. Konu eksikleri olduğunda bütünlük halinde öğrenemiyorlar bu da ders başarılarını etkiliyor” şeklinde görüş belirterek devamsızlık yapma oranlarını en aza indirmelerinin bir beklenti olduğunu bildirmiştir. Ö7:”Okul ortamına ve Türkiye’ye uyum sağlamaları. İyi bir vatandaş olsunlar, kuralları öğrensinler akademik beklentiden daha öncelikli: Ülkemiz onlara kucak açtı sevsinler sevdirebilelim, tanıtabilelim yeter” derken; Ö10: “Ülkemizi tanımaları, Ülkemizi sevmeleri, amacımız Türk-Afgan dostluğunu aşılacak. İyi vatandaş olsunlar, Dersime daha fazla ilgi duymaları ve katılmalarını bekliyorum” şeklinde görüş bildirmiş; sığınmacı öğrencilerin ülkesi ile ilgili ortak konulara değinilmesini vurgulamıştır. Ö11 ise “Bu ülke ve okulda buldukları süre zarfında sorun çıkarmamalarını iyi vatandaş olmalarını bekliyorum” şeklinde görüş belirterek ülkemizde buldukları süre zarfında sorun çıkarmadan iyi bir vatandaşın taşıması gereken özellikleri taşıyarak yaşamaları gerektiğini bildirmiştir.

Sığınmacı öğrencilerin bulunduğu sınıflarda görev yapan sosyal bilgiler öğretmenlerine göre sığınmacı öğrencilerin sosyal bilgiler öğretmenlerine ve öğrencilere olan katkılarına dair bulgular Tablo 12’de verilmiştir.

Tablo 12. Sığınmacı Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Öğretmenlerine ve Öğrencilere Olan Katkılarına Dair Görüşlere Yönelik Bulgular

Sığınmacı Öğrencilerin Katkısı	Katılımcılar	Toplam
Farklı Kültürleri Tanıma	Ö2,Ö6,Ö8,Ö11	4
Yabancılara Sosyal Bilgiler Öğretimi	Ö2	1
Saygı ve Hoşgörü	Ö3,Ö4,Ö5,Ö10,Ö11	5
Misafirperverlik ve Yardım Sever Olma	Ö9	1
Vatan Sevgi ve Bağlılık	Ö3,Ö8,Ö10,Ö11	4
Empati	Ö6,Ö8	2
Göçün Zorluklarını anlama	Ö8	1
Katkısı Olmadı	Ö1,Ö7	2
Toplam		19

Sığınmacı öğrencilerin sosyal bilgiler öğretmenlerine ve öğrencilere olan katkılarına dair görüşler incelendiğinde öğretmenlerin 9'usu sığınmacı öğrencilerin katkısı olduğunu belirtirken 2'si katkısı olmadığını belirtmiştir. Sığınmacı öğrencilerin katkısı olduğunu düşünen öğretmenler sosyal bilgiler dersinin toplumumuz hakkında bilgi veren bir ders olduğunu belirterek özellikle sığınmacı öğrencilere yaşadıkları toplum hakkında kaynak olduğunu vurgulamıştır. Bu doğrultuda görüş bildiren Ö2: “Farklı kültürlerin tanıtımında ve öğrenilmesini sağladığımda örnek olarak sınıftaki öğrencilere katkısı oldu. Farklı insanlar ve kültürlerin birlikte yaşayabildiklerini kendileri ve bende tecrübe ederek yaşayarak öğrenmiş olduk. Mesleki olarak yabancılara sosyal bilgiler dersi nasıl öğretilir onu deneyimlemiş oldum. Eğitimci olarak kendimi benim için zorda olsa geliştirdiğimi daha doğrusu geliştirdiklerini düşünüyorum” şeklinde görüş belirterek; mesleki olarak sığınmacı öğrencilerin kendisini geliştirdiğini bildirmiştir. Ö8: “Çok şey kattı diyebilirim. Farklı kültürleri tanıma fırsatımız oldu. Ramazan polisi örneğinde olduğu gibidir. Empati yeteneğimiz gelişti. Vatan kaybetmenin ya da vatanımızdaki huzursuzlukların göçlere sebep olacağını ve dünya üzerinde bu durumdan dolayı birçok insanın evlerin terk ettiklerini canlı örnekleri ile görmüş olduk. Bu durum da sosyal bilgiler dersinin konularının aslında hayali değil birebir dünya ve ülkemizin gerçekleri ile dolu olduğunu öğrencilerimizin görmesini sağlamış oldu” şeklinde görüş belirterek farklı kültürleri tanıma ve vatan sevgisi aşılama konularında katkıları olduklarını bildirmiştir. Ö9: “Tabii katkısı oldu kendi öğretmenliğimi sorguluyorum. Nasıl daha etkili olabilirim. Dersimi sevdirebilirim diye. Öğrencilerim ve ben dünya da olan durumlardan haberdar olduk. Yaşadıkları hayatı anlattılar. Aile üyelerinden ölenlerin olduğunu zor günler geçirdiklerini anlattıkça bizler onları daha iyi anladık. Acılarını anlattıkları için paylaşmayı öğrendik ve kaynaşma ortamımız oldu. Anlayışın ve zor da kalanlara yardım etmenin ne güzel bir duygu olduğunu anlamış olduk. Türk misafirperverliğini onlara sınıf içinde en azından göstermiş olduk. Değerler eğitiminin birçok ögesini birebir öğrenmiş ve uygulamış olduk” şeklinde görüş belirterek dünyada yaşanan olaylarla ilgili farkındalık sahibi olmaları ve Türk misafirperverliği gibi birçok değerler eğitimi konuları hakkında uygulama yaptıklarını bildirmiştir.

Katkı sağlamadığını düşünen Ö1 ise: “Hiçbir şey katmadı. Bu öğrencilerden daha kötü öğrencilerimizde var. Sığınmacı öğrencileri açıkçası derse gelip sadece

bedensel olarak duran öğrenciler olarak görüyorum. Sığınmacı öğrencilerin bana ve diğer öğrencilere katkı sağlamaları için iletişime açık olmaları lazım açıkçası onlar iletişime oldukça kapalıdır” şeklinde görüş belirterek sığınmacı öğrencilerin katkı sağlamadıklarını sadece bedensel olarak geldiklerini iletişime geçemediklerini bildirmiştir. Bir diğer katkı sağlamadığını düşünen Ö7 ise: “Hiçbir şey katmadı sadece zamanımızı aldı. Konuşmuyorlar ki ben zorluyorsam bir iki cümle kuruyorlar. Üzülüyorum hallerine sadece gelip gidiyorlar” şeklinde görüş belirterek iletişime geçemediklerini bu konudan dolayı üzüntü duyduğunu bildirmiştir.

Sosyal bilgiler öğretmenlerine göre sığınmacı öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde yaşadıkları sorunların giderilmesine ve öğretimin geliştirilmesine ilişkin çözüm önerilerine ilişkin bulgular Tablo 13’de verilmiştir.

Tablo 13. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Sığınmacı Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersinde Yaşadıkları Sorunların Giderilmesine ve Öğretimin Geliştirilmesine İlişkin Çözüm Önerilerine İlişkin Bulgular

Sorunlara İlişkin Çözüm Önerileri	Katılımcılar	Toplam
Kitap Görselleri Artırılmalı	Ö1, Ö4, Ö8, Ö9	4
Dil Seviyeleri Geliştirilmeli	Ö7, Ö9	2
Öğretmenlere Yabancılara Sosyal Bilgiler Öğretimi Eğitimi (Hizmet İçi Eğitim) Verilmeli	Ö1	1
Göç Aldığımız Ülkelerle Ortak Konular Eklenmeli	Ö2, Ö6, Ö7, Ö10	4
Her İki Dilde Ortak Materyaller Hazırlanmalı	Ö3, Ö4, Ö6, Ö10	4
Birebir Eğitim Verilmeli	Ö1, Ö7	2
Toplam		17

Araştırmaya katılan sığınmacı öğrencilerin bulunduğu sınıflarda görev yapan sosyal bilgiler öğretmenlerinin sığınmacı öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde yaşadıkları sorunların giderilmesine ilişkin çözüm önerileri incelendiğinde; 4’ü kitap görselleri artırılmalı, 2’si dil seviyeleri geliştirilmeli, 1’i sosyal bilgiler öğretmenlerine yabancılara sosyal bilgiler öğretimi eğitimi (hizmet içi eğitim) verilmeli, 4’ü göç aldığımız ülkelerle ortak konular eklenmeli, 4’ü her iki dilde ortak materyaller hazırlanmalı, 2’si birebir eğitim verilmeli şeklinde görüşler belirtmişlerdir. Çözüm önerileri olarak örneğin, Ö1: “Daha çok görsel dayanaklı olsa, biz dilini bilebilsek, aslında bu şekilde dersimiz gayet iyi müfredat olarak sıkıntı yok. Biz öğretmenlere

öğretim yöntem ve teknikleri hakkında seminerler verilmeli nasıl sığınmacı öğrencilere sosyal bilgiler konularını öğretebiliriz diye, yaz tatillerinde kurslar açılmalı ve hafta sonları birebir eğitim verilmeli”Ö6: “Sosyal bilgiler dersine özgü kelime ve kavramların anlamlarının görsel içerikle desteklendiği bir sözlük hazırlanabilir. Tabi ki sözlükte kendi dilleri ile önermelerle de desteklenip hem Türkçe öğretimi hem de dersi ile ilgili bilgiler ön hazırlık şeklinde öğretilir. Ek materyalleri Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde uzman kişilerce hazırlanıp bize yardımcı kaynaklarla desteklenebilir. Konular sığınmacı öğrencilere göre eklenip çıkartılmayabilir ama en azından farklı ülkeler ile ilgili bilgilere verilebilir. Kendi ülkelerinin ve bizim ülkemizin geçmiş ilişkileri sosyal bilgiler dersine ilgi duymalarını sağlayabilir”; Ö9: “Türkçeleri oturmalı. Sınavla okullara yerleştirilmeli. Keşke sığınmacı öğrencilere seviye sınıfları yapabilesek her açıdan daha iyi olacaktır. Dersimle alakalı görsel daha fazla kitaplara eklense daha iyi olur” şeklinde görüşler belirtmişlerdir.

Sığınmacı Öğrenciler ile Yapılan Görüşmelere İlişkin Bulgular

Bu bölümde sığınmacı öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde yaşadıkları sorunları ortaya koymak amacıyla “Sığınmacı öğrencilerin sosyal bilgiler dersinin içeriğini anlamada yaşadıkları sorunlar, sığınmacı öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde ölçme ve değerlendirme sürecinde yaşadıkları sorunlar, sığınmacı öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde yaşadıkları sorunlara ilişkin çözüm önerileri” alt problemlerine ilişkin temalar belirlenmiş ve cevaplar kodlanarak yer almıştır.

Sığınmacı Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersinin İçeriğini Anlamada Yaşadıkları Sorunlara İlişkin Bulgular

Araştırmamızın beşinci alt problemine yönelik olarak sığınmacı öğrenci görüşlerini ortaya çıkarmak için görüşme formunda sığınmacı öğrencilere “Sosyal Bilgiler dersini seviyor musunuz, sevmiyorsanız nedenleri nelerdir, hangi konuları seviyorsunuz, hangi konuları sevmiyorsunuz?” soruları yöneltilmiştir. Sığınmacı öğrencilerin bu soruya verdikleri yanıtlar kodlanarak Tablo 14’de gösterilmiştir.

Tablo 14. Sığınmacı Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersini Sevip Sevmeme Durumuna Yönelik Bulgular

Sınıf	Duygu Durumları	Katılımcılar	Toplam
5. sınıf	Seviyorum	SÖ3,SÖ4,SÖ5,SÖ6, SÖ7,SÖ8,SÖ9,SÖ10	8
	Sevmiyorum	SÖ1,SÖ2,SÖ11	3
6. sınıf	Seviyorum	SÖ1,SÖ4,SÖ7,SÖ8,SÖ9, SÖ10,SÖ11	7
	Sevmiyorum	SÖ2,SÖ3,SÖ5,SÖ6	4
7. sınıf	Seviyorum	SÖ2,SÖ3,SÖ4,SÖ6,SÖ9, SÖ10	6
	Sevmiyorum	SÖ,1,SÖ5,SÖ7,SÖ8,SÖ11	5
8. sınıf	Seviyorum	SÖ1,SÖ3,SÖ4,SÖ5,SÖ6,SÖ7	6
	Sevmiyorum	SÖ8,SÖ9,SÖ10,SÖ11, SÖ2	5

Tablo 14 incelendiğinde araştırmaya katılan 5. Sınıfta öğrenim gören sığınmacı öğrencilerin 8'inin Sosyal Bilgiler dersini sevdiği, 3'ünün sevmediği;6. Sınıfta öğrenim gören sığınmacı öğrencilerinin 7'sinin Sosyal Bilgiler dersini sevdiği, 4'ünün sevmediği; 7. Sınıfta öğrenim gören öğrencilerinin 6'inin Sosyal Bilgiler dersini sevdiği, 5'inin sevmediği; 8. Sınıfta öğrenim gören sığınmacı öğrencilerinin 6'sinin Sosyal Bilgiler dersini sevdiği, 4'ünün sevmediği, 1 öğrencinin ise kararsız kaldığı bilgisi edinilmiştir.

Sosyal Bilgiler dersini sevmediğini ifade eden sığınmacı öğrenciler ezberlemeleri gereken tarihler olduğunu, savaşlara müfredatta çok sıklıkla değinildiğini ve kullanılan yöntem tekniklerin yetersizliğini gerekçe olarak göstermişlerdir. 5. sınıf SÖ:1 "Sevmiyorum. Çünkü zor, tarihleri çok karıştırıyorum. Hangi olay ne zaman olmuştu. Olaylarda geçen devletlerin savaşları hangi devlet hangisi ile savaşmıştı. Bunları öğrenmek zor oluyor." şeklinde görüş bildirerek olaylar ve kronoloji arasındaki bağlantıyı kuramadığından sevmediği vurgulamıştır. 6. sınıf SÖ:3 "Hayır, sevmiyorum. Çünkü anlatım hep yapıyor ve zor geliyor. Dinlerken uykum geliyor nerdeyse" şeklinde görüş belirtirken derste kullanan yöntem ve tekniklerden dolayı sosyal bilgiler dersini sevmediğini belirtmiştir. 8. sınıf SÖ7: "Sevmiyorum. Zor bir ders ve dilim iyi olmadığı için bana daha da zor geliyor." şeklinde ifadeler kullanmışlardır.

Sosyal bilgiler dersini sevdiğini ifade eden bazı öğrenciler ise genel olarak öğretmeni gerekçe göstermiş; bazıları ise bu dersin onlara yeni birtakım konular öğretmesini olumlu görmüştür. Öğrencilerden örneğin 5. Sınıf SÖ6: "Seviyorum.

Çünkü yaşadığım ülke hakkında bilgiler ediniyorum. Tarihi, doğal ve kültürel özelliklerini öğreniyorum.” görüş belirtirken benzer şekilde SÖ11: ”Seviyorum. Çünkü Türk devleti bize kucak açtı ve bende burada bu devlete hayranlık duyup öğrenmek istiyorum sosyal bilgiler dersi de bunu sağlıyor.” şeklinde görüş belirterek yaşadıkları ülkenin tarihi hakkında bilgiler öğrendiklerinden dolayı sosyal bilgiler dersini sevdiklerini belirtmişlerdir. 6. sınıf SÖ10: “Evet, seviyorum hayatımızdaki karşılaştığımız sorunları burada öğrenip çözüyoruz” şeklinde görüş belirterek günlük yaşama paralel bilgiler edindiği için ilgisini çektiğini vurgulamıştır. 7. sınıf SÖ7: “Seviyorum. Öğretmen resim çizdiği için oyunlarla ders anlatıyor.” Şeklinde görüş belirterek derste öğretmenin kullandığı yöntem ve teknikten dolayı dersi sevdiğini belirtmiştir. 7. Sınıf SÖ9: “Seviyorum. Çünkü zorluk yaşayan insanların şimdilerde çalışırsa daha rahat olacağını geçmişten günümüze ilerlemenin biz insanların hayatını kolaylaştıracağı umudunu aşıl原因 bir ders.” şeklinde görüş belirterek sosyal bilgiler dersinin geleceğe dair motive ettiğini vurgulamıştır.

Araştırmamızın beşinci alt problemine yönelik olarak sığınmacı öğrenci görüşlerini ortaya çıkarmak için görüşme formunda sığınmacı öğrencilere “Sosyal Bilgiler dersini anlayabiliyor musunuz, neden anlamıyorsunuz?” sorusu yöneltilmiştir. Sığınmacı öğrencilerin bu soruya verdikleri yanıtlar kodlanarak Tablo 15’te gösterilmiştir.

Tablo 15. Sığınmacı Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersinde İşlenen Konuları Anlayıp Anlamama Durumuna İlişkin Bulgular

Sınıf	Duygu Durumları	Katılımcılar	Toplam
5. sınıf	Anlıyorum	SÖ1,SÖ3,SÖ4,SÖ5, SÖ6, SÖ8, SÖ9, SÖ10	8
	Anlamıyorum	SÖ2	1
	Kararsızım	SÖ7, SÖ11	2
6. sınıf	Anlıyorum	SÖ1, SÖ3, SÖ4, SÖ6, SÖ7,SÖ8, SÖ9, SÖ10,SÖ11	9
	Anlamıyorum	SÖ5	1
	Kararsızım	SÖ2	1
7. sınıf	Anlıyorum	SÖ1,SÖ2,SÖ3,SÖ4,SÖ6, SÖ9,SÖ10,	7
	Anlamıyorum	SÖ11	1
	Kararsızım	SÖ5,SÖ7,SÖ8	3
8. sınıf	Anlıyorum	SÖ4,SÖ5,SÖ6,SÖ9,SÖ10,SÖ11	6
	Anlamıyorum	SÖ1	1
	Kararsızım	SÖ2,SÖ3,SÖ7,SÖ8	4

Tablo 15 incelendiğinde araştırmaya katılan 5. Sınıfta öğrenim gören sığınmacı öğrencilerinin 8'inin sosyal bilgiler dersini anladığı, 1'inin anlamadığı, 2'sinin kararsız kaldığı; 6. Sınıfta öğrenim gören sığınmacı öğrencilerinin 9'unun Sosyal Bilgiler dersini anladığı, 1'inin anlamadığı, 1'nin kararsız kaldığı; 7. Sınıfta öğrenim gören sığınmacı öğrencilerinin 7'sinin Sosyal Bilgiler dersini anladığı, 1'inin anlamadığı, 3'ünün kararsız kaldığı; 8. Sınıfta öğrenim gören sığınmacı öğrencilerinin 6'sinin Sosyal Bilgiler dersini anladığı, 1'inin anlamadığı, 4'ünün kararsız kaldığını belirtmiştir.

Sosyal bilgiler dersine yönelik anlatılan konuları anlamakta yetersiz olduğunu ifade eden sığınmacı öğrenciler bu duruma neden olarak Türkçeyi bilmemelerini göstermişlerdir. Bu doğrultuda görüş belirten 5. sınıfta öğrenim gören sığınmacı öğrenci SÖ2: “Anlayamıyorum. Bir kere anlamını bilmediğim çok fazla kelime var ve bir ülkenin geçmiş ve şimdiki durumlarını öğrenmek kolay değil” benzer şekilde 7. Sınıf öğrencisi SÖ7: “Az anlıyorum çünkü zaten dili zor anlıyorum derste bir konu anlatılırken anlamadığım kelimeler olunca konuyu öğrenemiyorum. Öğretmende hep yazı yazdırıyor yazı yazarak da anlayamıyorum.” şeklinde görüş bildirmiştir.

Sosyal Bilgiler dersini anladığını ifade eden öğrencilerin Türk diline hakim olduklarını ve ilköğretime ülkemizde başladıklarını belirtmişlerdir. SÖ6: “Anlıyorum, güzel farklı bilgiler veren bir ders konuları sıkıcı değil.” 6.sınıf SÖ4: “Evet, anlıyorum. Çünkü çok sevdiğimden sosyal bilgiler dersini öğrenmek istiyorum.” şeklinde görüş belirterek sosyal bilgiler dersinin konularının ilgisini çektiğinden dolayı öğrenmek istediğini belirtmiştir.

Araştırmamızın beşinci alt problemine yönelik olarak sığınmacı öğrencilerin görüşlerini ortaya çıkarmak için görüşme formunda sığınmacı öğrencilere “ Sosyal Bilgiler dersinde hangi konuları seviyorsunuz/ilgi duyuyorsunuz? ” sorusu yöneltilmiştir. Sığınmacı öğrencilerin bu soruya verdikleri yanıtlar kodlanarak Tablo 16'da gösterilmiştir.

Tablo 16. Sığınmacı Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersinde İlgi Duydukları Konular

Sınıf	Sevilen İçerikler	Katılımcılar	Toplam
	Dünya Savaşları	SÖ1	1
	Haklarımız	SÖ1,SÖ2,SÖ3,SÖ4,SÖ7,SÖ8,SÖ9,SÖ10	8
	Bayramlar	SÖ3,SÖ6	2
	İklim ve İklim Olayları	SÖ1	1
	Demokrasi ve Eşitlik	SÖ2,SÖ3	2
	Birey ve Toplum	SÖ3,SÖ10	2
5. sınıf	Kültür Öğelerimiz	SÖ4,SÖ5	2
	İletişim ve Araçları	SÖ3,SÖ10,SÖ11	3
	Ülkeler Arası Köprüler	SÖ3,SÖ7,SÖ8	3
	Sivil Toplum Kuruluşları	SÖ5,SÖ6,SÖ7	3
	Tarihe Yolculuk	SÖ9	1
	Göç	SÖ9	1
	Haklarımız	SÖ1,SÖ2,SÖ4,SÖ5,SÖ10,SÖ11	6
	Bayramlar ve Destanlar	SÖ2,SÖ3,SÖ5,SÖ10	4
	Yeryüzünde Yaşam	SÖ6	1
	Demokrasi ve Eşitlik	SÖ6,SÖ7,SÖ8,SÖ10,SÖ11	5
	Kültür Öğelerimiz	SÖ5,SÖ10	2
6. sınıf	Bilim ve Teknoloji	SÖ8,SÖ9	2
	Ülkeler Arası Köprüler	SÖ6,SÖ7,SÖ10	3
	İslam Tarihi	SÖ1,SÖ4	2
	Meslek	SÖ1	1
	Türk Dünyası	SÖ11	1
	Hikâyeler ve Destanlar	SÖ3, SÖ5	2
	Demokrasi ve Eşitlik	SÖ11	1
7. sınıf	Kültür Öğelerimiz	SÖ1	1
	Bilim ve Teknoloji	SÖ4	1
	Ülkeler Arası Köprüler	SÖ6	1
	Osmanlı Tarihi	SÖ6	1
	Türk Dünyası	SÖ2,SÖ4	2
	Geçmişten Günümüze T.C	SÖ2,SÖ3	2
	İletişim	SÖ2,SÖ3	2
	Göç	SÖ4,SÖ10	2
	Savaşlar	SÖ6,SÖ10,SÖ11	3
	Sevdiğim Konu Yok	SÖ7,SÖ8	2
	Barış ve Antlaşmalar	SÖ1,SÖ2	2
	Atatürk'ün Hayatı	SÖ1,SÖ2,SÖ3,SÖ4,SÖ6,SÖ7,SÖ9,SÖ10,SÖ11	9
	Demokrasi, İnsan Hakları	SÖ4,SÖ9	2
8. sınıf	TBMM'nin Kuruluşu	SÖ4	1

Tablo 16 incelendiğinde araştırmaya katılan sığınmacı öğrencilerin en fazla sevdiği konular olarak 5. Sınıfta 8'i haklarımız, 3'ü iletişim ve araçları, 3'ü ülkeler arası köprüler, 3'ü Sivil Toplum Kuruluşları, 2'si kültür öğelerimiz, 2'si birey ve toplum, demokrasi ve eşitlik, 2'si bayramlar, 1'i iklim olayları, 1'i dünya Savaşları, 1'i tarihe yolculuk, 1'i göç; 6. Sınıf 6'si haklarımız, 5'i demokrasi ve eşitlik, 4'ü bayramlar ve destanlar, 3'ü ülkeler arası köprüler, 2'si kültür öğelerimiz, 2'si bilim ve teknoloji, 2'si İslam tarihi, 1'i yer yüzünde yaşam, 1'i meslekler, 1'i Türk dünyası; 7 sınıf 3'ü savaşlar, 2'si hikayeler ve destanlar, 2'si Türk dünyası, 2'si geçmişten günümüze T.C., 2'si iletişim, 2'si Göç, 1'i demokrasi ve eşitlik, 1'i kültür öğelerimiz, 1'i bilim ve teknoloji, 1'i ülkeler arası köprüler, 1'i Osmanlı tarihi, 2'si sevdiğim konu yok şeklinde; 8. Sınıf 9'u Atatürk'ün hayatı, 2'si barış ve antlaşmalar, 2'si demokrasi ve insan hakları, 1'i eğitim ve yenilikler, 1'i TBMM'nin kuruluşu cevabını vermiştir. Örneğin 5.Sınıf SÖ7: “Küresel bağlantılar, nasıl yaşama hakkını öğreniyoruz. Arap turistlerin Karadeniz bölgesine çok gelmeleri konusu dikkatimi çekti. Karadeniz bölgesinin resimlerini kitaptan beğenerek inceledim. Kâğıdın nasıl yapıldığı konusunu merakla dinledim. Sivil toplum kuruluşları konularını severek dinledim.” diyerek kendi ülkesi ve kültürü ile ilgili olan konulara karşı istekli davrandığını ifade etmiştir. Benzer şekilde SÖ10 ise “Hepsini seviyorum. Birey ve toplum ünitesi, haklarımızı nasıl öğreneceğimiz, çocuk haklarını öğrendim. Bilinçli tüketici, Mezopotamya konusunu sevdim. Fırat ve Dicle nehirlerinin Irak'tan geçen nehirler olduğunu Türkiye ile komşu ülke olduğunu bildiğimden daha çok dikkatimi çekti.” diyerek kendi ülkesiyle ortak olan konuları severek öğrendiğini belirtmiştir. SÖ9: “Tarihe yolculuk konusunu sevdim. Türk tarihini öğrenmek hoşuma gitti. Göçmen çocuklarla ilgilenmek zorunda BM anlaşmasının bu maddesini sevdim çünkü okula gelmeyi seviyorum. Göç ve yoksulluk konularını kolay öğrendim.” diyerek karşılaştıkları sorunları çözme konusunda yardımcı olacak bilgileri ve tarihi konuları daha istekli öğrendiklerini vurgulamışlardır. SÖ11: “İletişim ve teknoloji konularını seviyorum. Doğru bilgiye nasıl ulaşılır konusu dikkatimi çekmişti. Her TV ve internet haberinin doğru olmadığını öğrenmiş oldum. Aile içi iş bölümü konusunu sevdim benim dışımda da Türk arkadaşlarımla aile içi iş bölümü yaptığını öğrenmiş oldum. “şeklinde görüş belirterek hem sosyal bilgiler dersinde Türk kültür ve gelenekleri ile aile yapısı hakkında bilgileri edinmekten hoşlandığını vurgulamıştır.

6.sınıfta öğrenim gören sığınmacı öğrencilerin görüşleri incelendiğinde 5. Sınıf müfredatında olan insan hakları, BM ve ortak kültürel öğeler ile ilgili olan konuları sevdikleri ortaya çıkmıştır. Örneğin SÖ2: “ İnsan hakları konusu çok dikkatimi çekti. Konuyu öğrenince kendimi güvende hissettim. Destan konuları çok hoşuma gitti. Oğuz Kağan Destanı dinlerken kendimi destanın içinde hissettim. ” demiştir. SÖ4: “İnsan hakları, iyi vatandaş yetiştirme konularını sevdim. Özellikle Türk ordusunun Afgan dünya barışına katkı sağlaması konusunu hiç unutamiyorum. Hicret ve Peygamberimizin hayatını anlayıp öğrendim” şeklinde görüş belirterek kendi ülkesi ve T.C.’nin geçmişte kurduğu bağları severek öğrendiğini belirtmiştir. İslam tarihi ile ilgili bilgilerin benzerlerini geldiği ülkede de öğrendiğini bu konuları ilgili dinlediklerini vurgulamışlardır. SÖ9: “Elektronik yüz yıl konularını seviyorum çünkü bana ilginç geliyor. Teknoloji ile ilgili bilgiler öğrenmek beni mutlu ediyor çünkü teknoloji ye karşı aşırı ilgim var” şeklinde görüş belirterek Sosyal Bilgiler dersinin teknoloji ile ilgili bilgiler veren ünitelerini daha hoşlanarak öğrendiklerini belirtmiştir.

7. sınıfta öğrenim gören sığınmacı öğrencilerden SÖ2: “Geçmişten günümüze Türkiye konularını, Köktürkler devletinin tarihi ve iletişim konularını seviyorum.” Şeklinde görüş belirterek tarihi konuları öğrenmeyi sevdiğini vurgulamıştır. Benzer şekilde SÖ10: “1. Dünya Savaşı konusunu ilginç bulduğum için severek öğrendim. Çünkü tarih geçmişten ders alarak geleceğimizi belirler. Büyük devletlerin savaş nedenleri beni bu konuda bilgilendirdiği için dikkatle dinledim. Türkiye Devletinin savaşlardan kazandığı başarılar bana örnek olmuş oldu. Göçmen kuşlar konusunu sevdim. Kendimi ve ailemi göçmen kuşlara benzettim. Yaşadığım şeyleri tekrar görmüş oldum.” demiştir. SÖ11: “1. Dünya Savaşını, Dini ve yönetim şekilleri olarak Türkiye ve İran karşılaştırılması yapıldı bu konuda benim fikirlerimde alındığı için o konuyu sevmiştim” şeklinde görüş belirterek daha önce yaşadığı ülke ve Türkiye Devletinin yönetim şekilleri konusu hakkında bilgisine başvurulduğu için o konuyu severek öğrendiğini vurgulamıştır.

8. sınıf sığınmacı öğrencilerden SÖ1: “Afgan Dostluk anlaşması konusu özellikle dikkatimi çekti. Atatürk’ü seviyorum barışçıl bir lider ve savaşmayı sevmiyordu. Atatürk’ün eğitime ve yenilikler verdiği önemi öğrendikçe takdire ediyorum.” ve benzer şekilde SÖ8’de : “İran’ da Rıza Şah var onun Atatürk ile görüşmesi konusunu sevdim ve Atatürk büyük adam onunla ilgili konuları da

seviyorum.” diyerek Atatürk ve kendi ülkeleri arasında geçen anıları daha ilgili dinlediklerini vurgulamışlardır.

Araştırmamızın beşinci alt problemine yönelik olarak sığınmacı öğrenci görüşlerini ortaya çıkarmak için görüşme formunda sığınmacı öğrencilere ”Sosyal Bilgiler dersinde hangi konuları sevmiyorsunuz?” sorusu yöneltilmiştir. Sığınmacı öğrencilerin bu soruya verdikleri yanıtlar kodlanarak Tablo 17’de gösterilmiştir.

Tablo 17. Sığınmacı Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersinde İlgi Duymadıkları Konular

Sınıf	Sevilen İçerikler	Katılımcılar	Toplam
	Bilim İnsanları ve İcatlar	SÖ1,SÖ2,SÖ3	3
	Üretim ve Dağıtım	SÖ1,SÖ7,SÖ9	3
	İlk Çağ Medeniyetleri	SÖ2,SÖ6,SÖ10,SÖ11	4
5. sınıf	Fiziki Harita ve Yeryüzü Şekilleri	SÖ2,SÖ5,SÖ9,SÖ8	4
	İklim ve Olayları	SÖ4,SÖ5,SÖ9	3
	Bağımsızlık Sembolleri	SÖ8	1
	Araştırma Yöntemleri	SÖ1,SÖ10	2
	Haritalar	SÖ1,SÖ2,SÖ9	3
	Matematik ve Özel Konum	SÖ2,SÖ11	2
	Ülkemizin Kaynakları	SÖ3,SÖ5,SÖ11	3
	Yeryüzünde Yaşam	SÖ3	1
6. sınıf	Elektronik Yüzyıl	SÖ4,SÖ8	2
	Nüfus	SÖ5	1
	İthalat ve İhracat	SÖ5,SÖ10	2
	Sosyal Bilgiler Öğreniyorum	SÖ6	1
	İpek yolunda Türkler	SÖ6	1
	Sanayi	SÖ10	1
	Tarih ve Kronoloji	SÖ1	1
	Haritalar	SÖ2, SÖ4	2
7. sınıf	Yeraltı Kaynakları	SÖ2, SÖ7	2
	Osmanlı Tarihi	SÖ5	1
	Yeryüzü Şekilleri	SÖ6, SÖ7, SÖ8	3
	Nüfus ve Dağılım	SÖ7, SÖ8	2
	Reform ve Rönesans	SÖ7, SÖ8, SÖ9, SÖ10	4
	Atatürk İlkeleri ve Laiklik	SÖ11	1
	Tüm Konuları Seviyorum	SÖ3, SÖ6	2
	Savaşlar	SÖ2.SÖ8.SÖ11	3
	İnkılaplar	SÖ7,SÖ8,SÖ9,SÖ11	4
	Tamamını	SÖ6,SÖ10	2

Tablo 17 incelendiğinde araştırmaya katılan sığınmacı öğrencilerin ilgi duymadığı konular olarak 5. Sınıfta öğrenim gören sığınmacı öğrencilerinden 4’ü ilkçağ medeniyetleri, 4’ü Fiziki harita ve yeryüzü şekilleri, 3’ü bilim insanları ve icatları, 3’ü üretim ve dağıtım, 3’ü iklim olayları, 1’i bağımsızlık sembolleri; 6. Sınıfta öğrenim gören sığınmacı öğrencilerden 3’ü haritalar, 3’ü ülkemizin kaynakları, 2’si araştırma yöntemleri, 2’si matematik ve özel konum, 2’si elektronik yüzyıl, 2’si ithalat ve ihracat, 1’i yeryüzünde yaşam, 1’i nüfus, 1’i sosyal bilgiler öğreniyorum, 1’i ipek yolunda Türkler, 1’i sanayi; 7.sınıfta öğrenim gören sığınmacı öğrencilerin 4’ü reform ve Rönesans, 3’ü yeryüzü şekilleri, 2’si haritalar, 2’si yeraltı kaynakları, 2’si nüfus ve dağılışı, 1’i tarih ve kronoloji, 1’i Atatürk ilkeleri ve laiklik, 2’si ise tüm konular şeklinde cevap vermiştir. Örneğin 5.sınıfta öğrenim gören sığınmacı öğrenci SÖ1: “Bilim ve teknoloji konularını zaman içinde geçirdikleri ilerleme konularını icatları anlamakta zorluk çektim. Üretim ve dağıtımla ilgili konular da zordu nerede neler üretiliyor öğrenmesi zordu” demiş; SÖ3: “Bilim ve teknoloji konusunu, icatları yapan bilim adamlarından kimin ne zaman hangi icadı yaptığını sevedim” şeklinde görüş bildirmiştir. SÖ8: “Göl, plato, vadi ne demek öğrenemedim. Kütüphanedeki fiş konusunu zor öğrendim. Egemenlik, bağımsızlık sembolleri anlamsız geldi ve zor öğrendim” şeklinde görüş belirterek yeryüzü şekilleri ve bağımsızlık sembolleri konularını öğrenirken zorluk yaşadığını bildirmiştir.

6. sınıfta öğrenim gören sığınmacı öğrencilerden SÖ2: “Coğrafya konularını sevmiyorum. Matematik konum ve özel konum arasındaki farkları hiç anlayamadım. Ne gerek varmış ki böyle bir ayırım yapmaya. Bakı mesela sadece adını biliyorum. Konunun detayı hakkında hiçbir fikrim bile yok” şeklinde görüş belirterek coğrafya ve tarih konularını öğrenmekte güçlük yaşadığını vurgulamıştır. SÖ9 ise: “Dünya kıtaları matematik konum konularını anlayamadım. Çünkü ben tembellik yapıyorum o yüzden bu konuları öğrenmekte zorluk çektiğim için zorlandım” benzer şekilde coğrafi konuları öğrenmekte zorluk yaşadığını belirten sığınmacı öğrenci bu durumun kendisinden kaynaklı olduğunu vurgulamıştır. SÖ4: “Sanırım düşününce sevmediğim bir konu yok. Fakat Elektronik yüz yıl ünitesinde ki kök hücre, genom konularını zor öğrendim” şeklinde görüş belirterek genel olarak sosyal bilgiler dersini sevdiğini öğrenmekte zorluk yaşadığı tek konunun elektronik yüzyıl ünitesi içerisinde yer alan fen bilgisi eğitimi ile ilgili olan konu olduğunu vurgulamıştır. SÖ6: “Sosyal Bilgiler öğreniyorum

konusu saçma geldi. İpek yolunda Türkler ezber olduğu için ve anlamını daha çok bilmediğim kelimeler olduğundan öğrenemiyorum” şeklinde görüş belirterek derste ilgi duymadığı konuların genel olarak anlamını bilmediği kavramlardan kaynaklandığını ifade etmiştir.

7. sınıfta öğrenim gören sığınmacı öğrencilerden SÖ:2 “Coğrafya ile aram iyi değil. Yeraltı madenleri nerden hangi maden çıkıyor. Öğrenmekte zorluk çekiyorum.” şeklinde görüş belirterek, yeraltı kaynaklarının bulunduğu ve çıkarıldığı yerler hakkında kargaşa yaşadığı için öğrenmekte zorluk çektiğini vurgulamıştır. SÖ5: “Osmanlı Devleti konuları çok uzun geçmiş bir devleti neden öğreneyim ki hem zor hem de ileride bunu bilmek benim ne işime yarayacak” şeklinde görüş belirterek özellikle Osmanlı tarihi konusuna çok fazla değinildiği için zorluk yaşadığını vurgulamıştır. SÖ7 ve SÖ ise özellikle Reform ve Rönesans dönemi bilim adamları ve sanatçıları öğrenmekte zorluk yaşadıkları için ilgisiz davrandıklarını belirtmişlerdir. Örneğin SÖ8: “Nüfusun dağılışı, Ülkemizin Kaynakları, Yeryüzü Şekilleri, Reform ve Rönesans konularını sevmiyorum.” demiştir.

8.sınıfta öğrenim gören sığınmacı öğrencilerden SÖ1: “İnkılapların yapılışı sırası mesela hangi olay daha önce olmuştur hangi olay daha sonra olmuştur gibi konuların zamanlamasını sevmiyorum.” şeklinde görüş belirterek kronoloji konularının öğrenilmekte zorlandığını belirtmiştir.SÖ2: “İlkeler konusu çok karışık geldiği için sevmедim.” şeklinde görüş belirterek ilkeler konusunun karmaşık geldiği için ilgisini çekmediğini belirtmiştir. SÖ3, SÖ5 ve SÖ8 ise özellikle 1. Dünya Savaşı konusunu sevmediklerini bildirmişlerdir. Örneğin; SÖ8: “1 Dünya Savaşı konusunu sevmедim çünkü çok fazla insan kaybı var. İnkılaplar ve yenilikler konularını sevmедim.” SÖ10: “Birçok konuyu sevmiyorum özellikle Dünya Savaşlarında kimin kiminle ortak cepheleler açtı kim kiminle ortak oldu savaşta hangi devletler saf değiştirdi.” demiştir.

Araştırmamızın beşinci alt problemine yönelik olarak sığınmacı öğrenci görüşlerini ortaya çıkarmak için görüşme formunda sığınmacı öğrencilere “Sosyal bilgiler dersi günlük hayatınızı kolaylaştırmakta mıdır? Hangi konularda kolaylaştırmaktadır? ” sorusu yöneltilmiştir.

Sığınmacı öğrencilerin bu soruya verdikleri yanıtlar kodlanarak Tablo 18’de gösterilmiştir.

Tablo 18. Sığınmacı Öğrencilere Göre Sosyal Bilgiler Dersinin Günlük Hayatlarını Kolaylaştırıp Kolaylaştırmadığına Dair Bulgular

Sınıf	Duygu Durumları	Katılımcılar	Toplam
5. sınıf	Kolaylaştırıyor	SÖ4,SÖ5,SÖ6,SÖ7,SÖ8,SÖ9,SÖ10,SÖ11	8
	Kolaylaştırmıyor	SÖ1, SÖ2, SÖ3	3
6. sınıf	Kolaylaştırıyor	SÖ1,SÖ2,SÖ3,SÖ4,SÖ8	5
	Kolaylaştırmıyor	SÖ5, SÖ6, SÖ7,SÖ9,SÖ10,SÖ11	6
7. sınıf	Kolaylaştırıyor	SÖ2,SÖ3,SÖ4,SÖ5,SÖ9	5
	Kolaylaştırmıyor	SÖ11,SÖ1, SÖ6, SÖ7, SÖ8,SÖ10	6
8. sınıf	Kolaylaştırıyor	SÖ1,SÖ2,SÖ4,SÖ7,SÖ8	5
	Kolaylaştırmıyor	SÖ3,SÖ5,SÖ6,SÖ9,SÖ10,SÖ11	6

Tablo 18 incelendiğinde araştırmaya katılan 5. Sınıf sığınmacı öğrencilerinin 8'i sosyal bilgiler dersinin hayatlarını kolaylaştırdığını, 3'ü ise kolaylaştırmadığını; 6. Sınıf sığınmacı öğrencilerin 5'i işine yaradığı, 6'si işine yaramadığı; 7. Sınıf sığınmacı öğrencilerinin 5'i işine yaradığını, 6'si işine yaramadığı; 8. Sınıf sığınmacı öğrencilerin 5'i işine yaradığını, 6'si işine yaramadığını belirtmiştir.

5. Sınıf öğrencilerinden SÖ7: “Seçimleri öğrendim. Türkiye’de seçimler olacak ve seçimleri için gezen arabaları gördüm. Derste seçme seçilme hakkını öğrenmiştim. Mahallemizde çöplerimiz alınmamıştı bende derste görmüştüm. Mahallelerdeki çöpleri Belediyelerin alması gerekiyormuş. Belediye’ye gitti babam çöplerin alınması için” şeklinde görüş bildirerek sosyal bilgiler dersinin günlük hayatta karşılaştığı sorunların çözümüne ilişkin öneriler verdiğini vurgulamıştır. SÖ8: “Evet yarıyor. Kütüphanede kitapları daha kolay buluyorum artık. Tarihi eserleri karalamamız gerektiğini önemini için tarihi eserlere değer veriyorum” şeklinde görüş belirterek sosyal bilgiler dersinde öğrendikleri bilgileri hayatının birçok aşamasında uyguladığı hakkında görüş bildirmiştir. SÖ9: “Evet yaradı, Hasta olunca internetten bakıyorduk doktora gitmiyorduk internetteki her bilginin doğru olmadığını öğrendim ve aileme de söyledim. Çocukların yaşamak, büyümek, okumak hakkımız olduğunu Türkiye’ de okula gelince daha iyi anladım” belirterek sosyal bilgiler dersinin çocuk hakları ve internetin doğru kullanımı konusunda bilgilendirdiğini ifade etmiştir. SÖ10: “Bilinçli tüketici konusunda haklarımı öğrendim marketten aldığım bir şey bozuk çıkmıştı fişiyle iade ettim ve paramı geri verdiler. Eğitim hakkı var çocukların ama okul saatinde kâğıt topladıklarını

gördüm çalışan çocukların oyun, eğitim hakları engelleniyor. Seçme seçilme hakkı var insanların ama biz vatandaş olmadığımız için bu hakları kullanamadığımızı günlük hayatta karşımıza çıkı” şeklinde görüş belirterek haklarını kullanma konusunda bilinçli bir şekilde davranması gerektiğinin sosyal bilgiler dersi vasıtasıyla öğrendiğini bildirmiştir. Sosyal bilgiler sınavı hakkında görüş bildiren 6. Sınıf öğrencilerinden SÖ1: “Türk insanlarının gelenek göreneklerini biliyorum. Mesela düğünlerden bahsedilmişti dersimizde. Mahallemizde de düğün olduğunda ben derste öğrendiğim şeyleri düğünde izledim. Kendimi farklı hissetmedim sanki buraya aitmişim duygusunu hissedince mutlu oldum ve Türkiye’yi sevdiğim için burada yaşamamı kolaylaştırdığından işime günlük hayatta yarıyor” şeklinde görüş belirterek sosyal bilgiler dersinin toplumla uyumunu kolaylaştırdığı şeklinde görüş bildirmiştir. Sosyal bilgiler sınavı hakkında görüş bildiren 7. Sınıf öğrencilerinden SÖ4: “Yolculuklar Maceraları ile ilgili bir kitabım var. Tarihi bir roman okurken derste ben bu bilgiyi öğrenmişim diyorum. Beni bilgilendiriyor ve diğer öğreneceklerimi de kolaylaştırıyor” ve SÖ5: ‘’ Başka bir derste Mesela Türkçe dersinde sosyal bilgiler dersinde gördüğüm konular çıkıyor. Onları daha kolay öğreniyorum” şeklinde görüş belirterek sosyal bilgiler dersinde öğrendikleri bilgilerin başka derslerde karşılıklarına çıktığını ifade etmişlerdir. 8. Sınıf öğrencilerinden SÖ4: “Evet, Sosyal Bilgiler derdi bana Atatürk’ü tanıttı ve sevmeme sebep oldu günlük hayatta kendime güvenimi getirdi. Hayata daha ümitle bakmama sebep oldu. Atatürk’te çobanlık yaparken okuyup devletini kurtarmış. Bizde devletimize aynı şekilde okuyup faydalı olabiliriz” şeklinde görüş belirterek sosyal bilgiler dersinin geleceğe dair umutla bakmayı öğrettiğini bildirmiştir. SÖ7: “İşime günlük hayatta yaradı mesela derste görmüştük Atatürk’ün kadınlara verdiği haklar eğitim hakkı ve erkeklerle birlikte okulda karma okuyoruz. Bu açıdan işime yaradığını gördüm” şeklinde görüş belirterek cinsiyet konusunda eşit olduklarını belirtmiştir.

Araştırmamızın beşinci alt problemine yönelik olarak sığınmacı öğrenci görüşlerini ortaya çıkarmak için görüşme formunda sığınmacı öğrencilere “Kendi ülkenizde sosyal bilgiler dersine benzeyen dersleriniz var mıydı? Var ise benzer ya da farklı yönleri nelerdir?” sorusu yöneltilmiştir. Sığınmacı öğrencilerin bu soruya verdikleri yanıtlar kodlanarak Tablo 19’da gösterilmiştir.

Tablo 19. Sığınmacı Öğrencilerin Kendi Ülkelerinde Sosyal Bilgiler Dersine Benzeyen Derslerin Olup Olmama Durum

Sınıf	Duygu Durumları	Katılımcılar	Toplam
5. sınıf	Vardı	SÖ1,SÖ2,SÖ5,SÖ6,SÖ9	5
	Yoktu	-	-
	Bilmiyorum	SÖ3, SÖ4, SÖ7, SÖ8, SÖ10, SÖ11	6
6. sınıf	Vardı	SÖ2,SÖ3,SÖ5,SÖ6,SÖ9,SÖ10	6
	Yoktu	-	-
	Bilmiyorum	SÖ1, SÖ4, SÖ7, SÖ8.SÖ11	5
7. sınıf	Vardı	SÖ1,SÖ4,SÖ5,SÖ7,SÖ8,SÖ9,SÖ11	7
	Yoktu	SÖ2,SÖ3	2
	Bilmiyorum	SÖ6,SÖ10	2
8. sınıf	Vardı	SÖ1,SÖ3,SÖ5,SÖ6,SÖ7,SÖ8,SÖ9	7
	Yoktu	SÖ10,SÖ11	2
	Bilmiyorum	SÖ2,SÖ4	2

Tablo 19 incelendiğinde ülkelerinde sosyal bilgiler dersine eş değer derslerin benzer yönleri ve farklı yönleri olup olmadığına dair sığınmacı öğrenci görüşleri incelendiği zaman araştırmaya katılan 5. Sınıf sığınmacı öğrencilerinin 5'i vardı, 6'si bilmiyorum; 6. Sınıf sığınmacı öğrencilerinden 6'si vardı, 5'si bilmiyorum; 7.öğrencilerinden 7'si vardı, 2'si yoktu, 2'si bilmiyorum; 8. Sınıf sığınmacı öğrencilerinden 7'si vardı, 2'si yoktu, 2'si bilmiyorum şeklinde bildirmişlerdir.

Sosyal bilgiler dersi ile benzerlikleri ve farklılıkları hakkında görüş bildiren 6. Sınıf öğrencilerinden SÖ3: “Var, tek fark sosyal bilgiler dersinde Türkiye ile ilgili her şey anlatılıyor. Bizde de Afgan tarihi ile ilgili şeyler anlatılıyor. Farkı orda tarih ve coğrafya dersi ayrı ayrı işleniyor” şeklinde bilgi vererek sosyal bilgiler dersi gibi bütün şeklinde değil ayrı şekilde gördükleri bilgisi edinilmiştir. SÖ5: “Var yalnız tarih ve coğrafya ayrı dersler olarak görüyoruz. Bizde peygamberimizin hayatı daha ayrıntılı olarak görüyoruz. Burada öyle değil daha yüzeysel anlatılıyor” şeklinde bilgi vererek İslam tarihi konusunda daha detaylı bilgiler edindiği konusunda görüş bildirmiştir. SÖ7: “İlk kez okulda Türkiye’de gittim. Savaştan dolayı orada okula gidemedim” şeklinde görüş belirterek ilk kez Türkiye’de okula geldiğini bu yüzden bilgi sahibi olamadığını belirtmiştir. Sosyal bilgiler dersi ile benzerlikleri ve farklılıkları hakkında görüş bildiren 7. sınıf öğrencilerinden SÖ9: “Benzer derslerimiz var orda Osmanlı Devleti ile ilgili

benzer bilgileri okumuştuk” ve SÖ11: “ Benzer derslerimiz var orda Osmanlı Devleti ve yönetim şekilleri ile ilgili benzer bilgileri okumuştuk” şeklinde görüş belirterek Osmanlı Tarihi konusunda benzer bilgileri öğrendikleri bilgisi edinilmiştir.SÖ1:“Benzer derslerimiz var orda dil farklı ve Afgan tarihi anlatılıyor. Burada da Türkiye tarihi anlatılıyor. Dede Korkut Hikâyelerini Afganistan’da da görmüştük Türkiye’de de gördük. Ortak aklıma gelen tek bu konu var şuanda” şeklinde görüş bildirerek tarihi anekdotlar konusunda ortak bilgiler öğrendikleri bilgisi edinilmiştir. SÖ6: “Var Tarih ve Coğrafya dersi ayrı ayrı. Fark var 1. Dünya Savaşında Osmanlı yoktu denmişti ama var olduğunu burada öğrendim” şeklinde görüş belirterek Osmanlı devleti ile ilgili farklı bilgi öğrendiğini belirtmiştir.

Sığınmacı Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersinde Ölçme ve Değerlendirme Sürecinde Yaşadıkları Sorunlara İlişkin Bulgular

Araştırmamızın altıncı alt problemine yönelik olarak sığınmacı öğrenci görüşlerini ortaya çıkarmak için görüşme formunda sığınmacı öğrencilere “Sosyal bilgiler sınavlarında zorlanıyor musunuz? Sınavlar nasıl olsa zorlanmazsınız?” sorusu yöneltilmiştir. Sığınmacı öğrencilerin bu soruya verdikleri yanıtlar kodlanarak Tablo 20’de gösterilmiştir.

Tablo 20. Sığınmacı Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Sınavlarında Zorlanıp Zorlanmadıklarına İlişkin Bulgular

Sınıf	Duygu Durumları	Katılımcılar	Toplam
5. sınıf	Zorlanmıyorum	SÖ3,SÖ4,SÖ5,SÖ6,SÖ8,SÖ10	6
	Zorlanıyorum	SÖ1, SÖ2, SÖ7, SÖ9	4
	Kararsızım	SÖ11	1
6. sınıf	Zorlanmıyorum	SÖ1,SÖ4,SÖ8,SÖ9,SÖ7, SÖ10,SÖ11	7
	Zorlanıyorum	SÖ2, SÖ3, SÖ5,	3
	Kararsızım	SÖ7	1
7. sınıf	Zorlanmıyorum	SÖ5, SÖ7, SÖ8, SÖ9, SÖ10, SÖ11	6
	Zorlanıyorum	SÖ1,SÖ2,SÖ3,SÖ4,SÖ6	5
	Kararsızım	-	-
8. sınıf	Zorlanmıyorum	SÖ2,SÖ4,SÖ5,SÖ6,SÖ7	5
	Zorlanıyorum	SÖ1,SÖ3,SÖ8,SÖ9,SÖ10,SÖ11	6
	Kararsızım	-	-

Tablo 20 incelendiğinde araştırmaya katılan 5. Sınıf öğrencilerinin 6'si Sosyal Bilgiler dersinin sınavlarını yapabildiği, 4'ü yapamadığını, 1'i kararsız kaldığı 6. sınıf öğrencilerinin 7'si Sosyal Bilgiler dersinin sınavlarını yapabildiği, 3'ü yapamadığı, 1'i kararsız kaldığı 7. Sınıf öğrencilerinin 5'i Sosyal Bilgiler dersin sınavlarını yapabildiği, 6'si yapabildiği, 8. Sınıf öğrencilerinin 5'i Sosyal Bilgiler dersini sınavını yapabildiği, 6'si yapamadığı bilgisi edinilmiştir.

Sosyal bilgiler sınavı hakkında görüş bildiren 5. Sınıf öğrencilerinden SÖ1: “Öğretmenim soruları kolay sorsa yapabilirdim. Daha çok kelime anlamlarını bilsem sınavları yapardım. Sınavda anlamını bilmediğim kelimeler karşıma çok çıkıyor bilsem bile yapamıyorum” şeklinde belirterek sınavların düzeylerinin üstünde olduğu hakkında bilgi vermiştir. SÖ2: “Yapamıyorum. Sevsem, ilgimi çekse ve kolay olsa yapardım. Sınavları yapabilmek için çabalamıyorum” şeklinde belirterek sosyal bilgiler dersini sevmediğinden dolayı sınavları yapamadığını bildirmiştir. Sosyal bilgiler sınavı hakkında görüş bildiren 6. Sınıf öğrencilerinden SÖ2: “Yapamıyorum. Ders zor sınavları da zor oluyor. Sözlü şekilde sınavlar yapılırsa yapabilirdim” şeklinde görüş belirterek sınavların farklı yöntemler kullanılması gerektiği hakkında bilgi vermiştir. SÖ3: “Hayır yapamıyorum. Birkaç konu dışında zor geliyor. Sevmediğimden vakit ayırmıyorum ve derste düşük not alıyorum. Sevsem belki yapabilirdim” şeklinde görüş belirterek derse olan ilgilerinin sınava karşı tutumlarını etkilediği hakkında bilgi vermiştir. SÖ6: “Yapabiliyorum. Farsça olsa daha iyi yapıp yüksek not alırdım” diye söyleyerek dil yetersizliğinin sınav notlarını etkilediği hakkında bilgi vermiştir. Sosyal bilgiler sınavı hakkında görüş bildiren 7. Sınıf öğrencilerinden SÖ4: “Yapıyorum. Görsel sorular da olsa daha iyi olurdu” şeklinde görüş belirterek soruların görsel materyallerle desteklenmesi yönünde görüş bildirmiştir. Yine bu görüşe paralel olarak diğer sığınmacı öğrenci görüşü ise SÖ5: “Yapamıyorum. Görsel ve eşleştirmeli sorular olsa daha iyi olurdu”, SÖ6: “Yapabiliyorum. Elektronik olarak sınavlar yapılırsa daha anlamlı olurdu” gibi ifadelerle öğrenciler sınav yöntemlerinin değiştirilmesini ifade etmişlerdir. Sosyal bilgiler sınavı hakkında görüş bildiren 8. Sınıf öğrencilerinden SÖ9: “Yapamıyorum çünkü hep ezber yorum yok yorum olsa keşke o zaman yapabilirim” şeklinde görüş belirterek sınavların sadece bilgi ölçme yeteneğini değil yorum yeteneğini de geliştirmesi gerektiğini belirtmiştir.

Sığınmacı Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersinde Yaşadıkları Sorunlara İlişkin Çözüm Önerilerine Yönelik Bulgular

Araştırmamızın yedinci alt problemine yönelik olarak sığınmacı öğrenci görüşlerini ortaya çıkarmak için görüşme formunda sığınmacı öğrencilere “Sosyal Bilgiler dersi senin için nasıl olsa anlamlı olurdu?” sorusu yöneltilmiştir. Sığınmacı öğrencilerin bu soruya verdikleri yanıtlar kodlanarak Tablo 21’de gösterilmiştir.

Tablo 21. Sığınmacı Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersinde Yaşadıkları Sorunlara İlişkin Çözüm Önerilerine Yönelik Bulgular

Sınıf	Sevilen İçerikler	Katılımcılar	Toplam
	Kendi Dilimde Olmalı	SÖ1, SÖ2	2
	Farklı Yöntemler Kullanılmalı	SÖ1, SÖ6	2
	Sınavlar Kolay Olmalı	SÖ1, SÖ2	2
5. sınıf	Kavram Anlamları Öğrenilmeli	SÖ1, SÖ7	2
	Teknoloji Derste Kullanılmalı	SÖ2, SÖ3, SÖ10	3
	Materyal Görselleri Artırılmalı	SÖ3, SÖ4, SÖ7, SÖ9	4
	Etkinlik Yapılmalı	SÖ3	1
	Ülkelerine Ait Bilgiler Verilmeli	SÖ4, SÖ11	2
	Kendi Dilimde Olmalı	SÖ1, SÖ5	2
	Farklı Yöntemler Kullanılmalı	SÖ10	1
	Teknolojiyi Derste Kullanılmalı	SÖ2, SÖ7, SÖ8, SÖ10, SÖ11	5
	Materyal Görselleri Artırılmalı	SÖ5, SÖ6	2
	Etkinlik Yapılmalı	SÖ4	1
6. sınıf	Tarih ve Coğrafya Ayrı Olmalı	SÖ3	1
	Kendi Dilimde Olmalı	SÖ5, SÖ6	2
	Farklı Yöntemler Kullanılmalı	SÖ4, SÖ7, SÖ10	3
7. sınıf	Kavram Anlamlarını Öğrenilmeli	SÖ5	1
	Teknolojiyi Derste Kullanılmalı	SÖ6, SÖ8, SÖ9, SÖ7	4
	Materyal Görselleri Artırılmalı	SÖ7	1
	Müze Gezileri Yapılmalı	SÖ2	1
	Tarih ve Coğrafya Ayrı Olmalı	SÖ3	1
	Kendi Dilimde Olmalı	SÖ1, SÖ4, SÖ6, SÖ11	4
	Farklı Yöntemler Kullanılmalı	SÖ5	1
	Teknolojiyi Derste Kullanılmalı	SÖ7, SÖ9	2
8. sınıf	Materyal Görselleri Artırılmalı	SÖ8	1
	Etkinlik Yapılmalı	SÖ2	1
	Tarih ve Coğrafya Ayrı Olmalı	SÖ9	1

Tablo 21 incelendiği zaman 5. Sınıfta öğrenim gören sığınmacı öğrencilerden 2'si kendi dilimde olmalı, 2'si Farklı Yöntemler Kullanılmalı, 2'si Sınavlar Kolay Olmalı, 2'si Kavram Anlamları Öğrenilmeli, 3'ü Teknoloji Derste Kullanılmalı, 4'ü Materyal Görselleri Artırılmalı, 1'i Etkinlik Yapılmalı, 2'si Ülkelerine Ait Bilgiler Verilmeli, 2'si; 6. Sınıfta öğrenim gören sığınmacı öğrencilerden 2'si Kendi Dilimde Olmalı, 1'i Farklı Yöntemler Kullanılmalı, 5'i Teknolojiyi Derste Kullanılmalı, 2'si Materyal Görselleri Artırılmalı, 1'i Etkinlik Yapılmalı, 1'i Tarih ve Coğrafya Ayrı Olmalı 7. Sınıfta öğrenim gören sığınmacı öğrencilerden 2'si Kendi Dilimde Olmalı, 3'ü Farklı Yöntemler Kullanılmalı, 1'i Kavram Anlamlarını Öğrenilmeli, 4 ü Teknolojiyi Derste Kullanılmalı, 1'i Materyal Görselleri Artırılmalı, 1'i Müze Gezileri Yapılmalı, 1'i Tarih ve Coğrafya Ayrı Olmalı 8. sınıfta öğrenim gören sığınmacı öğrencilerden 4'ü Kendi Dilimde Olmalı, 1'i Farklı Yöntemler Kullanılmalı, 2'si Teknolojiyi Derste Kullanılmalı, 1'i Materyal Görselleri Artırılmalı, 1'i Etkinlik Yapılmalı, 1'i Tarih ve Coğrafya Ayrı Olmalı yanıtını vermişlerdir.

5. sınıf SÖ4: “Resimler, videolar daha fazla olsa oyunlarla öğresek sadece öğretmen anlatmasa daha anlamlı olurdu. Bizim ülkemizin özelliklerinden de bahsedilse iyi olurdu” şeklinde görüş belirterek görsel olarak daha fazla desteklenmesi gerektiği hakkında bilgi vermiştir. SÖ5: “Bu şekilde benim için anlamlı, seviyorum bu halini başka şekilde olsa sevmeyebilirdim belki” şeklinde görüş belirterek dersin bu şekilde anlamlı olduğu hakkında bilgi vermiştir. SÖ6: “Hep deftere yazı yazıyoruz. Keşke yazı daha az yazsak yazarak öğrenemiyorum. Tarih konuları daha az olsa benim için daha anlamlı olurdu” şeklinde görüş belirterek tarih dersinin konularının azalması ve yazarak ders işlenmesi daha anlamlı olacağı hakkında görüş bildirmişlerdir. SÖ11: “Ben Türk kültür tarihini öğrenirken keşke kendi ülkemizin tarih ve kültürü hakkında da bilgiler öğreneceğim bölümler olsa sosyal bilgiler dersi benim için daha anlamlı olurdu” şeklinde görüş belirterek kendi ülkelerine ait bilgilerinde ders kitabına dâhil edilmesinin anlamlı olacağı bilgisi edinilmiştir.

Sosyal bilgiler dersinin daha anlamlı olmasına dair 6. sınıf sığınmacı öğrenci görüşleri incelendiği zaman araştırmaya katılan 9 öğrencinin farklı fikirler sunduğu 2 öğrencinin ise bu haliyle anlamlı olduğu bilgisi edinilmiştir. SÖ1: “Bu şekilde gayet anlamlı zaten çok sevdiğim bir ders değişmesini istemem” şeklinde görüş belirtmiştir.

SÖ2: “Müze gezileri yapsak ve dersleri hep sınıfta görmesek. Mesela tarihi eserler konusunu işlerken bir tarihi eser yerde görerek öğrenecek daha iyi olurdu” şeklinde görüş belirterek dersin işleniş ortamının çeşitlendirmesi gerektiği hakkında bilgi vermiştir. SÖ4: “Daha çok oyunlar ya da şarkılarla eğlenerek öğrenecek daha anlamlı olurdu şeklinde görüş belirterek ders için yöntem ve tekniklerin çeşitlendirilmesi gerektiği hakkında görüş bildirmiştir. SÖ8: “Akıllı tahtayı daha çok daha fazla kullanırsa daha iyi olur. Elektronik Yüz Yıl konusunu zordu farklı materyaller getirerek bu konuyu görselleştire bilenebilirdi. Osmanlı tarihi konuları çok uzun kısıtlatabilirdi” şeklinde görüş belirterek tarih konularının kısaldığında konuların daha anlamlı olacağı hakkında görüş belirtmiştir.

Sosyal bilgiler dersinin daha anlamlı olmasına dair 7. sınıf sığınmacı öğrenci görüşleri incelendiği zaman araştırmaya katılan 10 öğrencinin farklı fikirler sunduğu 1 öğrencinin ise bu haliyle anlamlı olduğu bilgisi edinilmiştir. SÖ2: “Bu halini çok seviyorum. Sömürgecilik yüzünden Suriye ve Afrika devletlerine olanlara üzülyorum. ABD bu şekilde birçok insanın canını yakıyor. Bunlarla ilgili daha fazla video izlersek gerçekleri görmüş olursak dersimiz daha da anlamlı hale gelirdi” şeklinde görüş belirterek dersin gerçek olaylarla bağlantısının daha fazla olması gerektiği hakkında bilgi vermiştir. SÖ3: “Tarih ve coğrafya konuları ayrı ayrı ders olarak işlense benim için daha iyi çünkü tek bir tarih dersi diyelim bölünmeden daha bütün olarak daha çok konu öğrenerek sosyal bilgiler dersi olsa anlamlı olurdu” şeklinde görüş belirterek sosyal bilgiler dersi içinde yer alan tarih ve coğrafya konularının ayrı birer ders haline getirilmesinin daha anlamlı olacağı hakkında görüş belirtmiştir.

Sosyal bilgiler dersinin daha anlamlı olmasına dair 8. sınıf sığınmacı öğrenci görüşleri incelendiği zaman araştırmaya katılan 9 öğrencinin farklı fikirler sunduğu 2 öğrencinin ise bu haliyle anlamlı olduğu bilgisi edinilmiştir. SÖ3: “Anlayabilsem severdim. Şuan sadece dersi ve konuları benimsemeye çalışıyorum. Keşke bu dersle alakalı adaptasyon süreci için ön alıştırma verilse daha anlamlı olurdu” şeklinde görüş belirterek sosyal bilgiler dersi ile ilgili okula başlamadan ön bilgilendirme yapılsa daha anlamlı olacağı hakkında bilgi vermiştir. SÖ5: “Bence bu şekilde çok anlamlı belki biraz daha derste canlandırma, gezi vs. yapsak daha anlam katardı. Ders saati artsa Sosyal Bilgiler dersini daha uzun işlesecek daha anlamlı olurdu” şeklinde görüş belirterek sosyal bilgiler ders saatinin artırılması konusunda fikir belirtmiştir. SÖ10: “Birden çok şey öğreniyoruz. Yavaş yavaş öğrenecek daha iyi olurdu” şeklinde görüş belirterek

sosyal bilgiler dersinde bilgi olarak fazla yükleme yapıldığını bu durumun azaltılmasının daha anlamı olacağı hakkında bilgi vermiştir.

BÖLÜM V

TARTIŞMA

Sığınmacı öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde yaşadıkları sorunlar hem sığınmacı öğrenciler hem de sosyal bilgiler öğretmenlerinin gözlemlerinden yola çıkılarak incelenmiş ve elde edilen veriler çalışmanın bulgular kısmında değerlendirilmiştir. Çalışmanın bu bölümünde ise bulgulardan hareket edilerek sonuçlar verilecek ve sonuçlar hem çalışma içerisindeki diğer bulgularla hem de yapılan diğer çalışmaların sonuçlarıyla karşılaştırılarak tartışılacaktır. Araştırmamız “Sığınmacı öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde yaşadıkları sorunlar nelerdir?” ana problemi çerçevesinde yedi alt problemten oluşmaktadır. Bu alt problemlere dayalı sonuçlar ve tartışmalar sırasıyla verilmiştir.

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerine Göre Sığınmacı Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersinde Yaşadıkları Sorunlar

Araştırmanın birinci alt problemi “Sosyal bilgiler öğretmenlerine göre sığınmacı öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde uygulanan ölçme ve değerlendirme sürecinde yaşadıkları sorunlar nelerdir?” şeklindedir. Bu alt probleme yönelik görüşmelerde öğretmenlere öncelikle “Sosyal bilgiler dersinde sığınmacı öğrencilerin ilgisi ve akademik başarısı nasıldır?” sorusu yöneltilmiştir. Çoğunlukla sosyal bilgiler öğretmenleri sığınmacı öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde ilgisiz ve başarısız olduklarını ifade etmişlerdir. Sığınmacı öğrencilerin sosyal bilgiler dersine yönelik ilgilerinin ve akademik başarılarının yetersiz olduğunu ifade eden sosyal bilgiler öğretmenleri, sığınmacı öğrencilerin Türkçeyi yeterli seviyede bilmediklerinden dolayı anlamada ve ifade etmede yaşadıkları sorunların, onların derse ilgisini ve katılımını etkilediğini; dolayısıyla bu durumun öğrencilerin akademik başarılarının düşük olmasının nedeni olduğunu vurgulamışlardır. Sığınmacı öğrencilerin dil bilseler dahi sosyal bilgiler dersine özgü kavramların anlamlarını bilmediklerinden dolayı zorluk yaşadıkları düşünülmektedir. Sığınmacı öğrencilerin dillerinin yetersiz düzeyde olması derse karşı olan ilgilerinin de düşük olması sonucunu doğurmuştur. Dil sorununun en önemli sorunlardan biri olduğu benzer çalışmalarda da vurgulanmıştır (Kardeş ve Akman, 2018; Özer, Komşuoğlu ve Ateşok, 2016; Polat, 2012; Sarıtaş, Şahin ve Çatalbaş, 2016) Polat (2012)’in “Türkiye’de öğrenim gören yabancı uyruklu ilköğretim

öğrencilerinin karşılaştıkları sorunlar ve çözüm önerileri” adlı çalışmasında öğrencilerin Türkçeyi anlamada zorluk yaşadıklarını bu nedenle ödev ve sorumluluklarını yerine getiremediklerini gözlemlemiştir. Benzer şekilde Kardeş ve Akman (2018)’ in “Suriyeli Mültecilerin Eğitimine Yönelik Öğretmen Görüşlerini” belirlemeye çalıştığı araştırmanın sonucunda da Suriyeli çocukların Türkçeyi öğrenme ve okula uyumla ilgili sorunlarının öncelik taşıdığı, öğretmenlerin sınıfta çocuklara dil bilmedikleri için yönerge vermekte zorlandıklarını ve çocukların dersin başında dikkatle dinlemelerine rağmen daha sonra dersi ve etkinliği anlamadıkları için derse ilgilerini kaybettiklerini ifade etmişlerdir. Dil sorunu okullarda sığınmacı öğrencilerin yaşadıkları en önemli sorundur. Sığınmacı öğrenciler herhangi bir hazırlık süreci geçirmeden ve dil sorunları çözülmeyen okula başladıklarında, hem sosyal hem de akademik açıdan sorunlar yaşamaktadırlar. Öğrenciler dil öğrenene kadar dersleri anlamadıkları için okulun akademik anlamda bir katkısı onlara olamamakta, öğrenciler derste anlatılanları anlayamamakta, neticede sahip oldukları potansiyeli açığa çıkarmalarını bu durum engellemekte ve akademik olarak geri kalmalarına neden olmaktadır.

Araştırmamızın birinci alt problemine yönelik olarak sosyal bilgiler öğretmenlerine ikinci olarak “Sığınmacı öğrencilerin akademik başarılarını ölçerken farklı ölçek ya da testler hazırlıyor musunuz?” sorusu yöneltilmiştir. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin genel olarak sığınmacı öğrenciler için Türk öğrencilerden farklı, özel bir ölçek hazırlamadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Bu duruma gerekçe olarak öğretmenler sınıfların genel olarak kalabalıklığını, ders yüklerini ve zamanlarının yetersizliğini göstermişlerdir. Öğretmenler sığınmacı öğrencilerin sınıf geçme durumlarının öğretmenlerin verdikleri fazla notlar neticesinde olduğunu vurgulayıp; sığınmacı öğrenciler için farklı bir ölçme aracına ihtiyaç duymamıştır. Erdem (2017)’in “Sınıfta sığınmacı öğrenciler bulunan sınıf öğretmenlerinin yaşadıkları öğretimsel sorunlar ve çözümüne dair öneriler” adlı çalışmasında da benzer sonuçlar ile karşılaşılmıştır. Bu araştırmada da öğretmenlerin ölçme değerlendirme konusunda nesnel bir yöntem geliştiremedikleri görülmüştür.

Araştırmanın ikinci alt problemi “Sosyal bilgiler öğretmenlerine göre sığınmacı öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde kullanılan öğretim yöntem ve stratejilerine ilişkin yaşadıkları sorunlar nelerdir?” şeklindedir. Bu alt probleme yönelik sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerini ortaya koymak amacıyla görüşme formunda; sosyal bilgiler dersinde öğretmenlerin sığınmacı öğrencilere eğer varsa farklı yaklaşma durumlarını

belirleyebilmek için bir soru, sosyal bilgiler öğretmenlerinin sığınmacı öğrencilere yönelik özel bir öğretim stratejisi uygulama durumlarını tespit etmek için bir soru, sığınmacı öğrencilerin ders içi uygulanan stratejiler karşısında sorun yaşayıp yaşamadıklarının tespiti için bir soru olmak üzere toplam 3 soru sorulmuştur. Yapılan görüşmeler neticesinde, katılımcıların büyük çoğunluğunun sığınmacı öğrencilere farklı davrandıkları; öğretmenlerin genel olarak sığınmacı öğrencilere dil bilmediklerinden dolayı farklı yaklaştıkları, toplumsal kaynaşma sağlama konusunda destek oldukları, derste anlamadıkları konuda sürekli tekrarlar yaptıkları, onlara daha çok anlayışlı ve toleranslı davrandıkları, ders içi görevlendirmelerde sığınmacı öğrencilerin derse katılımını sağlamak için tahtaya kaldırdıkları, tarih ve coğrafyaya ait konuların öğretiminde, milli ve manevi konuların vurgulanmasında, savaş ve göç gibi konuları anlatırken daha hassas davrandıkları sonucuna ulaşılmıştır. Sığınmacı öğrencilere aslında sosyal bilgiler dersi öğretilirken aynı zamanda dil eğitimi verilmiştir. Sonuçlara göre, öğretmenler sığınmacı öğrencilere karşı daha hassas davranmış, onları üzecek konular üzerinde fazla durmamış ve ders içi etkinliklere katılmalarını sağlamak için çaba sarf etmiştir. Erdem (2017)'in çalışmasında da benzer şekilde öğretmenlerin sığınmacı öğrenciler ile yaşadıkları öğretimsel sorunlarının başında dil sorunu olduğu için özellikle bu sorundan dolayı öğrencilere farklı davranıldığı sonucuyla karşılaşılmıştır. Zayimoğlu Öztürk (2018)'ün çalışmasında da sosyal bilgiler öğretmenlerinin, sığınmacı öğrencilerin eğitim öğretim sürecinde karşılaştıkları en önemli sorunu “dil sorunu” olarak gördüğünü; bu nedenle dersi anlamama, uyum vb. sorunların da temelinde dil sorununun olduğunu düşündüklerini vurgulamıştır. Ayrıca Mercan Uzun ve Bütün (2016) tarafından okul öncesi eğitim kurumlarındaki sığınmacı çocuklarla ilgili yapılan araştırmada, Suriyeli sığınmacı çocukların, buldukları eğitim kurumlarına uyum sağlamakta ciddi güçlükler yaşadıklarını ortaya koymuştur. Araştırmada en önemli nokta çocukların Türkçe bilmemeleri nedeniyle ciddi sorunlar yaşadıklarıdır. Çocuklar Türkçe bilmedikleri için hem öğretmenleri ile hem de akranları ile iletişim kuramamaktadırlar. Bu nedenle de sosyalleşememekte ve grubun dışında kalmaktadırlar.

Araştırmanın üçüncü alt problemi “Sosyal Bilgiler öğretmenlerine göre sığınmacı öğrencilerin sosyal bilgiler dersinin içeriğini anlamada yaşadıkları sorunlar nelerdir?” şeklindedir. Bu alt probleme yönelik görüşmelerde öğretmenlere öncelikle “İşlediğiniz hangi konulara sığınmacı öğrencilerinizin katılımı daha fazla ya da daha az

oluyor?” sorusu yöneltilmiştir. İnsan hakları ve çocuk hakları, nevrüz bayramı ve dini bayramlar, iletişim, demokrasi, UNİCEF ve BM, Göç, tarihi eserler, yönetim şekilleri ve Osmanlıca kelimeleri telaffuz konularına katılımlarının fazla olduğunu ifade etmişlerdir. Katılımcı öğretmenlerin büyük çoğunluğunu sığınmacı öğrencilerin kendi ülkeleriyle ilgili olan konularda daha dikkatli ve istekli davrandıklarını fark ettiklerini bildirmiştir. Nevruz bayramı başta olmak üzere bayramlar konusu ve UNİCEF ile ilgili konularda daha bilgili oldukları ortaya çıkmıştır. Ölçekler, İnkılap, tarihi, matematik ve özel konum, Osmanlı Devleti, İlk Çağ Medeniyetleri, bağımsızlık sembolleri, Selçuklu Tarihi teknolojinin serüveni konularında katılımlarının az olduğu ortaya çıkmıştır. Sığınmacı öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde yer alan tarih ve coğrafya konularına ait kavramların anlamlarını bilmediklerinden dolayı öğrenmekte zorluk yaşadıklarını tespit ettiklerini vurgulamışlardır. İran’dan gelen sığınmacı öğrencilerin yönetim şekilleri, İslam tarihi konularını öğrenmekte istekli oldukları gözlenmiştir. Kökenlerine göre sığınmacı öğrencilerin bazı konuları kolay öğrendikleri, bazı konuları öğrenmekte güçlük çektikleri görülmüştür. Polat (2012)’in “Türkiye’de öğrenim gören yabancı uyruklu ilköğretim öğrencilerinin karşılaştıkları sorunlar ve çözüm önerileri” ile adlı çalışmasında sığınmacı öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde öğrenmekte zorlandıkları konular kapsamında öğrencilerin anadilleri ve kültürel farklılıkları nedeniyle eğitim istemine uyum sağlayamadıkları sonucuna rastlanmıştı. Bu sonuç ile çalışmamızın sonucu arasında bir benzerlik bulunmaktadır.

Araştırmanın dördüncü alt problemi “Sosyal Bilgiler öğretmenlerine göre sığınmacı öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde yaşadıkları sorunların giderilmesine ilişkin çözüm önerileri nelerdir?” şeklindedir. Bu alt probleme yönelik sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerini ortaya koymak amacıyla görüşme formunda; sosyal bilgiler dersiyle ilgili öğretmenlerin sığınmacı öğrencilerden beklentilerini belirleyebilmek için bir soru, sığınmacı öğrencilerin sosyal bilgiler öğretmenlerine ve öğrencilere olan katkılarını tespit etmek için bir soru, sığınmacı öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde yaşadıkları sorunların giderilmesine ve öğretimin geliştirilmesine ilişkin çözüm önerileri hakkında bir soru olmak üzere toplam 3 soru sorulmuştur. Yapılan görüşmeler neticesinde, katılımcıların büyük çoğunluğunun sığınmacı öğrencilerden beklentileri olduğu tespit edilmiştir. Bu beklentiler sosyal bilgiler dersini sevmeleri, topluma uyum sağlamaları, iyi vatandaş olmaları, iletişime açık olmaları, ders içi katılım ve Türk kültürüne ön yargılı olmama sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca sığınmacı öğrencilerin

devamsızlık yapmayıp derslere düzenli şekilde katılmaları öğretmenlerin beklentileri arasındadır. Zira sığınmacı öğrencilerin devamsızlık yaptıkları ve okula gelmedikleri bilgisi edinilmiştir. Yapılan görüşmeler sonucunda sığınmacı öğrencilerin sosyal bilgiler öğretmenleri ve öğrencilere katkısı olduğu ortaya çıkmıştır. Saygı ve hoşgörü, vatana bağlılık, farkı kültürleri tanıma, empati, yabancılara sosyal bilgiler öğretimi, misafirperverlik ve yardımsever olma ve göçün zorluklarını anlama konularında katkıları olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Farklı insanların ve kültürlerin birlikte yaşayabildiklerini tecrübe etmişlerdir. Mesleki olarak yabancılara sosyal bilgiler dersi nasıl öğretilir onu deneyimlemişlerdir. Türk misafirperverliği gibi birçok değerler eğitimi konuları hakkında uygulama yapmışlardır. Cin (2018) araştırmaya katılan öğretmenlerin hem psikolojik sağlık hem de bu öğrencilere eğitim verme becerilerinin desteklenmesi gerektiğini belirtmiştir. Bu sonuç ile çalışmamızın sonuçları arasında bir benzerlik bulunmaktadır. Araştırmaya katılan psikolojik olarak sağlamlığı yüksek olan öğretmenlerin sığınmacı öğrencilerin durumlarından olumlu çıkarımlarda bulunduğu ortaya çıkmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin bir kısmı sığınmacı öğrencilerin katkı sağlamadığını sadece bedensel olarak bulduklarını ve iletişime geçemediklerini bildirmişlerdir. Yapılan görüşme neticesinde sığınmacı öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde yaşadıkları sorunların giderilmesine ve öğretimin geliştirilmesine ilişkin çözüm önerileri geliştirilmiştir. Bu öneriler kitap görselleri artırılmalı, göç aldığımız ülkelerle ortak konular eklenmeli, her iki dilde ortak materyaller hazırlanmalı, birebir eğitim verilmeli, dil seviyeleri geliştirilmeli ve öğretmenlere yabancılara sosyal bilgiler öğretimi konusunda hizmet içi eğitim verilmeli MEB'in uzman kadrosunun sığınmacı öğrencilere sosyal bilgiler dersinde kullanacakları ek materyaller hazırlanmalı ve sığınmacı öğrencilerin seviyelerine göre sınıflara yerleştirilmesi gerektiği tespit edilmiştir. Erdem (2017)'in "Sınıfında sığınmacı öğrenci bulunan sınıf öğretmenlerinin yaşadıkları öğretimsel sorunlar ve çözüme dair önerileri" adlı çalışmasında sığınmacı öğrencilerin dil sorunu olduğu, öğretmenlerin bu öğrenciler için materyal gereksinimleri olduğu ve Türkçe'nin öğretilmesi için hazırlık eğitimi verilmesi gerektiği belirtilmiştir. Bu sonuç ile çalışmamızın sonuçları arasında bir benzerlik bulunmaktadır.

Sığınmacı Öğrencilere Göre Sığınmacı Olanların Sosyal Bilgiler Dersinde Yaşadıkları Sorunlar

Araştırmanın beşinci alt problemi “ Sığınmacı öğrencilere göre onların sosyal bilgiler dersinin içeriğini anlamada yaşadıkları sorunlar nelerdir?” şeklindedir. Bu alt probleme yönelik sosyal bilgiler dersiyle ilgili sığınmacı öğrencilerin görüşlerini ortaya koymak amacıyla görüşme formunda; sosyal bilgiler dersini seviyor musunuz, sevmiyorsanız nedenleri nelerdir, hangi konuları seviyorsunuz, hangi konuları sevmiyorsunuz, hangi konuları anlayabiliyor musunuz, neden anlayamıyorsunuz hakkında bir soru olmak üzere toplam 5 soru sorulmuştur. Yapılan görüşmeler sonucunda dil seviyesi iyi olan, ilköğretime ülkemizde başlayan ve burada doğan sığınmacı öğrencilerin sosyal bilgiler dersini sevindikleri ortaya çıkmıştır. Eğitimine ülkelerinde başlayan sığınmacı öğrencilerin ise Sosyal Bilgiler dersini sevmedikleri ortaya çıkmıştır. Sevememe nedeni olarak ise Türk tarih, kültür ve sosyal yaşantısına karşı önceden edindikleri ön yargılar olduğu ortaya çıkmıştır. Araştırmamız sonuçlarına benzer şekilde Türkiye Cumhuriyeti'nin üniter yapısı ve ulus devlet anlayışına doğrudan tehdit oluşturabilecek nitelikteki ideolojilerle mücadelesinde, eğitim meselesi göz ardı edilmemelidir (Dönmez ve Kızıl, 2007,s. 235).

Yapılan görüşme neticesinde katılımcıların çoğunluğunun sevindikleri konular dini bayramlar, nevrüz, dokuma, sanat eserleri, insan hakları, BM, UNİCEF, göç olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Sığınmacı öğrencilerin aslında hayatta karşılarına çıkan ve önceden buldukları yerde öğrendikleri ortak konular olduğu ortaya çıkmıştır. Katılımcıların genel olarak Türk tarihi ve coğrafyasına ilişkin konuları sevmedikleri bilgisine ulaşılmıştır. Bunun sebebi olarak müfredattaki konuların kendi ülkelerinde farklı şekilde öğretilmesinden kaynaklandığı ortaya çıkmıştır. Diğer bir sebep olarak ise öğrendikleri konuların ileriki yaşamlarında kendilerine fayda sağlamayacağı düşüncesidir. Genel olarak tarih ve coğrafya konularını sevmedikleri ortaya çıkmıştır. Geldikleri ülkelere göre konulara olan yaklaşımları da değişmiştir. İran ülkesinden gelen sığınmacı öğrenciler, laiklik, inkılaplar ve yenilikler hakkındaki konuları sevmediklerini belirtmişlerdir. Suriye'den gelen sığınmacı öğrencilerin Osmanlı ve İnkılap Tarihi konularını özellikle sevmedikleri gözlenmiştir. Ülkelerindeki eğitim müfredatı göz önünde bulundurulduğunda Suriyeli sığınmacı öğrencilerin Türk tarihine ön yargılı bakma sebepleri ortaya çıkmıştır. Suriye ulusal müfredatında Türkiye Cumhuriyeti topraklarının büyük kısmının “Arap Vatanı” olarak tabir edilmesi,

Türkiye'nin bu toprakları Araplardan “gasp etmek” suretiyle aldığının vurgulanması; Asi Nehri'nin Suriye iç suları arasında gösterilmesi; Fırat ve Dicle'nin Ermeni yükseltilerinden doğduğunun ifade edilmesi; Osmanlı Devleti'nin sömürgeci bir güç olarak Arapların gelişimini sekteye uğrattığının iddia edilmesi; Suriyelilerin Türklere karşı bağımsızlık savaşı verdiklerinin iddia edilmesi; Birinci Dünya Savaşı esnasında Suriye' de yaşananların anlatımının bir Türk nefretine dönüştürülerek anlatılması; Hatay'ın Suriye'nin bir kenti olduğu ve Türkiye tarafından istila edildiğinin belirtilmesi” (BEKAM,2015) bu sonucun nedenleri arasında gösterilebilir (Dönmez ve Kızıl ,2017). Çalışmadaki bulgularla çalışmamız sonucu arasında benzerlik bulunmaktadır. Suriye'deki eğitimini yarıda bırakarak Türkiye'ye gelmiş olan öğrencilerin; Suriye'de gördükleri müfredat ile Türkiye'de gördükleri “milli” nitelikteki Türk vatandaşlık eğitimi ve bu eğitimin gerçekleştirilmesinde büyük işlevler üstlenen Sosyal Bilgiler müfredatı tartışmalı konuların ortaya çıkmasına sebebiyet verecektir (Dönmez ve Kızıl, 2007,s. 235). Ülkelerinde eğitime başlayan sığınmacı öğrencilerin okullarındaki müfredat göz önüne alındığında sosyal bilgiler dersinde sevmedikleri konuların nedenleri ortaya çıkmaktadır. Bu sonuçlar göz önünde bulundurularak sığınmacı öğrencilerin eğitim meselesi göz ardı edilmemidir. Diğer bir sebep olarak ise öğrendikleri konuların ileriki yaşamlarında kendilerine fayda sağlamayacağı düşüncesidir. Yapılan görüşme sonucunda dil seviyesi iyi olan, ilköğretime ülkemizde başlayan ve burada doğan sığınmacı öğrencilerin sosyal bilgiler dersini anlayabildikleri sonucuna ulaşılmıştır. Genel olarak sonradan gelen sığınmacı öğrencilerin ise Sosyal Bilgiler dersini anlamadıkları ortaya çıkmıştır. Bu durumun sebebi ise dil düzeylerinin yetersiz olmasıdır. Türk dilini kendilerini ifade edecek düzeyde bilen öğrencilerin ise Sosyal Bilgiler dersine özgü kavramların anlamlarını bilmediklerinden dolayı sıkıntı yaşadıkları bilgisi edinilmiştir. İlköğretime burada başlayan ve burada doğan katılımcıların genel olarak Sosyal Bilgiler dersini anladıkları ortaya çıkmıştır. Sonradan gelen sığınmacı öğrencilerin ise Sosyal Bilgiler dersini anlamadıklarını belirtmişlerdir. Sebebi ise dil düzeylerinin yetersiz olmasıdır. BMMYK Türkiye temsilcisi Batchelor (2014) kendisiyle yapılan bir söyleşi de; ‘Mültecilere yardım etmek istiyorsanız onlara Türkçe öğretin.’ değerlendirmesinde bulunarak dil becerisinin önemine vurgu yapmıştır. Türk dilini kendilerini ifade edecek düzeyde bilen öğrencilerin ise Sosyal Bilgiler dersine özgü kavramların anlamlarını bilmediklerinden dolayı sıkıntı yaşadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcıların büyük çoğunluğunun sosyal bilgiler dersi günlük hayatta işine yaradığı sonucuna ulaşılmıştır. Topluma uyum sağlama, Türk örf adetlerini

tanıma, insan haklarını öğrenme, kanunları ve kuralları bilme konularında hayatlarını kolaylaştırdığı ortaya çıkmıştır. Sığınmacı öğrencilerin geldikleri ülkelerde sosyal bilgiler dersine benzeyen dersler olduğu bilgisine ulaşılmıştır. Katılımcıların tarih ve coğrafya derslerini ülkelerinde ayrı olarak işledikleri ve İslam tarihi konularını daha detaylı gördüklerini bilgisine ulaşılmıştır. İlk kez Türkiye’de okula geldiklerini bu yüzden bilgi sahibi olmadığını belirten sığınmacı öğrencilerle de karşılaşmıştır. Öğrenciler Osmanlı devleti ve yönetim şekilleri konularının ülkelerinde öğrendikleriyle benzerlik gösterdiğini buna karşı kendi ülkesinde 1. Dünya Savaşında Osmanlı devletinin yer almadığı bilgisi edinilmiştir. Aynı konuların farklı şekilde öğretildiğini beyan eden sığınmacı öğrencilerin Suriye ve İran ülkesinden geldikleri ortaya çıkmıştır. Afganistan ülkesinden gelen sığınmacı öğrencilerin genel olarak aynı konuların buradaki gibi öğrenildiğini vurgulamıştır.

Araştırmanın altıncı alt problemi “ Sığınmacı öğrencilere göre onların sosyal bilgiler dersinde ölçme ve değerlendirme sürecinde yaşadıkları sorunlar nelerdir?” şeklindedir. Bu alt probleme yönelik sosyal bilgiler dersiyle ilgili sığınmacı öğrencilerin görüşlerini ortaya koymak amacıyla görüşme formunda; katılımcıların sosyal bilgiler yönelik görüşmede sığınmacı öğrencilere bir adet soru yöneltilmiştir ve elde edilen sonuçlar sırasıyla verilmiştir. Yapılan görüşmeler neticesinde, dil bilen katılımcıların sınavları yapabildikleri için ders başarıları yeterli düzeydedir. Dil bilme düzeyleri yetersiz olan sığınmacı öğrencilerin sınavları yapamadıkları ortaya çıkmıştır. Sınavların açık uçlu sorular yerine test olarak hazırlanırsa daha iyi yapabileceklerini vurgulamışlardır. Katılımcılara özel bir ölçek hazırlayarak ölçme değerlendirme sürecine dâhil edilmelerinin uygun olacağı sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcıların dil düzeyleri ile ders başarı düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Araştırmanın yedinci alt problemi “ Sığınmacı öğrencilere göre onların sosyal bilgiler dersinde yaşadıkları sorunlara ilişkin çözüm önerileri nelerdir?” şeklindedir. Bu alt probleme yönelik sosyal bilgiler dersiyle ilgili sığınmacı öğrencilerin görüşlerini ortaya koymak amacıyla görüşme formunda; sosyal bilgilere yönelik görüşmede sığınmacı öğrencilere Sosyal bilgiler dersi nasıl olsa anlamlı olurdu şeklinde bir adet soru yöneltilmiştir ve elde edilen sonuçlar sırasıyla verilmiştir. Günlük ihtiyaçlarını karşılayacak yeterlilikte dil bilen öğrenciler Sosyal Bilgiler dersine özgü kavramların konu anlatılmadan önce anlatılırsa dersin daha anlamlı olacağı yönünde görüş bildirmişlerdir. Sosyal Bilgiler dersine özgü kavramların konu öncesi açıklanması

yararlı olacağı sonucuna ulaşılmıştır. Farklı yöntem ve tekniklerin teknoloji ile birlikte kullanılması durumunda dersin daha eğlenceli ve güzel geçeceğini bildirmişlerdir. Bu doğrultuda sığınmacı öğrencilere ihtiyaçları doğrultusunda farklı ders planı hazırlanmadığı bilgisi ortaya çıkmıştır. Sığınmacı öğrencilerin ülkemize uyumu noktasında sosyal bilgiler eğitiminin ve programların kapsayıcı içerikle düzenlenmesinin önemli olduğu değerlendirilmektedir. Öğretmenlere sosyal bilgiler dersinin sığınmacı öğrencilere öğretilmesi hakkında eğitimler verilmelidir. MEB'in uzman kadrosunun sığınmacı öğrencilere sosyal bilgiler dersinde kullanacakları ek materyaller hazırlanması ve sığınmacı öğrencilerin seviyelerine göre sınıflara yerleştirilmesi ihtiyacı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Erdem (2017)'in "Sınıfında sığınmacı öğrenci bulunan sınıf öğretmenlerinin yaşadıkları öğretimsel sorunlar ve çözüme dair önerileri" adlı çalışmasında sığınmacı öğrencilerin dil sorunu olduğu, öğretmenlerin bu öğrenciler için materyal gereksinimleri olduğu ve Türkçe' nin öğretilmesi için hazırlık eğitimi verilmesi gerektiği belirtilmiştir. Bu sonuç ile çalışmamızın sonuçları arasında bir benzerlik bulunmaktadır. Araştırma bulgularına göre öğretmenlerin, Sosyal Bilgiler Öğretim Programına hem sığınmacılar hem de kendi vatandaşlarımız için konu eklenmesi gerektiğini vurguladıkları, eklenmesi gereken konuların göç, mülteci hakları ve özgürlükleri, kendi kültürlerine ait unsurları içerecek şekilde düzenlenmesi gerektiğini ifade ettikleri sonucuna ulaşılmıştır (Zayimoğlu Öztürk, 2018, s. 71).

BÖLÜM VI

SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuç

Çalışmanın bu bölümünde ise hem sosyal bilgiler öğretmenlerinin hem de sığınmacı öğrencilerin ifadelerine ilişkin bulgulardan hareket edilerek sonuçlar ortaya konulmuştur.

Sosyal bilgiler öğretmenlerine göre sığınmacı öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde genellikle ilgisiz ve başarısız oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Sosyal bilgiler öğretmenlerine göre sığınmacı öğrencilerin Türkçeyi yetersiz düzeyde bilmeleri (dil yetersizliği) onların akademik başarılarının düşük olması sonucunu oluşturmuştur.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin genel olarak sığınmacı öğrencilere yönelik farklı bir ölçek hazırlamadıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin büyük çoğunluğunun sığınmacı öğrencilere dil bilmediklerinden dolayı farklı yaklaştıkları, toplumsal kaynaşma sağlama konusunda destek oldukları, derste anlamadıkları konuda sürekli tekrarlar yaptıkları, onlara daha çok anlayışlı ve toleranslı davrandıkları, ders içi görevlendirmelerde sığınmacı öğrencilerin derse katılımını sağlamak için tahtaya kaldırdıkları, tarih ve coğrafyaya ait konuların öğretiminde, milli ve manevi konuların vurgulanmasında, savaş ve göç gibi konuları anlatırken daha hassas davrandıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Sosyal bilgiler öğretmenlerine göre sığınmacı öğrencilerin kendi ülkeleriyle ilgili olan konularda daha dikkatli ve istekli davrandıkları sonucuna varılmıştır.

Sosyal bilgiler öğretmenlerine göre sığınmacı öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde yer alan tarih ve coğrafya konularına ait kavramların anlamlarını bilmediklerinden dolayı öğrenmekte zorluk yaşadıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sığınmacı öğrencilerden sosyal bilgiler dersini sevmeleri, topluma uyum sağlamaları, iyi vatandaş olmaları, iletişime açık olmaları, ders içi katılım ve Türk kültürüne ön yargılı olmamaları, devamsızlık yapmayıp derslere düzenli şekilde katılmaları beklentilerinin olduğu sonucuna varılmıştır.

Sosyal bilgiler öğretmenlerine göre sığınmacı öğrencilerin hem kendilerine hem de diğer öğrencilere saygı ve hoşgörü, vatana bağlılık, farkı kültürleri tanıma, empati, yabancılara sosyal bilgiler öğretimi, misafirperverlik ve yardımsever olma ve göçün zorluklarını anlama konularında katkılarının olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Sığınmacı öğrencilere göre dil seviyesi iyi olan, ilköğretime ülkemizde başlayan ve burada doğan sığınmacı öğrencilerin sosyal bilgiler dersini anlayabildikleri ve dolayısıyla sevdikleri ortaya çıkmıştır.

Eğitimine ülkelerinde başlayan sığınmacı öğrencilerin ise Sosyal Bilgiler dersini anlamadıkları ve dolayısıyla sevmedikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Sığınmacı öğrencilerin genel olarak Türk tarihi ve coğrafyasına ilişkin konuları sevmedikleri bilgisine ulaşılmıştır. Bunun sebebi olarak müfredattaki konuların kendi ülkelerinde farklı şekilde öğretilmesinden kaynaklandığı ortaya çıkmıştır. Geldikleri ülkelere göre konulara olan yaklaşımları da değişmiştir. İran ülkesinden gelen sığınmacı öğrenciler, laiklik, inkılaplar ve yenilikler hakkındaki konuları sevmediklerini belirtmişlerdir. Suriye'den gelen sığınmacı öğrencilerin Osmanlı ve İnkılap Tarihi konularını özellikle sevmedikleri gözlenmiştir. Genel olarak sonradan gelen sığınmacı öğrencilerin ise Sosyal Bilgiler dersini anlamadıkları ortaya çıkmıştır.

Sığınmacı öğrencilerin tarih ve coğrafya derslerini ülkelerinde ayrı olarak işledikleri ve İslam tarihi konularını daha detaylı gördükleri sonucuna ulaşılmıştır.

Sığınmacı öğrencilerden dil bilen sığınmacı öğrencilerin genellikle sosyal bilgiler sınavlarını yapabildikleri, bu nedenle başarılarının nispeten daha iyi oldukları sonucuna varılmıştır. İçin ders başarıları yeterli düzeydedir.

Sığınmacı öğrencilerden dil bilme düzeyleri yetersiz olan sığınmacı öğrencilerin sınavlarını yapamadıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Sosyal bilgiler öğretmenlerine göre, sosyal bilgiler dersinin sığınmacı öğrencilere yönelik öğretilmesi konusunda eğitimler verilmesi, MEB'in uzman kadrosunun sığınmacı öğrencilere sosyal bilgiler dersinde kullanacakları ek materyaller hazırlaması ve sığınmacı öğrencilerin seviyelerine göre sınıflara yerleştirilmesi ihtiyacı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Öneriler

1. Sosyal bilgiler öğretmenlerine sığınmacı öğrencilere sosyal bilgiler öğretimi ile ilgili hizmeti içi eğitim verilebilir.
2. Sığınmacı öğrenciler sosyal bilgiler dersini sevmeme sebebi olarak bu dersi anlamadıklarını ifade etmişlerdir. Bu sebeple sığınmacı öğrenciler Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullara alınırken dil yeterliği sınavlarından geçmeli ve o şekilde okul kayıtları yapılmalıdır.
3. Sığınmacı öğrencilerin devamsızlık yaptığı özellikle de Suriyeli öğrencilerin çalıştığı tespit edildiğinden okula kayıtlı olan sığınmacı öğrencilerin okula devam durumları takip edilmelidir. Okula düzenli gelmeleri sağlanırsa sosyal bilgiler dersine olan katılımları da artacaktır.
4. Sığınmacı öğrenciler için Milli Eğitim Bakanlığında çalışan uzmanlar tarafından ek materyaller hazırlanmalıdır.
5. Sosyal bilgiler dersinin amacı olan iyi vatandaş yetiştirme hedefi doğrultusunda sığınmacı öğrencilerin vatandaşlık bilgilerinin aktarılması öğrencilerin gelişimi açısından faydalı olacağı düşünülmektedir.
6. Sığınmacı öğrencilerin geldikleri ülkelerdeki eğitim müfredatları incelenmeli ve Türk tarihi vs. ön yargılı oluşturabilecek konular tespit edilmelidir. Tespit edilen konular bilimsel kaynaklar kullanılarak aydınlatılmalı ve ön yargıları ortadan kaldırılmalıdır.
7. Geldikleri ülkelerin ders müfredatı içerisinde geçen ortak konuları vurgulayan ders dışı sunumlar, konferanslar vs. gibi sığınmacı öğrencilere fırsatlar sunulabilir.
8. Sosyal bilgiler konuları kapsamında ülkelerini tanıma haftaları ve günleri düzenlenerek kaynaşmaları sağlanabilir.
9. Sosyal bilgiler dersinde farklı öğretim yöntem ve tekniklerinin aktif olarak kullanılması gerekmektedir.
10. Aynı sınıflarda sığınmacı öğrenciler ve diğer öğrencilerin eğitim görmesi sınav odaklı eğitim sistemi olduğundan dolayı öğretmenlerin sıkıntı yaşamasına sebep olmaktadır. Bir taraftan sığınmacı öğrencilerin seviyesine göre dersi anlatırken bir taraftan diğer öğrencileri sınavlara hazırlamakta güçlük çekmektedir. Bu yüzden Kaynaştırma öğrencileri ve Birleştirilmiş sınıflardaki gibi bir ders planı hazırlanarak uygulanmalıdır.

11. Sığınmacı öğrencilere MEB okullarında Türkçe dil bilgisi hazırlık sınıfları oluşturmalıdır.

KAYNAKÇA

- Abadan-Unat, N. (1977). Implications of migration on emancipation and pseudoemancipation of Turkishwomen. *International Migration Review*, 11(1), 31-57.
- Acer, Y., Kaya, İ. ve Gümüş, M. (2010). *Küresel ve bölgesel perspektiften Türkiye'nin iltica stratejisi*. Ankara: Uşak Yayınları.
- Akalın A (2012). Açık, döner, mühürlü kapılar: 20. yüzyılda batı/doğu ekseninde emek göçünün seyri. S. Gülfer İhlamur, Aslı Şirin Öner (Editör). *Küreselleşme çağında göç kavramlar, tartışmalar* içinde (s.88-105). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Akalın Tanay, A. (2016). *Türkiye'ye gelen Suriyeli göçmen çocukların eğitim sorunları*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Akbaş Demirel, C. (2015). Türkiye'deki Suriyeliler: statüler ve hükümet politikaları. L. Körükmez ve İ. Südaş (Editör). *Göçler ülkesi: Alkışlar, göçmenler, araştırmacılar* içinde (s. 45-68). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Akbaş, O. (2014). Sosyal bilgilerde değerler ve öğretimi. Bayram Tay (Editör) *Özel öğretim yöntemleriyle sosyal bilgiler öğretimi* içinde (s.343-370). Ankara: Pegem Akademi.
- Akçabay, C. (2016). Mülteciler ve hukuk politikası: Suriyeli sığınmacılara tanınan geçici koruma, *Diskar Dergisi*, 126-133.
- Akıncı B. , Nergiz, A. ve Gedik E. (2015). Uyum süreci üzerine bir değerlendirme: Göç ve toplumsal kabul. *Editörden Dergisi*, 1(2), 58-83.
- Akkaya, A. (2013). Suriyeli sığınmacıların Türkçe algıları. *Ekev Akademi Dergisi*, 17(56), 179-190.
- Akkayan, T (1979). *Göç ve değişme*. İstanbul: İstanbul Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Aksoy, Z. (2012). Uluslararası göç ve kültürlerarası iletişim. *The Journal of International Social Research*, 5(20), 292-303

- Aslan, C. A., ve Gökkaya, A. K. (2004). Avrupa birliği'nin eğitim politikalarının sosyal bilgiler dersinin genel amaçlarına etkisi. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24(3), 227-244.
- Aybay, R.,(2005). *Yabancılar hukuku*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları
- Başar, E. ve Aykaç, N. (2005). *İlköğretim sosyal bilgiler dersi eğitim programının değerlendirilmesi*. eğitimde yansımalar VIII. Yeni ilköğretim programlarını değerlendirme sempozyumu Kitabı. İçinde (s.343-361). Ankara: Sim Matbaası.
- Başaran, F. (1972). Türkiye' de Beyin Göçü Sorunu. *Araştırma Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih- Coğrafya Fakültesi Felsefe Bölümü Dergisi*, (10), 133-153.
- Başarıcı, M. (2019). *2011-2017 tarihleri arasında Suriyeli sığınmacıların kente uyum sürecinde yaşadıkları ekonomik ve sosyal sorunlar: Gaziantep örneği*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Harran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Şanlıurfa.
- Başel, H. (2011). Türkiye'de nüfus hareketlerinin ve iç göçün nedenleri. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 53, 515-542.
- Baş, T. ve Akturan, U. (2013). Nitel Araştırma Yöntemleri: Nvivo İle Nitel Veri Analizi. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Betts, A. ve Kaytaç, E. (2009). *National and international responses to the Zimbabwean exodus: Implications for the refugee protection regime*. New Issues in Refugee Research.
- Beyazova Seçer, A. (2017). *An analysis of Syrianparents' perspectives of their children's education in İstanbul*. Yayımlanmamış doktora tezi, Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Beyazova, A. ve Akbaş, M. (2016). Türkiye'deki devlet okullarında Suriyeli mülteci çocuklar. A. Kaya, G. Vural ve A. Aydın (Ed.). *Değerler eğitimi: Eğitimde farklılık ve katılım hakkı* içinde (s. 127-145). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Bilim Eğitim Kültür Araştırmaları Merkezi. (2015). Suriyeli Misafirlere Yönelik Sosyal Uyum ve Eğitim Müfredatları Çalışması Raporu https://www.academia.edu/19451124/SUR%C4%B0YEL%C4%B0_M%C4%B0SAF%C4%B0RLERE_Y%C3%96NEL%C4%B0K_SOSYA

L_UYUM_ve_E%C4%9E%C4%B0T%C4%B0M_M%C3%9CFREDATLARI_%C3%87ALI%C5%9EMASI_RAPORU adresinden 28 Mayıs 2019 tarihinde ulaşılmıştır.

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (1997). *Dünya mültecilerinin durumu bir insanlık sorunu*. New York: Oxford University Press.

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (2019). 30 Nisan 2019 itibarıyla Türkiye’de bulunan sığınmacı sayıları. <https://www.unhcr.org/tr/unhcr-turkiye-istatistikleri> adresinden 30 Haziran 2019 tarihinde ulaşılmıştır.

Bulut S., Kanat Soysal Ö. ve Gülçiçek D. (2018). Suriyeli öğrencilerin türkçe öğretmeni olmak: Suriyeli öğrencilerin eğitiminde karşılaşılan sorunlar. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*. 7(2), 1210-1238.

Buz, S. (2002). *Türkiye’deki sığınmacıların üçüncü bir ülkeye göç için bekleme sürecinde karşılaştıkları sorunlar*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Buz, S. (2003). Aile politikalarına mülteciler boyutunda bir bakış. *Aile ve Toplum Dergisi*, 5(2), 3-7.

Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (17. Baskı). Ankara: Pegem Yayınları

Candappa, M. (2000). Building a new life: The role of the school in supporting refugee children. *Multicultural Teaching*, 19(1), 28-32.

Canyurt, D., (2015). Suriye gelişmeleri sonrası Suriyeli mülteciler: Türkiye’de riskler. *Akademik Bakış Dergisi*, Sayı: 48: 127-146.

Cassidy, E. A. ve Gow, G. (2005). Making up for lost time: Southern Sudanese young refugees in high schools. *Youth Studies Australia*, 24(3), 51-55.

Castler, S. ve Miller, M. (2008). *Göçler çağı: Modern dünyada uluslararası göç hareketleri*. (çev. B. U. Bal ve İ. Akbulut). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Christensen, L.B., Johnson, R.B. ve Turner, L.A. (2015). *Research methods design and analysis*. Cambridge: Pearson [Çeviri: Sever, M. (2015). Nitel ve karma yöntem

araştırmaları. (Çev. Ed. A. Aypay) Araştırma yöntemleri desen ve analiz, Ankara: Anı Yayın.].

Creswell, J. W. (2013). Nitel Araştırma Yöntemleri, Beş Yaklaşıma Göre Nitel Araştırma ve Araştırma Deseni, Çev. Ed. Bütün M. ve Demir, S. B. Ankara: Siyasal Kitapevi.

Çelebi, Ö., Özçürümez, S. ve Türkay, ř. (2011). *İltica, uluslararası göç ve vatansızlık: Kuram, gözlem ve politika*. Ankara: Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği

Çetin, A. ve Uzman, N. (2012). Sığınmacılar çerçevesinde Suriye-Türkiye ilişkilerine bir bakış. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Uluslararası Avrasya Strateji Dergisi*, 1(1), 3-18.

Davies, A. (2008). Characteristics of adolescent Sierra Leonean refugees in public schools in New York City. *Education and Urban Society*, 40(3), 361-376.

Demir, O. Ö. ve Erdal, H. (2012). Yasa dışı göç ile ilgili kavramların doğru anlaşılması sorunu ve yazılı basında çıkan haberler üzerine bir inceleme. *Polis Bilimleri Dergisi*, 12(1), 29-54.

Deniz, A. Ç. Hülür, A. B. ve Ekinci, Y. (2016). Göç, strateji ve taktik: Suriyeli sığınmacıların gündelik hayat deneyimleri. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9 (42), 1077-1087.

Dinçer, O. B., Karaca, S. ve Yavuz, H. (2013). *Göçün İkinci Yılında Suriyeli Savaş Mağdurlar*. Ankara: Analist Dergisi

Doğanay, A. (2008). Çağdaş Sosyal Bilgiler Anlayışı Işığında Yeni Sosyal Bilgiler Programının Değerlendirilmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17(2), 77-96.

Dryden-Peterson, S. (2016). Refugee education in countries of first asylum: Breaking open the black box of pre-resettlement experiences. *Theory and Research in Education*, 14(2), 131-148.

Efe, S. ve Ulusoy, O. (2013). *117 soruda mülteci hakları*. Ankara.: İnsan Hakları Gündemi Derneği.

- Eğitim Reformu Girişimi (2016). *Eğitim izleme raporu 2015-2016*. İstanbul: Eğitim Reformu Girişimi.
- Ekşi, N. (2012). *Yabancılar hukukuna ilişkin temel konular*. İstanbul: Beta Yayınları
- Emin, M. N. (2016). *Türkiye'deki Suriyeli mülteci çocukların eğitimi: Temel Eğitim Politikaları*. Ankara: SETA Analiz.
- Erdem, C. (2017). Sınıfında mülteci öğrenci bulunan sınıf öğretmenlerinin yaşadıkları öğretimsel sorunlar ve çözüme dair önerileri. *Medeniyet Eğitim Araştırmaları Dergisi, 1(1)*, 26-42.
- Fraenkel, J. R., Wallen, N. E., ve Hyun, H. H. (2012). *How to design and evaluate research in education (Eight Edition)*. New York: McGraw-Hill.
- Güçer, M., Karaca, S. ve Dinçer, O. B. (2013). *Sınırlar arasında yaşam savaşı Suriyeli mülteciler alan araştırması*. Ankara: Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu (USAK) Yayınları
- Güleç, S. ve Sancak, H. Ö. (Eylül, 2009). *Göç, kimlik ve aidiyet: Almanya'da yaşayan Türkiye kökenli gençler açısından bir analiz*. Uluslararası Davraz Kongresinde sunuldu, Isparta.
- Gülüm, K. ve Akçalı, H. (2017). Balıkesir'deki mülteci çocukların eğitim sorunları. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Afro-Avrasya Özel Sayısı / ISSN: 1302-6879*. 127-136.
- Güreşçi, E. (2016). Ortak ve farklı yönleriyle iç ve dış göçler. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 9 (43)*, 1058 -1064.
- Güroğlu Alanyalı, N. (2014). *20.Yy belgesel fotoğrafçılarının göçmen ve sığınmacı konusundaki fotoğrafik vizyonları*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, İzmir.
- Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü (2017). *Türkiye'de Afganistan Uyraklı Uluslararası Koruma Başvurusu ve Statüsü Sahipleri Üzerine Analiz: Türkiye'ye Geliş Sebepleri, Türkiye'de Kalışları, Gelecek Planları ve Amaçları*. Hacettepe Üniversitesi Basımevi, Ankara

- İçduygu, A. (2010). Türkiye’de uluslararası göçün siyasal arka planı: Küreselleşen dünyada “Ulus-devleti inşa etmek ve korumak”. B. Pusch ve T. Wilkoszewski (Editör). *Türkiye’ye uluslararası göç içinde* (s. 17-40). İstanbul: Kitap Yayınevi.
- İçduygu, A. ve Ş. Toktaş. (2005). *Yurtdışından gelenlerin nicelik ve niteliklerinin tespitinde sorunlar*. Ankara: TUBA Raporları.
- Karakütük, K. ve Kavak, Y. (2017). Göç olgusu ve eğitim planlaması https://pictes.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_05/22222022_GYY_OLGUS_U_VE_EYYTYM_PLANLAMASI_KARAKYTYK_KAVAK_22.05.2017.pdf adresinden 28 Mayıs 2019 tarihinde ulaşılmıştır.
- Karasar, N. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Karataş, K., Attepe Özden, S., Ege, A., Fırat, E., Erim, F. ve Aslan, H. (2016). *Ankara sokaklarında çalıştırılan çocuklar: Sorunlar ve ihtiyaçlar*. Ankara: Anıl Grup Matbaacılık Yayıncılık.
- Kardeş, S., ve Akman, B. (2018). Suriyeli Mültecilerin Eğitimine Yönelik Öğretmen Görüşleri. *İlköğretim Online*, 17(3).
- Kartal, B. ve Başçı, E. (2014). Türkiye' ye Yönelik Mülteci ve Sığınmacı Hareketleri. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12 (2), 275-299.
- Kaya, A. (2016). *Türkiye’deki Suriyeli sığınmacıların sorunları: Nizip örneği*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Yeni Yüzyıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kaya, İ. ve Eren E. Y. (2015). *Türkiye’deki mültecilerin hukuki durumu: arada kalanların hakları ve yükümlülükleri*. İstanbul: SETA.
- Kaygalak, S. (2009). *Kentin mültecileri, neo-liberalizm koşullarında zorunlu göç ve kentleşme*. Ankara: Dipnot Yayınları.
- Keleş, R. (1998). *Kent bilim terimleri sözlüğü*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Kızıl, Ö. ve Dönmez, C. (2017). Türkiye’deki Suriyeli Sığınmacılara Sağlanan Eğitim Hizmetleri ve Sosyal Bilgiler Eğitimi Bağlamında Bazı Sorunların Değerlendirilmesi, *International Journal Of Education Technology and Scientific Researches*, 4, 207-239.

- Kirişci, K. (2000). Disaggregating Turkish citizenship and immigration practices. *Middle Eastern Studies*, 36(3), 1-22.
- Koçak, Y. ve Terzi, E. (2012). Türkiye’de göç olgusu, göç edenlerin kentlere olan etkileri ve çözüm önerileri. *Kafkas Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 3(3), 163-184.
- Mercan Uzun, E. ve Bütün, E. (2016). Okul öncesi eğitim kurumlarındaki suriyeli sığınmacı çocukların karşılaştıkları sorunlar hakkında öğretmen görüşleri. *Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Çalışmaları Dergisi*, 1 (1). 72-83.
- Miller, G. ve Dingwall, R. (1997). Con-text and method in qualitative research. USA: Sage Publications, Inc.
- Millî Eğitim Bakanlığı Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı (2018). Sosyal Bilgiler Dersindeki Öğrenme Alanları. <http://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/201812103847686-SOSYAL%20B%C4%BOLG%C4%B0LER%20%C3%96%C4%9ERET%C4%B0M%20PROGRAMI%20.pdf> adresinden 1 Temmuz 2019 tarihinde ulaşılmıştır.
- Millî Eğitim Bakanlığı, Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü (2019a). Ülkelere Göre Türkiye’de eğitim çağına bulunan yabancı öğrenci sayıları https://hbogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2019_04/08133210_01Nisan2019internetSunusuGeciciKorumaAlOgr.pdf 5 Haziran 2019 adresinde ulaşılmıştır.
- Millî Eğitim Bakanlığı, Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü (2019b). Örgün eğitime erişimi sağlanan öğrenci sayısı https://hbogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2019_04/08133210_01Nisan2019internetSunusuGeciciKorumaAlOgr.pdf adresinden 10 Haziran 2019 tarihinde ulaşılmıştır.
- Nohutçu, A. (2017). *İnsan hakları ve demokratikleşme*. Ankara: Savaş Yayınevi.
- Oikonomidou, E. (2010). Zooming in to the school narratives of refugee students. *Multicultural Perspective*, 12(2),74-80.

- Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi (2012). *Küresel göç ve Avrupa birliği ile Türkiye'nin göç politikalarının gelişimi*. Ankara: Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi.
- Öngören, S., Özkan, A., Yüksel, B. ve Sever, D. (2017). Göçmen Çocukların Yaşadıkları Uyum Problemlerinin Öğretmen Görüşleri Açısından İncelenmesi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5 (59), 147-159.
- Özcan, M. (2005). *Avrupa birliği sığınma hukuku: ortak bir sığınma hukukunun ortaya çıkışı*. Ankara: USAK Yayınları.
- Özdemir, M. (2008). *Türkiye'de içgöç olgusu, nedenleri ve Çorlu örneği*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.
- Özer, Y. Y., Ateşok, Z. Ö. ve Komşuoğlu, A. (2016). Türkiye'nin Göçmen ve Mültecilere Yönelik Eğitim Politikalarının Dönüşümü. A. Esen, M. Duman ve H. Alper (Editör). *Türkiye'de geçici koruma altındaki Suriyeli mülteciler: Tespitler ve öneriler* içinde (s. 147-171). İstanbul: Dünya Yerel Yönetim ve Demokrasi Akademisi Vakfı Yayınları.
- Özgür, N. ve Özer, Y. (2010). *Türkiye'de sığınma sisteminin Avrupalılaştırılması*. İstanbul: Derin Yayınları.
- Öztürk, C. ve Otluoğlu, R. (2005). *Sosyal bilgiler öğretiminde edebi ürünler ve yazılı materyaller*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Özyakışır, D. (2012). *İç göç hareketleri ve geriye (tersine) göçün belirleyicileri: Tra 2 bölgesinden (Ağrı, Kars, Iğdır, Ardahan) İstanbul'a gerçekleşen göç üzerine bir saha araştırması*. Yayınlanmamış doktora tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Palabıyık A., ve Yunus K. (2011). Zorunlu Göç ve Fakirliğin Diğer Adı: Mülteciliğin Dünya'da ve Türkiye'deki Gelişimi (2004-2007), *SESSION 5B: Büyüme ve Gelişme I*, 325-334.
- Pinson, H. ve Arnot, M. (2007). Sociology of education and the waste land of refugee education research. *British Journal of the Sociology of Education*, 28(3), 399-407.

- Polat, F. (2012). *Türkiye’de öğrenim gören yabancı uyruklu ilköğretim öğrencilerinin karşılaştıkları sorunlar ve çözüm önerileri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- Rah, Y.Choi, S. ve Nguyen, T. S. T. (2009). Building bridges between refugee parents schools. *International Journal of Leadership in Educational*, 12(4), 347-365.
- Rossi, A. (2008). *The impact of migration on children in developing countries*. Youth migration conference. 24-26 Nisan 2008. Bellagio: İtalya.
- Safran, M. (2008). *Sosyal bilgiler öğretimine bakış. Özel öğretim yöntemleriyle sosyal bilgiler öğretimi*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Saklan, E.(2018). *Türkiye’deki Suriyeli eğitim çağı çocuklarının eğitim süreçleri üzerine bir çözümleme*. Yayınlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Sarıtaş, E., Şahin, Ü., ve Çatalbaş, G. (2016). İlkokullarda Yabancı Uyruklu Öğrencilerle Karşılaşılan Sorunlar. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 25 (1), 208-229.
- Savar, E. (2016). *Uluslararası ve ulusal hukuki düzenlemeler çerçevesinde mülteci ve sığınmacıların sorunları: Çankırı ili örneği*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Karabük.
- Savaş, B. ve Ünüvar, P. (1999). *Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi, ilköğretimde etkili öğretme ve öğrenme el kitabı*. Burdur: MEB Yayınları.
- Savaşan, Z. (2009). AB’de sığınma hakkı: ortak sığınma sistemi oluşturma amacı ve devam eden kısıtlamalar. *İnsan Hakları Yıllığı*,(27), 13-34.
- Saydam, A. (1997). *Kırım ve Kafkas göçleri (1856-1876)*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi
- Şeker, B. D. ve Aslan, Z. (2015). Eğitim sürecinde mülteci çocuklar: Sosyal psikolojik bir değerlendirme. *AKU Kuramsal Eğitimbilim Dergisi* 8(1), 86-105.
- Taş, H.Y. ve Özcan, S. (2013). *Türkiye’de iç göçün yoksulluğa ve istihdama etkileri*, Internation Conference On Eurasian Economies. Beykent Üniversitesi, St. petersburg Kongresi'nde sunuldu, Rusya.

- Taştan, C. ve Çelik, Z. (2017). *Türkiye’de Suriyeli çocukların eğitimi: güçlükler ve öneriler*. Ankara: Eğitim-Bir-Sen Stratejik Araştırmalar Merkezi.
- Toksöz, G.(2006). *Uluslararası Emek Göçü*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Topkaya, Y ve Akdağ, H (2016). Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Suriyeli Sığınmacılar Hakkındaki Görüşleri (Kilis 7 Aralık Üniversitesi Örneği). *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(1): 767-786.
- Tribe R. (2005). The mental health needs of refugees and asylum seekers. *Mental Health Review Journal* 10, 8-15.
- Tunç A.Ş. (2015). Sığınmacı Davranışı Ve Toplumsal Etkileri: Türkiye’deki Suriyelilere İlişkin Bir Değerlendirme. *Tesam Akademi Dergisi*, 2 (2), 29-63.
- Türk Dil Kurumu (2018). Türk Dil Kurumuna göre göç kavramının tanımı. http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5bc39daf2692b1.45374897 22 Haziran 2019 tarihinde ulaşılmıştır.
- Türkyılmaz, A., Çay, A., Avşar Z. ve Aksoy, M. (1998). *Doğu ve Güneydoğu Anadolu’dan terör nedeniyle göç eden ailelerin sorunları*. Ankara: Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları.
- Ulum, Ö. G. ve Kara, Ö. T. (2016). Savaşın Suriyeli sığınmacıların akademik başarısına etkileri. *International Journal of Social Science*, 48(2), 413-423. doi:<http://dx.doi.org/10.9761/JASSS3584>
- Uluslararası Göç Örgütü, (2009). *Göç Terimleri Sözlüğü*. Cenevre.
- Ünal, S. (2014). Türkiye’nin beklenmedik konukları: “Öteki” bağlamında yabancı göçmen ve mülteci deneyimi. *Journal of World of Turks*, 6(3), 65-89.
- Yalçın, C. (2004). *Göç sosyolojisi*. Ankara: Anı Yayıncılık
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2005). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. (8. baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

- Yıldız, A. (2017). Göç olgusu ve göçün ekonomik etkileri: Türkiye örneği. A.Yatkın (Ed.), *Uluslararası 11. Kamu yönetimi Sempozyumu* bildiri kitabı (s.1814-1830). Elazığ: Fırat Üniversitesi.
- Yıldız, F. (2018). *Suriyeli sığınmacı çocukların eğitim sorunları ve entegrasyon süreçleri: Mersin örneği*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, Orta Doğu Sosyolojisi ve Antropolojisi Anabilim Dalı, İstanbul.
- Yılmaz, A. (2014). Uluslararası göç: çeşitler, nedenleri ve etkileri, *Turkish Studies*, 9 (2), 1685-1704.
- Yılmaz, C. (2007). *Geçmişten geleceğe Samsun*. Samsun: Samsun Büyükşehir Belediyesi Kültür ve Eğitim Hizmetleri Daire Başkanlığı Yayınları.
- Yiğit, T. (2015). *Uygulamalar ve sorunlar bağlamında Türkiye'de sığınmacı çocukların eğitimi (Kırşehir ve Nevşehir örneği)*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırşehir.
- Yükseker, D. ve Brewer, K. T. (2010). İstanbul'daki Afrikalı göçmen ve sığınmacıların yaşam koşulları. B. Pusch ve T. Wilkoszewski (Editör). *Türkiye'ye uluslararası göç içinde* (s.297-319). İstanbul: Kitap Yayınevi.
- Zayimoğlu Öztürk F. (2018). Mültecilere sunulan eğitim-öğretim hizmetlerinin sosyal bilgiler öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Anadolu Journal Of Educational Sciences Internotionnal*, 8, 52-79. DOI: 10.18039/ajesi.393879
- Zeytinoğlu, E. (2010). Ayrımcılık yasağına genel bir bakış. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* (9) 18, 115–134.

EKLER

Ek-1: Sivas İl Milli Eğitim Müdürlüğü 2017-2018 Yıllarına Ait Veriler

Sivas merkez ve ilçeleri genelinde toplam 1319 sığınmacı öğrenci bulunmaktadır. Afgan sığınmacı öğrenci 911, Suriye sığınmacı öğrenci 233, İran sığınmacı öğrenci 64 ve Irak sığınmacı öğrenci 52 tanedir. Sivas İli merkezinde 911 sığınmacı öğrenci vardır. Sivas İl Merkezinde 61 tane ortaokul vardır. 22 ortaokulda toplam 299 öğrenci olduğu bunun dışında kalan 39 ortaokul da 1 'er sığınmacı öğrencinin olduğu öğrenilmiştir. 61 tane ortaokulda toplam sığınmacı öğrenci sayısı 399 dur.

Sivas İl Merkez Ortaokullarında Sığınmacı Öğrencilerin Okullara Göre Dağılımı şöyledir:

- Danişment Ortaokulu:28
- Dört Eylül Ortaokulu: 30
- Elçibey İmam Hatip Ortaokulu:21
- Gazi Paşa Ortaokulu:29
- Celal Bayar Ortaokulu:7
- Âşık Veysel Ortaokulu:4
- Alparslan Ortaokulu:17
- Kanuni Ortaokulu:35
- Kazım Karabekir Paşa Ortaokulu:9
- Lütfi Fikret Tuncel Ortaokulu:28
- Mevlana Ortaokulu:3
- Muzaffer Sarısözen Ortaokulu:11
- Recep Handan Ortaokulu:47
- Selçuk Ortaokulu:11
- Süleyman Demirel Ortaokulu:12
- Şehit Faruk Aydoğdu Ortaokulu:5
- Şehit Üst. Nizamettin Ortaokulu:9
- Şemsi Vadi İmam Ortaokulu:4
- Vali Zübeyir Kemelek Ortaokulu:7
- Yahya Kemal Ortaokulu:37
- Zeki Hayran İmam Hatip Ortaokulu:5

Ek-2: Öğretmen Görüşme Formu

“Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Gözünde Sığınmacı Öğrencilerin Yaşadıkları Sorunlar” Üzerin Mülakat

GÖRÜŞME FORMU

Yer:

Tarih ve Saat:

Görüşmeci:

Cinsiyet:

Kıdemi:

Katılımcı Kodu:

Görüşme Bitiş Saati:

Görüşme Başlama Saati:

Giriş

Değerli öğretmenim,

Araştırma konusu Sosyal Bilgiler Öğretmenleri ve Sığınmacı Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersinde yaşadıkları Öğretimsel Sorunları ve Çözüm Önerileridir. Amacı hem Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin gözünden sığınmacı öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde yaşadıkları problemler hem de sığınmacı öğrencilerle yapılan görüşme sonunda problemlerin anlaşılıp analiz edilip bu doğrultuda düzeltilmesi bu çalışma ile sağlanacaktır. Bu araştırma çerçevesinde gönüllü katılımınızla sizinle bir görüşme yapmak istiyorum. Unutmayınız ki; araştırma sonuçları sizlerin yaşadığınız sorunların ortaya konmasına ve karşılaştığınız problemlerin çözümüne de yardımcı olabilecektir. Görüşme Formu tamamen bilimsel amaçlı kullanılacaktır.

- Bu görüşme süresince söyleyeceklerinizin tümü gizli tutulacak ve başka hiçbir yerde kullanılmayacaktır.
- Araştırmanın raporunda isminiz veya kimliğinizle ilgili hiçbir bilgi yer almayacaktır.
- Görüşmemizin yaklaşık olarak 20-30 dakika süreceğini tahmin ediyorum.
- Sizce bir sakıncası yoksa görüşmeyi ses kayıt cihazı ile kaydetmek istiyorum.

- Başlamadan önce belirtmek istediğiniz bir husus var mı?

1. Sosyal Bilgiler dersinde sığınmacı öğrencilerin ilgisi ve akademik başarısı nasıldır?

2. Sığınmacı öğrencilerin Sosyal Bilgiler ders başarısını nasıl ölçüyorsunuz?

3. Sosyal Bilgiler dersinde sığınmacı öğrencilere farklı yaklaşıyor musunuz? Hangi konularda yaklaşıyorsunuz?

4. Sosyal Bilgiler dersinde sığınmacı öğrenciler ile sorun yaşıyor musunuz? Ne gibi sorunlar yaşıyorsunuz?

5. Sosyal Bilgiler dersinizde sığınmacı öğrencilerinizden beklentileriniz var mıdır? Varsa bu beklentiler neler?

6. İşlediğiniz hangi konulara sığınmacı öğrencilerinizin katılımı daha fazla ya da daha az oluyor?

7. Sığınmacı öğrenciler sizce diğer öğrenciler ve size neler kattı?

8. Burada doğan sığınmacı öğrenciler ile ülkelerinden gelen sığınmacı öğrencilerin sosyal bilgiler dersine yaklaşımları arasında fark var mıdır?

9. Sosyal Bilgiler dersi nasıl olsa sığınmacı öğrenciler için daha anlamlı olurdu?

Ek-3: Sığınmacı Öğrenci Görüşme Formu

‘‘Sosyal Bilgiler Dersinde Sığınmacı Öğrencilerin Yaşadıkları Sorunlar’’ Üzerine Mülakat

GÖRÜŞME FORMU	
Yer:	Tarih ve Saat:
Görüşmeci:	Cinsiyet:
Sınıfı:	Katılımcı Kodu:
Şehri:	Ülkesi:
Görüşme Bitiş Saati:	Görüşme Başlama Saati:
Giriş	
Değerli öğrencim,	
<p>Araştırma konusu Sosyal Bilgiler Öğretmenleri ve Sığınmacı Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersinde yaşadıkları Öğretimsel Sorunları ve Çözüm Önerileridir. Amacı hem Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin gözünden sığınmacı öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde yaşadıkları problemler hem de sığınmacı öğrencilerle yapılan görüşme sonunda problemlerin anlaşılıp analiz edilip bu doğrultuda düzeltilmesi bu çalışma ile sağlanacaktır. Bu araştırma çerçevesinde gönüllü katılımınızla sizinle bir görüşme yapmak istiyorum. Unutmayınız ki; araştırma sonuçları sizlerin yaşadığınız sorunların ortaya konmasına ve karşılaştığınız problemlerin çözümüne de yardımcı olabilecektir. Görüşme Formu tamamen bilimsel amaçlı kullanılacaktır.</p>	
<ul style="list-style-type: none"> • Bu görüşme süresince söyleyeceklerinizin tümü gizli tutulacak ve başka hiçbir yerde kullanılmayacaktır. • Araştırmanın raporunda isminiz veya kimliğinizle ilgili hiçbir bilgi yer 	

almayacaktır.

- Görüşmemizin yaklaşık olarak 20-30 dakika süreceğini tahmin ediyorum.
- Sizce bir sakıncası yoksa görüşmeyi ses kayıt cihazı ile kaydetmek istiyorum.
- Başlamadan önce belirtmek istediğiniz bir husus var mı?

1. Sosyal Bilgiler dersini seviyor musunuz? Neden seviyorsunuz? Neden sevmiyorsunuz?
2. Sosyal bilgiler dersinde hangi konuları seviyorsunuz?
3. Sosyal Bilgiler dersinde hangi konuları sevmiyorsunuz?
4. Sosyal Bilgiler dersini anlayabiliyor musunuz? Neden anlamıyorsunuz?
5. Sosyal Bilgiler sınavlarını yapabiliyor musunuz? Sınavlar nasıl olsa yapabilirsiniz?
6. Günlük hayatınızda sosyal bilgiler dersi işinize yarıyor mu? Yarıyorsa hangi konularda işinize yarıyor?
7. Sosyal Bilgiler öğretmeni dersinde sana yardımcı oluyormu? Hangi konu ve durumlarda yardımcı oluyor?
8. Kendi ülkemizde sosyal bilgiler dersine benzeyen dersleriniz var mıydı? Var ise benzer ya da farklı yönleri nelerdir?
9. Sosyal Bilgiler dersi senin için nasıl olsa daha anlamlı olurdu?

Ek-4: Görüşme İzin Yazısı

T.C.
SİVAS VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 92255297-605.01-E.9748522
Konu : Araştırma İzni
(Rüveyde ERTEN ÖZALP)

18.05.2018

DAĞITIM YERLERİNE

- İlgi : a) Rüveyde ERTEN ÖZALP'nin 10/05/2018 tarihli dilekçesi.
b) Valilik Makamının 17/05/2018 tarihli ve 92255297-605.01-E.9726837 sayılı onayı.
c) Millî Eğitim Bakanlığı Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün 22/08/2017 tarihli ve 3.5558626-10.06.01-E.12607291 sayılı 2017/25 no'lu genelgesi.

Gazi Osman Paşa Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans öğrencisi, "Mülteci Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersinde Yaşadıkları Sorunlar" konulu tez çalışması kapsamında, onaylı bir örneği müdürlüğümüzde muhafaza edilen veri toplama araçlarının, gönüllülük esas olmak kaydıyla ilimiz merkezinde bulunan tüm okullarda uygulanması valilik makamının ilgi (b) onayı ile uygun görülmüş olup onay örneği yazımız ekinde gönderilmiştir. Söz konusu araştırma çalışmasının bitiminde, araştırma yapan kişi tarafından sonuç raporunun bir örneğinin CD ortamında müdürlüğümüze gönderilmesi hususunda; Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Ayhan BÜLBÜL
Müdür a.
Müdür Yardımcısı

Ek: İlgi (b) Onay Örneği (1 Sayfa)

92255297-605.01-E.9748522
18.05.2018
AYHAN BÜLBÜL
Şef

Dağıtım:
Gereği:
-Rüveyde ERTEN ÖZALP
Yeşildere Mh. Hıdıryas Cd. Bozok Apt.
B Blok Kat:4 No:11 Akdağmadeni/YOZGAT

Bilgi:
-Mrk. Tüm Okul MÜD.

Adres: Mustafa Yavaşoğlu Bulvarı Merkez SİVAS
Elektronik Adı: <http://sivas.meb.gov.tr>
e-posta: belce55@meb.gov.tr

Bilgi için: C.BULMAN
Tel: 0 346 260 38 00
Faks: 0 346 350 99 45

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <http://www.turkisisp.meb.gov.tr> adresinden daf: b78c-3d73-a57a-329a kodu ile teyit edilebilir.

Ek-5: Görüşme İzin Yazısı

T.C.
SİVAS VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 92255297-605.01-E.9726837
Konu : Araştırma İzni
(Rüveyde ERTEN ÖZALP)

17.05.2018

VALİLİK MAKAMINA

- İlgi: a)Rüveyde ERTEN ÖZALP'nın 10/005/2018 tarihli dilekçesi
b)Millî Eğitim Bakanlığı Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü'nün 22/08/2017 tarihli ve 35558626-10.06.01-E.12607291 sayılı 2017/25 no'lu genelgesi.
c)Valilik Makamının 25/09/2017 tarihli ve 92255297-605.99-E.14865549 sayılı onayı.

Gazi Osman Paşa Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans öğrencisi Rüveyde ERTEN ÖZALP, "Mülteci Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersinde Yaşadıkları Sorunlar" konulu tez çalışması kapsamında, İlimiz merkezinde bulunan okullarda anket çalışması yapmak istemektedir.

İlgi (a) dilekçe ekindeki anket çalışması; Valilik Makamının ilgi (c) onayı ile oluşturulan Araştırma Değerlendirme Komisyonu tarafından incelenmiş olup çalışmanın eğitim öğretimin aksatılmaması ve katılımcıların izni olmadan resim, video ve ses kayıtlarının alınmaması kaydıyla, İlimiz merkezinde bulunan okullarda uygulanmasında bir sakınca görülmektedir.

Onaylarınıza arz ederim.

Ayhan BÜLBÜL
Müdür a.
Müdür Yardımcısı

OLUR
17.05.2018

Ebubekir Sıddık SAVAŞCI
Vali a.
Millî Eğitim Müdürü

Adres: Mülazım Yabancılar Büvresi Merkezi SİVAS
Elektronik Adı: izaep/sivas.meb.gov.tr
E-posta: izaep58@yrbw.gov.tr

Bilgi için: C.BİLİMAN
Tel: 0 356 280 58 00
Faks: 0 356 280 29 48

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <http://evcaks.gov.tr> adresinden Bab4-44cd-3450-9893-6d34 kodu ile teyit edilebilir.

Ek-6: Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Demografik Özellikleri

Kod	Cinsiyet	Yaş	Bölüm	Eğitimi	Kıdem
Ö1	E	40	Coğrafya		20
Ö2	E	41	Tarih		20
Ö3	K	42	Tarih		21
Ö4	E	40	Tarih		20
Ö5	E	30	Sosyal Bilgiler		9
Ö6	E	34	Sosyal Bilgiler		14
Ö7	E	45	Tarih		22
Ö8	E	33	Sosyal Bilgiler		13
Ö9	E	40	Tarih		20
Ö10	E	27	Sosyal Bilgiler		27
Ö11	E	31	Sosyal Bilgiler		11

Ek-7: Araştırmaya Katılan Sığınmacı Öğrencilerin Demografik Özellikleri

Kod	Cinsiyet Sınıfı	Yaş	Ülkesi	Şehri
SÖ1	K	5	Afganistan	Kabil
SÖ2	E	5	Afganistan	Kabil
SÖ3	E	5	Afganistan	Kabil
SÖ4	K	5	Afganistan	Kabil
SÖ5	E	5	Afganistan	Kabil
SÖ6	E	5	İran	Şerasyab
SÖ7	E	5	Suriye	Halep
SÖ8	E	5	Afganistan	Kabil
SÖ9	E	5	Afganistan	Kabil
SÖ10	E	5	İrak	Bağdat
SÖ11	E	5	Afganistan	Natanz
SÖ1	E	6	Afganistan	Kabil
SÖ2	K	6	Afganistan	Kabil
SÖ3	E	6	Afganistan	Kabil
SÖ4	K	6	Afganistan	Kabil
SÖ5	K	6	Afganistan	Kabil
SÖ6	E	6	İran	Tahran
SÖ7	E	6	Afganistan	Kabil
SÖ8	K	6	Afganistan	Kabil
SÖ9	E	6	Afganistan	Gazni
SÖ10	E	6	Afganistan	Kabil
SÖ11	E	6	Afganistan	Kabil
SÖ1	E	7	Afganistan	Kabil
SÖ2	E	7	İran	İsfihan

Kod	Cinsiyet Sınıfı	Ülkesi	Şehri	
SÖ3	E	7	Afganistan	Dahan
SÖ4	K	7	Irak	Bağdat
SÖ5	K	7	Afganistan	Gazni
SÖ6	K	7	Afganistan	Kabil
SÖ7	E	7	Afganistan	Bamyan
SÖ8	E	7	Afganistan	Bamyan
SÖ9	E	7	Afganistan	Kabil
SÖ10	K	7	Irak	Bağdat
SÖ11	K	7	İran	Şiraz
SÖ1	E	8	Afganistan	Kabil
SÖ2	E	8	Afganistan	Kabil
SÖ3	K	8	Afganistan	Kabil
SÖ4	K	8	Pakistan	Feslebat
SÖ5	K	8	Afganistan	Kabil
SÖ6	E	8	İran	Tahran
SÖ7	K	8	Afganistan	Kabil
SÖ8	E	8	İran	Mashad
SÖ9	K	8	Afganistan	Kabil
SÖ10	E	8	Afganistan	Kabil
SÖ11	E	8	Afganistan	Natanz

Ek 8. Özgeçmiş

Adı Soyadı	Rüveyde ERTEN ÖZALP
Kişisel Bilgiler	Uyruğu: T.C. Doğum Tarihi ve Yeri: 04.07.1990 / Akdağmadeni
İletişim Bilgileri	Tel: 0542 562 17 21 E-posta: ruveydeozalp@gmil.com
Öğrenim Bilgileri	Lise: 2004-2007 Akdağmadeni Lisesi Lisans: 2008-2012 Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümü Yüksek Lisan: Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Sosyal Bilimler ve Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bilim Dalı
İş Deneyimi	2015-2016 Milli Eğitim Bakanlığı Atatürk İlköğretim Okulu 2016- halen Akdağmadeni Sosyal Hizmet Merkezi Müdürlüğü
